8

KARYS

Mr.S.Jurevičius
3620 N. Damen Ave.,
Chicago 18, Ill.

JAU 9-TI METAI KAI VISI KLAUSO —

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

RADIJO VALANDŲ

Šeštadieniais, 4:45—5:30 p. p.

Stotis WEVD—1330 kil. 5000 w.

JOK. J. STUKAS

1264 WHITE ST., HILLSIDE, N. J.

Tel. WAverly 6-3325

SAVI, PAS SAVUOSIUS!

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tiktai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpimų ir brangių tikslų.

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS kaina metams $4.—,

7722 George St., Montreal 32, P. Q., Canada

Lithuanian Alliance of America

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje yra didžiausia lietuvių organizacija. Tai lietuvių brolybės fraternalė organizacija. SLA trokšta dar daugiau gerų lietuvių suvienyti broliškais ryšiais vienon didelėn ir gražion šeimon.

Susivienijimo kuopos randasi visuose didesniuose miestuose Amerikoje ir Kanadoje.

Apsidrausti galima nuo $100.00 iki $5,000.00.

Ligoje pašalpa savaitėje mokama $9.00 ir $12.00.

Įstojimo į apdraudą mokėti nereikia. Daktarui už egzaminavimą apmoka Susivienijimas.

Kreipkitės į vietinę kuopą arba į Centrą, adresuodami:

Lithuanian Alliance of America

307 WEST 30-th STREET NEW YORK 1, N. Y.

Pirkite Jungtinių Amerikos Valstybių Taupymo Bonus ir užtikrinkite Amerikai ir sau laisvę. Taipgi, pirkdami bonus, užtikrinsite savo sunkai uždirbtiems pinigams saugumą ir gausite geresnį nuošimtį, negu kitur dabartiniu metu yra mokamas. Taigi, pasinaudokite šia proga ir šio vajaus metu įkeiskite savo pinigus į JAV Taupymo Bonus.

KU biblioteka

093 00523448 8

VIRŠELYJE:

Vaizdas iš JAV parašiutininkų pratybų. Šių vyrų eilėse mokosi nemaža ir lietuvių karių (skaityk "PARAŠIUTININKAS PASAKOJA" — 10 psl.).

DARBININKAS

Amerikos lietuvių laikraštis, vietoje ėjusių "Darbininko" Bostone, "Amerikos" Brooklyne ir "Lietuvių Žinių" Pittsburghe, nuo š. m. balandžio 16 d. leidžiamas Brooklyne, du kartu per savaitę.

DARBININKO metinė prenumerata — $5,
Užsienyje metams — $5,50.

Adresas: 417 Grand Street, Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EV. 8-7012

IMIGRACIJA Į Š. AMERIKĄ

Kanada įsileidžia imigrantus iš visų šalių be kvotos jeigu kvietėjas Kanadoje parūpina darbo ir buto garantijas. Tas garantijas parūpina ir kitus įvažiavimo dokumentus į Kanadą sutvarko

Jonas J. Juškaitis

Teisinės - Kalbinės Pagalbos Biuras

907 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada

Telefonas — PLaza 4880

RAPOLAS KRUCH'AS

SENIAUSIA

FOTOGRAFIJŲ GALERIJA APYLINKĖJE

Šalia studijos, fotografuoja grupes bei parengimus svetainėse.

65—23 GRAND AVE., MASPETH, L. I., N. Y.

Telef.: DAvenport 6-0259

Lietuvių Radijo Draugijos

PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

ŠEŠTADIENIAIS 2 VAL. POPIET. —:— WWRL 1600 kc

GYVUOJA PER 15 METŲ

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t.t. Vestuvės, puotos, liūdni pranešimai).

495 GRAND STREET BROOKLYN 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. Ginkus — Direktorius
AD. JEZAVITAS — Muzikos Dir.
U. UBARAVIČIUS — Pranešimų Dir.

THE WARRIOR
magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 417 Grand St., Brooklyn 11, New York. Subscription $4.00 per year. Single copy 45 cents. **Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y.**

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: kpt. Sim. Urbonas, Br. Aušrotas ir St. Butkus. **Vyr. redaktorius kpt. Sim. Urbonas.** Leidžia—leidykla KARYS. Prenumerata: metams 4 dol., pusm. —2,50 dol., atsk. nr. 45 c. Adresas: **KARYS, 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.** Spaudžia "DARBININKAS" 417 Grand St., Brooklyn, N. Y.

Nr. 8 (1267) **1951 m. Birželio-June mėn.** **Įsteigtas 1919 m.**

ŽMONIJOS SIAUBAS EINA...

ALGIMANTAS G[illegible]US

Žvangindamas pačiais moderniausiais ginklais, tai vėl "taikiai" šypsodamasis šėtoniško gudrumo grimasomis, Maskvos raudonasis imperatorius tebežengia į priekį. Užgrobtuo[illegible] kraštus ir žmones totališkai naikindamas, kaimyninius ir silp[illegible]ius — gąsdindamas, o visą laisvąjį pasaulį — kiršindamas ir [illegible]ulkindamas, rusiškojo imperializmo siaubas dieną naktį visu platumu rengiasi kraštutiniam ir lemiamam žingsniui.

Visam laisvajam pasauliui, žmonijos Sąžinei — dar nepakako Pabaltijo tautų užgrobimo ir naikinimo baisiųjų pavyzdžių, pradedant 1940, 1941, 1944 metais. Demokratinės Vakarų galybės, sužlugdžiusios hitlerinės Vokietijos imperializmą, o Antrąjį Pasaulinį karą vedusios tautų laisvės ir patvarios taikos šūkiu, šiandien klaikiai tebežiūri į visą eilę Europos kraštų, karo eigoje atsidūrusių žvėriškos komunistinės sistemos katile...

Maskvinio voro tinklas gudriai supančiojo gabius prezidentus, net karo vadus, apstatydamas juos stalininę "religiją" išpažįstančiais patarėjais. Tuo būdu karas buvo laimėtas, taika pralošta, o šimtai milijonų žmonių, sadistiškiausiomis priemonėmis morališkai ir fiziškai kankinamų ir žudomų, tebešaukia dangaus keršto savo budeliams. Šimtai tūkstančių benamių tremtinių iš įvairių kraštų, pasilikusių už anos velniškos uždangos, šiandien blaškosi po visą pasaulį, svetingai ar šiurkščiai priimami, o kartais neturėdami kur ir galvos priglausti, lyg ta benamė Korejos mergaitė, iš nuovargio užmigusi ant akmens pakelėje... Tuo tarpu didžiosios demokratinės pasaulio jėgos sakosi nesančios pakankamai pasirengusios raudonajam siaubui duoti lemiamą atsakymą kalaviju ir ugnimi.

Kieno gi kaltė? Kas anuomet atpalaidavo nuo grandinės šį epokalipsinį žvėrį?...

Raudonasis imperializmas neregėtai išaugo karo eigoje. Karą 1939 m. rugsėjo 1 d. pradėjo Hitleris, užpuldamas Lenkiją, prieš tai, tų pačių metų rugpiūčio 23 d., susitardamas su Stalinu, kad užtikrintų sau užnugarį kare prieš Vakarus. Maskva tada irgi džiūgavo, gavusi laisvas rankas, "kapitalistams besipiaunant", užgrobti Pabaltijį ir pasirengti tolimesnei "kelionei", karui Europoje užsitęsus, kovojančioms šalims išsisėmus. Tiktai staigūs Vokietijos laimėjimai iš pagrindų sumaišė Maskvos kortas, o ypač kada 1941 m. birželyje sovietų pašonėje jau buvo sutelkta 120 vokiškųjų divizijų. Pagaliau birželio 22-ją dieną užsikūrė naujas milžiniškos apimties gaisras Rytuose. Tiktai hitlerinės Vokietijos klaidos karo eigoje išugdė rusų atkaklumą, o didžiulė JAV karinė parama Sovietų Rusijai ir sąjungininkų išsikėlimas Europoje nulėmė pergalę. Nuo čia prasidėjo nesibaigiančios konferencijos, pasitikėjimas Stalino gera valia, kūrimas pasaulinės taikos pagrindų. Tačiau "simpatingasis senelis" Maskvoje — nesnaudė.

Priešingai visoms sutartims, rusiškai-komunistinės sistemos malūnas pradėjo vis smulkiau malti "išlaisvintuosius" Rytų Europos kraštus. Kardinolų teismai, demokratinių partijų likvidavimas bei "liaudies priešų" valymas ir brutali visuotinė sovietizacija ryškiai parodė Vakarams, apie kokią taiką svajoja vakarykštis sąjungininkas, kai vis naujos rusų divizijos traukė į vakarus. Pagaliau po pernerių metų, [illegible] birželyje (1950. VI. 25), ta pati Maskvos ranka palaimino parengtas šiaurės korejiečių divizijas, pastumdama jas per 38-ją paralelę...

Ir taip baisusis birželis pasidarė fatališkas. Prieš vienuolika metų jis atnešė vergiją mūsų žemei, prieš dešimtmetį jo dienos ir naktys buvo pilnos deportacijų siaubo, prieš metus jis palietė ir šią galingiausią laisvės šalį — Ameriką. Taigi, žmonijos priešas tebeina. Pasaulis, anuomet kurčias pirmąkart deportuojamo Pabaltijo šauksmui, ar išvengs šio birželio siaubo ateityje? Ar ne teisi buvo lietuvių tauta, 1919 m. savanorių šautuvų ugnimi sutikusi rusų-bolševikų nešamą "laisvę, lygybę, brolybę"? Ar ne mes, tremtiniai, geriausiai pažįstame šį siaubą ir todėl nenustojame šaukę: **"Caveant, consules, hostes ad hortum!"...**

Nevienas dar ir mūsų žmonių, senųjų ateivių, suktos raudonųjų propagandos suklaidinti, netiki komunistinės šmėklos žvėriškumu. Džiaugiasi Maskvos pasiūlytąja taika Korejoje... Galime užtikrinti, kad **rusiškąjį komunizmą jie tikrai pažins.** Ir tai dviem atvejais: **pirmuoju** — kai žlugs kruvinoji Maskvos imperija, ir visa Amerika baisiose filmų nuotraukose pamatys Rusi-

Benamė Korejos mergaitė išvargusi užmigo ant akmens pakelėje...

Didžioji lietuvių tautos tragedija

A. MERKELIS

Mikalojus Konstantas Čiurlionis viename savo paveiksle vaizduoja ant kalnelio su pienės pūkeliais žaidžiantį kūdikį. Viršum jo — juodas aras, galingai išskėstais sparnais. Jis skrenda tiesiog į žaidžiantį kūdikį. Jo plėšrūs nagai parengti kiekvieną momentą čiupti nekaltą auką. Rodos, visa erdvė pilna klaikaus nerimo, šiurpaus mirtinio pavojaus. Tik žaidžiąs kūdikis jo nemato ir nejaučia. Jis įsigilinęs į savo žaidimą, jis kupinas trykštančios gyvybės ir jo sąmonėj dar negimusi mintis apie pavojų, galintį ją nutraukti.

Šiame M. K. Čiurlionio paveiksle, tartum, pranašingai pavaizduotas Nepriklausomos Lietuvos tragiškas likimas. Iš pirmojo karo griuvėsių prisikėlusi nepriklausomam gyvenimui, Lietuva tiek savy jautė gyvybės, energijos, pasiryžimo ir pasitikėjimo savo jėgomis, jog svetima jai buvo mintis apie galinčius nepriklausomybę sužlugdyti pavojus.

Daug iškentusi svetimųjų priespaudoje, daug aukų sudėjusi laisvės kovai, Lietuva, sulukusi laisvės, ja ir tegyveno ir atrodė, kad nebėra jėgų, kurios įstengtų iš jos laisvę išplėšti. O jei kas kesintųsi į jos laisvę, ją gintų iki paskutinio kraujo lašo. Taip kalbėjo valstybės ir visuomenės vyrai, taip rašė spauda. Kalbėti ir rašyti buvo drąsu, nes kurį laiką aplink rimto pavojaus ženklų lyg ir nebuvo.

Nuolatos buvo pabrėžiamas ir Lietuvos saugumas, nes atrodė, kad Lietuva esanti toli nuo galimų karo židinių. Kai Vakaruose pradėjo telktis niaurūs karo audros debesys, tuomet viešose kalbose ir spaudoje ypač stipriai būdavo pabrėžiamas Lietuvos saugumas. Tačiau ir tose kalbose buvo galima jausti šiek tiek netikrumo, kad Lietuva jau nėra taip saugi, kaip ji norėtų.

Argi Lietuva iš tikrųjų buvo saugi?

Jos taikingumas ir noras kuo geriausiai sugyventi su savo kaimynais buvo per menkas jos saugumo laidas. Geopolitinė Lietuvos padėtis darė ją ypatingai nesaugią. Lietuva yra tarp trijų agresingų tautų: rusų, vokiečių ir lenkų, tarp trijų plėšrių arų (Dvigalvio Rusijos, Vokietijos ir Lenkijos). Nuo šių trijų tautų Lietuva labiausia buvo nukentėjusi praeity, jos daugiausia jai trukdė atkurti nepriklausomą valstybę, iš jų didžiausias pavojus gresė ir Nepriklausomai Lietuvai. Rusija, Vokietija ir Lenkija praeity sužlugdė Lietuvos galybę, jos buvo pasigrobusios didelius Lietuvos plotus, jos daugiausia nutautino lietuvių.

Kad kuri viena iš šių valstybių drįstų užpulti Lietuvą, buvo maža pavojaus, nes jos visos trys buvo suinteresuotos Lietuva. Sovietų Sąjungos, Vokietijos ir Lenkijos bendri interesai Lietuvai ir buvo bene didžiausias Letuvos nepriklausomybės laidas. Juk, sakysim, Vokietijai užgrobus Lietuvą, būtų gana smarkiai pažeistas Sovietų Sąjungos ir Lenkijos saugumas. Tą pat pajustų kitos dvi, jei Lenkija ar Sovietų Sąjunga užgrobtų Lietuvą.

Tačiau Lietuvos saugumas atsidurtų dideliam pavojui, jei kurios dvi iš šių trijų valstybių susiremtų. Tuomet Lietuva jau pirmomis karo dienomis galėtų būti užpulta. Jei to ir neįvyktų, vis tiek Lietuvos saugumas jau nebūtų garantuotas. Žlugus kuriai vienai iš tų trijų valstybių, likusios dvi galėtų Lietuvą pasidalyti ir be karo.

Kad taip galėjo įvykti, parodė 1939 m. rugsėjo 1 d. prasidėjęs Vokietijos - Lenkijos karas. Žlugus Lenkijai, Lietuva, Hitlerio su Stalinu susitarimu, buvo Sovietų Sąjungos užgrobta.

Kad lietuvių tauta nesaugioje vietoje gyvena, kad jos nepriklausomybei gresia nuolatinis pavojus, savo laiku prof. Kazys Pakštas tai kėlė aikštėn savo paskaitose ir straipsniuose. Jis siūlė ir tai, kas tokio eventualaus pavojaus akivaizdoje iš anksto darytina. Niekas, berods, šių jo samprotavimų neneigė. Į juos buvo žiūrima, kaip į teoretinius samprotavimus, iš kurių praktiškų išvadų padaryti negalima.

Jei lietuvių tauta ir būtų numačiusi ar iš anksto jautusi jai gresiantį pavojų, ką gi ji galėjo daryti? Juk jai neįmanoma persikelti į saugesnę vietą, ar nuo savo priešų atsitverti neįveikiamais įtvirtinimais.

Prancūzai, bijodami, kad juos vokiečiai trečią kartą neužpultų, įrengė garsiąją Maginot liniją. Vokiečiai, karo prieš Rytus atveju norėdami būti saugūs nuo prancūzų, taip pat įsirengė ne mažiau garsią Siegfriedo liniją. Jų įrengimai buvo laikomi paslapty, ir spauda rašė, kad šie įtvirtinimai nepralaužiami.

Tačiau Antrajame pasauliniame kare priešo puolimų neatlaikė nei Maginot nei Siegfrido linijos. Joms įrengti reikėjo daug darbo ir daug lėšų, tačiau nė viena jų savo paskirties neatliko. Antrasis pasaulinis karas įrodė, kad nėra tokių įtvirtinimų, kurių pranašesnis priešas moderniais ginklais neįveiktų.

Kūrėjai savanoriai ir paskubomis suorganizuota bei menkai apginkluota Lietuvos kariuomenė narsiai bei ryžtingai kovės Nepriklausomybės karuose ir apgynė Lietuvos laisvę nuo daug didesnio už save priešo. Tad ir nepriklausomoje Lietuvoje daug dėmesio kreipta savai kariuomenei ir jai išlaikyti nesigailėta didelių lėšų. Kariuomenė laikyta neprklausomybėc laidu, tačiau gyvenimas parodė, kad to laido būta nepatikimo.

Ar dėl to Lietuvos kariuomenė kaltintina ir laikytina buvus nereikalinga? Kariuomenė ugdė lietuvių tautos pasitikėjimą savo jėgomis, ir tas pasitikėjimas savo jėgomis padėjo lietuvių tautai beveik iš nieko atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę ir daryti nuolatinę milžinišką pažangą.

Ūkininkas, kuris jaučiasi savo ūkyje nesaugus, kuris bijosi jo netekti, negali būti pažangus. Jis tegyvena tik tąja diena. Baimė ir nerimas paraližuoja jo valią, palaužia kūrybines jėgas.

Jei lietuvių tauta būtų galvojus apie jos laisvei gresiantį pavojų, jei ji būtų buvus netikra dėl savo rytojaus, ji per 20 nepriklausomo gyvenimo metų nebūtų pasiekusi to, ką ji tada pasiekė.

Nepriklausoma Lietuva įgalino lietuvių tautą plačiai, giliai ir stipriai įaugti į savo tėvų nuo amžių krauju ir prakaitu laistomą žemę, kad jos iš ten neišrautų jokios audros, ar jos iš rytų, ar vakarų, ar pietų atūžtų. Ir kaip plačiai, giliai ir stipriai lietuvių į savo žemę įaugta, rodo Didžioji lietuvių tautos tragedija. Raudonasis okupantas lietuvių tautai naikinti naudoja pačias žiauriausias priemones ir vis dėlto lietuvių tauta, lyg toji Vinco Kudirkos hidra devyngalvė lieka gyva.

Lietuvių tauta tiek yra pamilusi savo kryžiais ir smūtkeliais išpuoštą žemę, tiek su ja suaugusi, jog ir didžiausio pavojaus metu nebūtų ryžusis iš jos trauktis. Bet gi pavojaus būta didesnio, negu jis buvo galima numatyti. Priešas, užsmaugęs Lietuvos laisvę, buvo toks baisus, jog jis žiauriausiomis priemonėmis rauna lietuvių tautą iš savo žemės ir tremia ją pražūčiai į Sibirą.

---

jos vergų stovyklas, lavonų ir griaučių kalnus, atkasamus masinius visokių tautybių žmonių kapus (tai bus dar baisiau už jūsų čia matytus Hitlerio konclagerių vaizdus!), arba **antruoju** — jeigu ta sistema įsigalėtų šioje šalyje, ir jie patys ją pažins savo kailiu!

Antruoju atveju mes netikime. Perdaug kankinių ir vergų komunistiniame Rusijos "rojuje", perdaug kančių ir aukų pakėlė lietuvių tauta, perdaug Amerikos motinų sūnų žuvo praėjusiame, o ir Korejos, kare. Jų kančios ir kraujas įpareigoja gyvuosius pažinti žmonijos priešą, su juo kovoti ir laimėti.

Dr. Kazimierą Grinių prisiminus

Iš žurn. Henriko Blazo kalbos, pasakytos per Dr. Kazimiero Griniaus mirties vienerių metų minėjimą, New Yorker viešbutyje, New Yorke, N. Y., 1951 m. birželio mėn. 9 d.

Praėjo vieneri metai, kai netekome Dr. Kazio Griniaus — tautos žadintojo, jos politinės sąmonės formuotojo, varpininko, nepriklausomos Lietuvos ministerio pirmininko ir Lietuvos Respublikos prezidento. Jo gyventasis laiko tarpas apėmė lietuvių tautos ir valstybės istorijoje ištisą epochą, kurios pradžia buvo itin panaši į dabar gyvenamus laikus.

Gimė Dr. Kazimieras Grinius 1866 metų gale. Anuometinę Lietuvą vergė rusiškasis carizmas. Po 1863 metų sukilimo prieš Rusijos imperiją Lietuvoje siautėjo rusiškasis teroras ir reakcija. Sukilimo dalyviai arba dar tebesėdėjo kalėjimuose, arba teismo nubausti pėsti buvo varomi į Sibiro katorgą, arba pabėgę iš Lietuvos į Vakarų Europą kaip politiniai tremtiniai ieškojo sau prieglobsčio ir saugių gyvenimo vietų Vestfalijoje, Anglijoje, Turkijoje, Amerikos Jungtinėse Valstybėse.

Pačioje Lietuvoje dar tebestovėjo kartuvės, kuriose buvo kariami sukilimo vadai, dar nenudžiūvęs buvo kraujas rusų išžudytųjų lietuvių sukilėlių. Muravjovą Koriką Vilniuje pavadavo kiti caro satrapai, kurie vykdė toliau lietuvių tautos naikinimo, persekiojimo ir nutautinimo darbus. 1865 metais buvo uždrausta lietuviškoji spauda. 1866 metais į Lietuvą buvo privežta dešimtys tūkstančių burliokų, kurie buvo įkurdinami ūkiuose, iš lietuvių atimtuose, pastaruosius už dalyvavimą sukilime prieš caro imperiją į Sibirą ištrėmus, nužudžius arba jiems į Vakarų laisvąjį pasaulį pabėgus.

Lietuvių kalba anuomet buvo pašalinta iš valsčių, iš teismų, iš mokyklų. Vyskupas Motiejus Valančius buvo uždarytas Kaune savo rūmuose, lietuvių išpažintas katalikų tikėjimas buvo varžomas, bažnyčios uždarinėjamos ir paverčiamos cerkvėmis, peršama pravoslavija. Lietuvai ir lietuvių tautai buvo juoda verguvės ir priespaudos naktis.

Tokioje Lietuvoje gimė Dr. Kazimieras Grinius ir jo vienlaikiai. Jie nuo pat mokyklos suolo dirbo, kad tą tamsiąją rusiškojo imperializmo Lietuvai užtrauktąją naktį ir verguvę pašalintų, kad lietuvių tautą padarytų šviesią, pasiturinčią, laisvą, kad Lietuvai atgautų nepriklausomybę. Nedaug jų buvo, kurie pradėjo kovą už Lietuvos nepriklausomybę ir lietuvių tautos laisvę su Rusijos carų imperija. Bet jie tai kovai atidavė visas savo jėgas, nebijojo persekiojimų ir kalėjimo, sukėlė tai kovai visą lietuvių tautą ir kova buvo laimėta. Lietuva buvo nepriklausoma ir iš Pirmojo pasaulinio karo griuvėsių kilusi pati savo jėgomis apsigynė nuo visų išorės priešų, atsistatė, padarė didžiausią medžiaginę ir kultūrinę pažangą.

Šiandien Lietuva patekusi į dešimteriopai didesnę rusiškojo imperializmo priespaudą ir verguvę. Tik šį kartą ne caristinę, bet komunistinę. Naujų pavergėjų išžudytų, į Sibirą ištremtų ir turėjusių iš tėvynės nuo persekiojimų pasišalinti lietuvių skaičius šimteriopai padidėjo, negu Muravjovo Koriko laikais. Dabartiniai raudonieji Maskvos muravjovai yra šimteriopai žiauresni už anuometinį cariškąjį Koriką. Lietuvių tauta, sau laisvės ir savo kraštui nepriklausomybės siekdama, turi daug kartų padidinti savo pastangas. Ji ypač šiandien brangina kiekvieną kovotoją už savo laisvę ir liūdi dėl kiekvieno, kovotojų eiles apleidusio. Tad ir Dr. Kazimiero Griniaus netekimas, ypač šiuo lemiamuoju kovos laikotarpiu, lietuvių tautai yra labai skaudus. Tačiau jo gyvenimas ir jo pavyzdys skatina likusiuosius gyvus kovotojų eilių neapleisti, tik dar glaudžiau spiestis aplink savo tautiškąją trispalvę, tik dar karščiau ir ryžtingiau siekti lietuvių tautai laisvės, o Lietuvai nepriklausomybės.

Jei kova prieš caristinį rusiškąjį imperializmą buvo laimėta vadovaujant nedidelei saujelei mūsų šviesuolių, kurių vienas buvo Dr. Kazimieras Grinius, tai kova prieš komunistiškai rusiškąjį imperializmą už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą bus laimėta be jokių abejonių, nes mūsų susipratusių ir apsišvietusių jau nebe saujelė, bet tūkstančiai, kurie Lietuvos laisvei dirba ir kovoja visuose žemės kontinentuose ir kuriuos palaiko visas laisvasis demokratinis pasaulis.

Kai Lietuvai laisvę iškovosime, tai ir bus didžiausias paminklas ir Dr. Kazimierui Griniui ir kitiems mūsų laisvės kovos pradininkams, kurių netekimą šiandien minime.

LIETUVOJE TEBESIAUČIA BAISUSIS BIRŽELIS

Jei žmogui pakaktų tenkintis vien materialiniais klausimais, negalima būtų pasakyti, kad gyvenimas Lietuvoje — miestuose — būtų neįmanomas. Miestiečiai dabar jau turi ir prekių ir maisto... bet, nuolatiniu baimės jausmu nusikratyti negali. Baisiosios, pirmosios rusų okupacijos metu vykdytos deportacijos tebesitęsia. Kasmet po kelis kartus buvo vykdomi didesnio ir mažesnio masto vežimai. Kartais buvo daugiau vežama iš vienos vietos, kartais iš kitos. Visi miestai ir miesteliai atidavė savo duoklę, o paskutiniuoju metu deportacijos visu savo svoriu krito ant Ūkininkijos, kuri yra nelaimingiausias mūsų krašto elementas. Visi gali suprasti, ką ūkininkui reiškia kolchozas... Buvo baisių tragedijų — nusižudymų, padegimų, išėjimų į mišką... Žiauri okupanto ranka nekreipė dėmesio į jokias reakcijas, ir kraštas šiandieną veik ištisai sukolchozintas. Daug ūkininkų bevelijo persikelti į miestus, kur uždarbiai didesni... kiti su rezignacija priėmė savo likimą...

Panašiai rezignavo šimtai tūkstančių deportuotųjų. Deportacijos nukreipt os į Sibirą. Išvažiavus iš Lietuvos ribų, jau apie Minską, vagonų durys atidaromos ir langai atkalami. Iškabinami užrašai: Savanoriai į Rusiją ir pan. Bėgti galima pakeliui, ir kas susidaro pinigo, gali ir iš tokio Altajaus, nusipirkęs bilietą, grįžti atgal, bet kas iš to. Tokius sugauna ir vėl deportuoja, nes gyventojų kontrolė yra žiauri.

Blogiau yra nuteistiesiems į darbo stovyklas. Čia sąlygos buvo neįsivaizduojamai sunkios. Tik po 1949 m. rugpiūčio mėn. kiek pagerėjo — spėjama, po to, kai užsienyje buvo pradėtas kelti sovietų koncentracijos lagerių klausimas. Susidaro įspūdis, jog rusai privengia užsienio opinijos ir dar nesijaučia galį daryti visur, ką tik nori. Jie lietuvių nekenčia ir visi įsitikinę, kad krašte jau seniai nė vieno lietuvio nebūtų likę, jei rusai būtų laikę savo laimėjimus galutinais.

Dabar, kaip katė su pele, okupantas žaidžia su paglemžtaisiais. Tai vienoje, tai kitoje srityje norima gyventojams sudaryti įspūdžio, kad jie gyveną savo kultūra, kad remiami teatrai, chorai, artistai, bibliotekos, rūpinamasi jaunimu ir t.t. Visa tai lietuviai kiekvienas permato ir supranta.

Rusų kolonizacija tuo tarpu vyksta beveik išimtinai miestuose, ir Vilnius jau baigia nustoti lietuviško charakterio. Kaunas, mažiau nuo karo nukentėjęs, dar lietuviškesnis. Kaimuose rusų kolonistų nėra, išskyrus tarybinius ir valstybinius ūkius, kur darbininkai yra rusai.

Antrosios okupacijos pradžioje Lietuvoje pasirodė apdriskę rusų kolchozninkai, ir "miesočniki" (spekuliantai) greit dingo — buvo surinkti ir išvežti.

Mažuose provincijos miestuose ir miesteliuose rusų irgi maža. Tai daugiausiai milicijos pareigūnai, saugumo karininkai, sovietų įgulų kariai. Di-

LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ 1944 METAIS

PLK. O. URBONAS

BŪKLĖ LIETUVOJE V. RINKTINĖS ORGANIZAVIMO IŠVAKARĖSE

1943-jų metų antrojoj pusėj gyvenimas Lietuvoje pasidarė visiškai neįmanomas. Vokiečių pralaimėjimas ties Stalingradu, galima sakyti, palaužė jų galybę. Tiesa, Charkovo rajone jie dar sugebėjo išplėsti trumpą puolimą, tačiau visiems jau aiškėjo, jog artinasi laikas, kada jie nesugebės ne tik pulti, bet netgi išlaikyti braškantį Rytų frontą.

Bolševikai, išplėsdami savo puolimą fronte, užfrontėje pradėjo rodyti labai didelį aktyvumą. Gausūs būriai parašiutininkų buvo nuleisti priešo užnugaryje. Čia jie susijungė su visokio plauko žmonėmis, kurie panorėjo drumstame vandenyj pažuvauti. Be vokiečių-dezertyrų ir rusų pabėgusių belaisvių, čia atsirado nemaža ir vietinių žmonių, kurie, prisidengę partizanų vardu, pradėjo suvesdinėti asmenines sąskaitas su kaimynais, arba — tiesiog plėšikauti. Dvi pagrindinės bolševikų stovyklos, prie Naručio ežero (apie 10-12,000 žmonių) ir Rudninkų miškuose (apie 6-8,000), kurios buvo sudarytos iš stambesnio parašiutininkų skaičiaus ir savo vadovybėje apjungė visus prisiplakusius prie jų žmones, sudarė jiems tam tikrą saugesnį užnugarį, nes prie šių dviejų stovyklų nedrįso prisiartinti nei vienas vokietis.

Tolimesnio darbo metu štabe, sekant kasdieninius pranešimus iš vietų apie banditų pasirodymą, žemėlapyje išryškėdavo tų gaujų keliai ir kryptys, kuriomis jie traukė Lietuvos gilumon. Pirmiausia jie aplankydavo Švenčionių apskritį, o toliau persimesdavo į Ukmergės ir Utenos apskričius. Iš ten išsišakodavo iš dalies į Zarasų ir Panevėžio apskričius. 1943 m. rudenį ir 1944 m. ankstų pavasarį Žemaitijoje dar buvo, palyginti, ramu, bet jau vasario-kovo mėnesiais banditai pasirodė ne tik Raseinių, bet jau Telšių ir Tauragės apskrityse. Prasidėjo plėšimai, žudymai, moterų išprievartavimai, padegimai — ne tik kaimuose, bet ir miestuose. Keliai buvo visiškai nesaugūs. Jeigu net Vilniuje ir Kaune žmonės vengdavo tamsoje pasirodyti gatvėse, jei banditų į butus įsilaužimas ir žmonių apiplėšimas gatvėse šiuose miestuose virto kasdieniniu reiškiniu, tai ką kalbėti apie kaimą, apie viensėdžius, kur ir pagalbos nebuvo iž kur laukti. Negausi Lietuvos policija pasirodė bejėgė su tuo banditizmu kovoti, o gyventojai, neturėdami ginklų, pasipriešinti negalėjo. Banditai įsidrąsino tiek, kad net gausesni žmonių subuvimai buvo jų "aplankomi." Iš pradžių jie pasitenkindavo vien plėšimu, bet vėliau pradėjo žudyti žmones, išprievartauti moteris. Žmonės kentėjo ir šaukėsi pagalbos.

Vokiečiai, užinteresuoti vien tik "karo grobiu" ir viskuo, kas galėjo šį grobį atstoti, į šiuos reiškinius kreipė maža dėmesio, nes ne jie nuo tų banditų kentėjo. Be to, banditų buvimas kaip ir pateisino vokiečių represijas prieš gyventojus. Antra vertus, vokiečių ruošiamos prieš banditus ekspedicijos neduodavo jokių rezultatų; viena — jų pajėgos Lietuvoje buvo per menkos, kad palaikytų saugumą visame krašte, o antra tų dalinių kariai, per ilgesnį laiką pripartę naudotis visomis gyvenimo gėrybėmis, nerodė didelio noro rizikuoti, nes puikiai žinojo, kad banditai yra gerai ginkluoti. Be to, jau ir pati tų ekspedicijų organizacija aiškiai rodė, kad vokiečiai neturi tikslo rimtai kovoti su banditais. Kol jie išsirengdavo žygin, banditai visuomet suspėdavo atitinkamą vietovę apleisti. Tačiau už nužudytą vokietį būdavo šaudomi tos apylinkės žmonės, neskiriant nei moterų, nei senių, nei vaikų. Dėl to, nužudymui įvykus, visa apylinkė mesdavo savo ūkius, o žmonės slapstydavosi, kur tik galima. Tad už banditų nužudytą vokietį atsakydavo visa apylinkė, bet ne banditas, kuris tą nužudymą įvykdydavo. Daugelis, gal būt, dar atmena tuos žudymus, kurie Vilniaus Gabietskomisaro parėdymu buvo į vykdyti Švenčionių apskrityje, kur žuvo per 1,000 žmonių. Vokiečiai viešai paskelbė, kad ten buvę sušaudyta 600 žmonių. Tikrumoje jų buvo daugiau, nes niekas tikslios registracijos nevedė.

Rytinė Lietuva ypatingai kentė terorą iš abiejų pusių: nuo bolševikinių partizanų, bei prie jų prisiplakusiųjų įvairiaspalvių banditų, ir nuo vokiečių SS ir žandarmerijos būrių, kurie, "naikindami" pirmuosius, masiškai žudė nekaltus apylinkės gyventojus ir naikino jų turtą. Panašus teroras grėsė apimti ir likusią Lietuvos dalį.

KOKIA IŠEITIS?

Tokioms aplinkybėms esant, pradėta ieškoti išeities, kad kuriuo nors būdu būtų galima krašte atstatyti gyventojų saugumą. Tarimasis su vokiečiais buvo neišvengiamas, nes be jų sutikimo, neturint nei ginklų, nei kitų priemonių, kova su banditais nebūtų davus jokių vaisių. Suprantama, kad tuo metu daugelio žvilgsniai buvo nukreipti į generolą Plechavičių, kuris jau iš praeitų laikų buvo žinomas kaip nepalaužiamas bolševikų priešas.

Derybos su vokiečiais užsitęsė gan ilgą laiką, kol 1944 m. sausio mėn. pabaigoje pavyko su jais susitarti. Reikia pabrėžti, kad generolas, gerai pažindamas vokiečių valdymo metodus ir būdus, nepasitenkino susitarimu žodžiu, bet pareikalavo viso susitarimo patvirtinimo raštu. Vokiečiai sutiko. Tuometinis "SS und Polizeifuehrer fuer Generalbezirk Litauen'", policijos brigados vadas generolas Harm gen. Plechavičiui atsiuntė raštą, kurio papunkčiu patvirtino viso susitarimo turinį.

Tam, kuris pažįsta vokiečių administracijos eigą, yra visiškai aišku, kad gen. Harm, pasirašydamas tą savo raštą, turėjo pilną savo tiesioginio viršininko "SS und Polizeifuehrer Ostland" SS Obergruppenfuehrer'io Jeckeln įgaliojimą. O pas tarasis turėjo Berlyno sutikimą. Laikau reikalinga atkreipti dėmesį į šį faktą, nes be jo susidarytų įspūdžio, kad visa buvo atlikta per daug jau "šeimyninėmis priemonėmis," o ir tolimesnis vokiečių klastingumas ne taip griežtai išryškėtų.

Susitarimas numatė formavimą tam tikros lietuviškos karinės pajėgos, kurią vokiečiai vadino: "Litauische Sonderverbande." Mes ją pavadinome **Lietuvos Vietine Rinktine.** Mūsų nusistatymu, ši Rinktinė turėjo sudaryti būsimosios Lietuvos kariuomenės užuomazgą.

Kai kas dabar, kada visi tolimesnieji įvykiai yra žinomi, ir kai paaiškėjo visa tolimesniojo karo eiga, mėgina įrodinėti, kad Vietinės Rinktinės formavimas buvęs politinė klaida: be jos nebūtų buvę ir tų aukų, ją likviduojant. Samprotavimas pagrįstas ir logiškas, jei šios dienos patyrimu būtų buvęs galima vadovautis anais laikais. Bet taip nebuvo. Atrodė, kad vokiečiams užteks proto gelbėti tai, ką dar galima buvo gelbėti; atrodė, kad vokiečiai neužleis visos savo valstybės teritorijos priešui, nenustums visą savo tautą į didžiausią vargą ir nelaimę, kad pasistengs baigti karą, kol priešas dar nėra peržengęs jų valstybės sienos. Tokiai padėčiai susidarius, Vietinei Rinktinei būtų tekę sulošti svarbią rolę.

SUSITARIMO SVARBIAUSIEJI PUNKTAI

1) Lietuvos Vietinės Rinktinės uždavinys — kova su banditizmu. Kitiems tikslams ji nenaudojama;

2) Visi Vietinės Rinktinės daliniai tiesioginiai priklauso Vietinės Rinktinės vadui ir vykdo jo ir jo štabo įsakymus;

3) Vietinės Rinktinės veikimo plotas — Lietuvos teritorija.

Tolimesnieji punktai numatė verbavimo tvarką (išimtinai savanoriškumo pagrindu), dalinių aprūpinimo ir maitinimo tvarką, jų ginklavimą, reikalingumą palaikyti su vokiečiais reikiamus santykius ir kt.

Įvykus dar keliems pasitarimams ir išaiškinus kitus smulkesnius klausimus, susitarimas įvyko. Atrodė, kad sąlygos yra priimtinos. Vietinė Rinktinė formuojama vien lietuviškiems tikslams, veiks tik Lietuvos teritorijoje, gaus įsakymus vien iš Vietinės Rinktinės vado ir jo štabo, o jau vadas pasirūpins, kad ji iš tikrųjų tarnautų vien tik lietuviškiems reikalams.

1944 m. vasario 3 dieną iš gen. Plechavičiaus gavau pakvietimą aplankyti jį. Generolas man pasiūlė jo būsimajam štabe užimti štabo viršininko vietą. Ligi šiol nedalyvavęs pasitarimuose su vokiečiais, nežinodamas įvykusio susitarimo, paprašiau leisti man susipažinti su buvusių pasitarimų medžiaga. Iškart į akis krito keistas faktas: visuose užimtuose kraštuose vokiečiai leido formuoti ginkluotas pajėgas vien tik SS legiono pavidale, o Lietuvai padaryta išimtis. Kitoms tautoms, panašių dalinių neturinčioms, tai juk sudaro pagrindą reikalauti ir sau panašių teisių. Šie samprotavimai kėlė rimto susirūpinimo. Bet tokia jau yra žmogaus psichologija, kad jis kiekvieną faktą dažniausiai stengiasi išaiškinti sau pageidaujama prasme. O tokiu raminančiu faktu buvo vokiečių raštiškas įvykusio susitarimo patvirtinimas. Nors protas ir prieštaravo, pagalvojęs atsakiau: "Žinok, generole, kad abu mudu pateksim koncentracijos stovyklon, nes esu įsitikinęs, jog vokiečiai vėliau pastatys mums tokius reikalavimus, kurių išpildyti mes negalėsim. Tačiau niekas negalės man ateityje prikišti, kad pabijojau rizikuoti savo galvą, kada visas kraštas kenčia ir visi šaukiasi pagalbos. Einu. O ten — ką Dievas duos."

Tai buvo 1944 metų vasario 3 d. Šią dieną gimė, tokį trumpą laiką teišgyvenusi, **Lietuvos Vietinė Rinktinė.** Nuo šios dienos prasidėjo formavimo laikas. Formavimas... Koks skirtumas su tikrąja to žodžio prasme, atsiminus visus tuos uždavinius, kurie turėjo būti nugalėti, kad pasiektume nors šiokių tokių rezultatų. Tuo tarpu iš vienos pusės kabėjo Damoklo kardas, kuris priminė, kad kiekviena sugaišta valanda atneš kam nors pražūtį, iš antros — momento mori — vokiečiai.

Čia pat aptarėm pagrindinius dalykus, nustatėm mūsų darbo gaires. Aiškiai viens antrą supratom, sutarėm be žodžių, kad kas toliau beatsitiktų, kokias priemones vokiečiai bepavartotų, mes, pasirėmę turimu susitarimu, nuo savų teisių neatsi-

---

džiųjų geležinkelio stočių viršininkai — rusai, mažesnėse stotyse — dar lietuviai. Žemesnieji geležinkelio tarnautojai taip pat lietuviai.

Bendrai imant, rusai Lietuvoje sudaro privilegijuotą klasę. Beveik visas geresnes vietas užima rusai, ir jei kur lietuvis vadovauja, ten yra ir rusas "pavaduotojas"... su didesne galia už savo viršininką.

Aukštosiose mokyklose politinių dalykų dėstytojai — rusai. Rusų kalbos mokoma visose mokyklose: 5 val. į savaitę pradžios mokyklose ir 6 val. į savaitę vidurinėse ir aukštesnėse mokyklose.

Nepriklausomybės laikais išėję mokslus daktarai buvo priversti keisti diplomus į naujus, išlaikant egzaminus iš marksizmo — leninizmo. Moksleivija jungiama į pionierius.

Į bolševikinę propagandą krašte žiūrima su pašaipa, ypač kaip, pvz., visur paskelbiama, kad tokioje tai vietoje jau pastatytas ir veikia naujas modernus fabrikas, o žmonės mato, kad tokio fabriko visai dar nėra...

Supranta žmonės ir imperialistines rusų užmačias, ypač kai tokie engėjai, kaip Petas Didysis, dabar vaizduojami kaip dideli ir užsipelnę herojai...

Visi laukia, kad vakarai laikytųsi rusų atveju kuo kiečiausiai, nes tik tokia laikysena galėtų juos kiek atbaidyti nuo berybio sauvaliavimo ir naikinimo visų ir visko, kas kitiems yra brangu.

L. C.

sakysim ir jiems — nenusilenksim. Nutarta: generolas važiuoja provincijon. Apvažiuos bent kelis apskričių miestus, kad vietoje susipažintų su gyventojų nuotaikomis, žmonių nusistatymu, kad išsiaiškintų mūsų formuojamos Rinktinės perspektyvas. Aš gi lieku Kaune ir pradedu formuoti štabą. Aiškiai jautėm Lietuvos visuomenės pulsą, buvome tikri, kad šiomis sąlygomis mūsų Rinktinė negali neturėti pasisekimo, kad lietuvių pritarimas mums bus visuotinis, bet tas žmogaus nuolatinis abejojimas vertė dar paskutinę valandą išsiaiškinti vis kylančius neaiškumus, kad ateityje turėtume galimumo pilnu atsidėjimu ir pasitikėjimu savimi imtis darbo.

Svarbiausias ir sprendžiamas klausimas: ar stos savanoriai? Vokiečiai jau keletą kartų mėgino patraukti mūsų žmones kariuomenėn. Mėgino jie formuoti SS legioną — nieks nestojo, mėgino formuoti transportui pagelbinius dalinius — tas pat rezultatas. Nežiūrint to, kad jiems priklausė visas administracijos aparatas, kad ir lietuviškoji policija buvo jų žinioje, kad jie turėjo savo rankose spaudą, radiją ir visas kitas propagandos priemones. Mūsų gi vienintelis ginklas ir vienintelė priemonė — generolo Plechavičiaus vardas ir jo žodis.

DARBO PRADŽIA

Kas turėjo reikalo su bet kokiu organizaciniu darbu, lengvai gali įsivaizduoti mūsų darbo pradžią: be patalpų, be ryšio ir susisiekimo priemonių, be pinigų, be jokios rašomosios medžiagos, be... be... be...

Patalpa štabui laikinai buvo surasta Pirmojo Generalinio Tarėjo įstaigoje, kur mums buvo užleisti 3 kambariai. Keturi štabo skyrių viršininkai griebėsi darbo. Čia pat, tik mūsų trumpo gyvenimo aprašymo pradžioje, laikau reikalinga didžiausiu dėkingumu atminti savo artimiausius bendradarbius: I sk. viršininką gen. št. pulkininką Reklaitį, II sk. viršininką gen. št. pulkininką leitenantą Andriušaitį, III sk. viršininką gen. št. pulkininką Šovą ir IV sk. viršininką pulkininką Grudzinską. Šie asmenys savo pasiryžimu, savo darbu, savo tokiu giliu bendros padėties supratimu daug padėjo ir palengvino Rinktinės vadui ir man nugalėti nenugalimais atrodžiusius sunkumus. Generolui ir man teko pergyventi daug sunkių valandų, kada nervų įtempimas pasiekdavo aukščiausio laipsnio, kada atrodė, jog mes sugriūsim po nebepakeliama našta. Tada šių mūsų artimiausių bendradarbių asmenyse mes visuomet rasdavom moralinę paramą, rasdavom pilną mūsų nusistatymo supratimą, energiją ir pasiryžimą dirbti.

Vasario 6 dieną, sekmadienį, dar generolui iš provincijos negrįžus, turėjau posėdį pas gen. Harm. Aptarus visą eilę klausimų, gavau įspūdžio, kad vokiečiai gal ir norėtų suprasti mūsų nusistatymą ir jį akceptuoti, bet kad yra kaž kokios man neaiškios kliūtys, kurių jie nenori viešai paskelbti. Tiesa, pasitarimas vyko Kaune, jame dalyvavo tik Kauno vokiečiai, atseit, tie, kurie "atstovauja vien Lietuvą," tačiau vienas faktas paaiškėjo visiškai: Kauno vadovybė nesiima rišti bet kurio klausimo, turinčio principinį pobūdį. Išsprendimas poros klausimų buvo atidėtas, buvo pažadėtą dar tą pat dieną į juos atsakyti telefonu ar raštu. Matyti, buvo norėta pagalvoti, ar ko nors atsiklausti.

Didesni ginčai kilo, sprendžiant karininkų paskyrimo klausimą. Vokiečiai norėjo, kad štabas tik numatytų karininkus į tam tikras vietas, pats gi paskyrimas būtų atliktas jų — vokiečių. Žinoma, su tokiu reikalavimu sutikti negalėjau. Nurodžiau jiems atitinkamą mūsų susitarimo punktą, ir jie nusileido. Ateityje šiuo klausimu jokių sunkumų neturėjome: visi karininkai buvo skiriami Rinktinės Vado.

Daug sunkumų sudarė kareivinių klausimo išsprendimas. Nuo pasiūlymo dalinius formuoti kaimuose — teko griežtai atsisakyti. Vokiečiai galų gale sutiko užleisti mums kareivines Marijampolėje, Kalvarijoje, Seredžiuje, Raseiniuose ir Plungėje. Kareivines pirmose trijose vietose, iš tikrųjų, gavome. Tačiau Raseinių ir Plungės — klausimas tęsėsi iki pat Vietinės Rinktinės žuvimo dienos; mes jas tai gaudavom, tai jos vėl būdavo atimamos. Tokia padėtis buvo ir su visa eile kitų pastatų, kurie buvo reikalingi komendantūroms Biržuose, Utenoje ir kitur.

Vėliau buvo nustatyta Viet. Rinktinės sudėtis. Kadangi savanorių skaičius, kurie atsiliepė į gen. Plechavičiaus atsišaukimą, buvo nežinomas, vokiečiai davė sutikimą forfuoti 10 batalionų, kiekviename, maždaug, po 500 žmonių. Bet buvo taip pat numatyta jei savanorių skaičius bus pakankamas, batalionų skaičių padidinti iki 20. Batalionai talpinami:: Marijampolėje — 3, Kalvarijoje ir Seredžiuje — po 2, likusieji sudaro apskričių komendantūrų dalinius ir talpinami apskrities ribose. Septyni batalionai, patalpinti Marijampolėje, Kalvarijoje ir Seredžiuje, sudaro Rinktinės branduolį ir naudojami Plechavičiaus stambesnėms operacijoms. Smulkūs gi daliniai, patalpinti apskričių ribose (įvairiose vietose), laikomi apskričių komendantų žinioje ir naudojami vietoje, prisilaikant bendrų Rinktinės vado nurodymų. Šis planas buvo gen. Plechavičiaus aprobuotas. Vokiečiai po diskusijų su juo sutiko.

Tuo pat metu ėjo štabo formavimas, personalo parinkimas, pirmųjų įsakymų ir potvarkių svarstymas ir redagavimas, veikimo plano sudarymas. Jau pirmos dienos mums aiškiai parodė, kad visuomenės nusistatymą mes supratome teisingai. Dar oficialiai nieko nebuvo žinoma, nieko nebuvo skelbiama, bet iš visų pusių gaudavome įvairių įvairiausių pasiūlymų: vienas siūlo baldus štabui, kitas rašomąsias mašinėles ir rašomąją medžiagą. Aukos pinigais pradėjo plaukti į štabą kiekvieną dieną. Mėginome nuo jų atsisakinėti, bet žmonės užsigaudavo. Ir jei Kaune, kur štabas, vis dėlto buvo pajėgesnis, dėl tokio visuomenės palankumo, mes jautėm daug palengvinimo, tai ką jau kalbėti apie provinciją, kur komendantas, be visuomenės paramos, nieko nepajėgtų padaryti. Palankumas buvo visuotinis. Žmonės neretai net rizikuodavo, kad tik padėtų Vietinei Rinktinei. O kas dėjosi, kai į kareivines susirinko mūsų savanoriai? Kas darėsi Velykų švenčių dienomis? Manau nesuklysiu pasakęs, kad neatsirado nei vieno kareiviško pilvo, kuris būtų sugebėjęs suvirškinti visa tai, ką ūkininkai buvo suvežę...

(Bus daugiau)

-:-

MŪSŲ PAREIGA

-:-

Buvusių Lietuvos Karių Sąjunga "Ramovė" savo skyr. išleido **Bendruosius nurodymus kultūrinei veiklai tvarkyti** (žiūr. S-gos Statuto 1, 2 ir 3 straipsnius). Didžiausią šių nurodymų dalį sudaro punktas "c" — **Atsiminimų rašymas, istorinių dokumentų rinkimas.**

Nurodymuose taip pat kalbama apie **Kultūrinės Sekcijos** sudarymą (prie S-gos Centro Valdybos), apie **paskaitas, šventes, parengimus, ekskursijas.** Pabaigoje nurodoma, kaip turi būti daroma **kultūrinės veiklos apyskaita.**

Tarp kitko, čia ištisai paduodame penkto "b" (paskaitos) 5-ją pastraipą.

"5) **Paskaita ištisai arba bent jos santrauka - konspektas, pagal galimybę, turi būti paruošta raštu. Įdomesnės paskaitos siųstinos KARIO Redakcijai. KARY išspausdintomis paskaitomis galės pasinaudoti ir kiti skyriai, nes nei Sąjungos Centro Valdyba, nei jos Kultūrinė Sekcija tuo tarpu neturi lėšų ir techniškų galimybių kultūrinei veiklai centralizuoti. KARYS šiuo atžvilgiu bus mūsų mielas talkininkas ir bendradarbis."**

Kadangi šiuose nurodymuose minimų atsiminimų rašymas ir istorinių dokumentų rinkimas turi labai svarbios reikšmės mūsų tautai, jos karo istorijai, nurodymų skyrių "c" dedame ištisai, susipažinti ir vadovautis visiems KARIO skaitytojams.

ATSIMINIMŲ RAŠYMAS. ISTORINIŲ DOKUMENTŲ RINKIMAS

Mūsų tautos ir valstybės istorija, nuo Sovietų įgulų įvedimo Lietuvoje (1939 m. lapkričio 10 d.), kol vėl atgausime laisvę, bylos pasauliui apie didelę tautos nelaimę, kančias ir jos rezistencinę kovą su okupantais dėl savo tėvų žemės ir laisvės. Lietuvių tauta sukrovė milžiniškas kraujo aukas ir dabar jas tebekrauja į bendrą pasaulio Laisvės Fondą. Ateis valanda, kada vėl mūsų tauta bus laisva, ateis valanda,kada pasaulio laisvos tautos, sutriuškinusios dabar joms kalamus komunizmo vergijos pančius, pagerbs mūsų tautą ir jos aukas dėl savo ir kitų laisvės. Todėl **uždedama mums pareiga pasirūpinti, kad pasaulis suprastų mūsų tautos aukų dydį ir tikrąją vertę. Šią pareigą geriausia atliksime, jei padarysime visa, kas galima, kad šio tragiško mūsų tautos laikotarpio istorija būtų tinkamai ir laiku surašyta.** To darbo turime imtis dabar, kol dar tebesame gyvi mūsų tautos tragedijos liudininkai ir kol mūsų atmintyje tebėra gyvi okupantų žiaurumų, klastos ir apgaulės vaizdai.

Tiek hitlerinė Vokietija, okupavusi mūsų tėvynę 1941 metais, tiek Sovietų Sąjunga per pirmąją ir antrąją okupaciją vykdė ir dabar vykdo lietuvių tautos eksterminaciją. Pirmiausiais okupacijos mėnesiais ir metais okupantai, pagal savo išbandytus kruvinus metodus, tautos ir valstybės ardymo darbą pradėjo likviduodami ir šaudydami tautos ir valstybės vadovaujančius asmenis, likviduodami ir naikindami valstybines, kultūrines ir ekonomines institucijas bei įstaigas. Per trumpą laiką jie sugriovė Lietuvos valstybės pagrindus, apiplėšė visą kraštą, tūkstančius nekaltų žmonių išžudė, tūkstančius sukišo į kalėjimus, tūkstančius nuvarė Sibiran, į mirties stovyklas, pridarė sunkiai įsivaizduojamų nelaimių ir kančių visiems krašto žmonėms. Nė vienas lietuvis neliko nepaliestas kruvinos komunizmo rankos. Prievarta ir klasta lydėjo visus okupantų veiksmus. Niekšiškiems savo darbams pridengti, jie falsifikavo tikrąją mūsų tautos valią, skelbdami, kad visa, kas vyksta pavergtoje mūsų tėvynėje, yra daroma pačios lietuvos tautos noru. Šios mūsų tautos ir valstybės tragedijos scenas mes, tremtiniai, esame patys savo akimis matę ir patys jas pergyvenę. Daugelis iš mūsų buvome vieno ar net abiejų okupantų kalėjimuose ar koncentracijos lageriuose, iš kurių tik stebuklingu būdu išlikome gyvi. Tad visais atžvilgiais esame patyrę ir kompetentingi liudininkai skelbti pasauliui, o drauge ir savo kartoms, kaip mūsų tauta naikinama, kaip ji kenčia ir kovoja dėl savo ir kitų laisvės.

Mums kariams daugiau rūpi ginkluotosios Lietuvos pajėgos, kurios gal daugiau negu kitos mūsų valstybės institucijos turėjo nuo okupantų nukentėti ir išgyventi didžiausių nelaimių ir smūgių. Tačiau mūsų kariai, partizanai bei atskiri jų daliniai net sunkiausiomis aplinkybėmis rasdavo progų pademonstruoti savo tautos ir pasaulio akyse tikrąją savo vertę ir tikrą reikalo supratimą. Žinojo, kada ir nuo ko imti į rankas ginklą, žinojo, kada ir kur stoti į kovą, tikėjo, kad mūsų karių ir partizanų kraujo auka nebus be naudos savo tėvynei. Jei kas nors tada apie tokių aukų prasmę abejojo, tai šiandieną turėtų kitaip galvoti, nes žių dienų pasaulio įvykiai patvirtina mūsų karių ir partizanų 1941-44 metų pastangų ir aukų prasmę.

Tad, kariai, rašykime apie mūsų ginkluotas jėgas (pradedant Sovietų įgulų įvedimu Lietuvoje) atsiminimus ir rinkime apie tai dokumentus. Įsisąmoninkime ir gerai suprasime šio reikalo svarbą ir imkimės ryžtingai darbo, kol įvykių vaizdai neišnyko iš mūsų atminties. Mūsų surašyti atsiminimai, kurie, kur galima,patvirtinti pridėtais dokumentais arba paryškinti nubraižytomis iš atminties schemomis, sudarys vertingą medžiagą mūsų karo istorijai, o drauge ir tautos istorijai.

Prieš pradedant atsiminimus rašyti, patartina pasiruošti planą apie ką, būtent, rašyti, kokį momentą, įvykį, faktą ar veiksmą paliesti — apibūdinti. Atsiminimus rašančiųjų orientacijai duodama įvykių raidos eigą, pradedant Sovietų įgulų įvedimu Lietuvoje. Čia yra svarbieji klausimai, liestini rašant atsiminimus. Bet tai rašančiojo nevaržo. Kiekvienas gali savo nuožiūra pasirinkti kitą planą ir temą.

(Nukelta į 11 psl.)

Atominė energija ir jos panaudojimas

DR. INŽ. J. VĖBRA

(Tąsa iš 7 nr.)

2. ATOMŲ SUSIJUNGIMU PAGRĮSTA BOMBA

Vandenilio bomba

Šios, atrodo, dar nerealizuotos, bombos idėja senesnė, negu atomo skilimu pagrįstos U-235 arba plutonijaus bombos. Dvidešimtojo amžiaus priemonėmis pradėjus tikrinti Prout'o medžiagos vienumo teoriją, pagal kurią visų elementų atomai sudaryti iš vandenilio atomų, greit buvo konstatuota, kad iš keturių vandenilio atomų sudėtas helijaus atomas sveria apie 0.7% mažiau, negu keturių vandenilio atomų svorių suma.

Vėlesni tyrinėjimai parodė, kad keturiems vandenilio atomams kondensuojantis į vieną helijaus atomą, vietoje 0.03 g. išnykusios medžiagos, atsiranda beveik 700,000,000 kalorijų atitinkantis energijos kiekis. Tuos pačius keturis vandenilio atomus sudeginant į vandenį, tegaunama vos 136,660 kalorijų. Tad vandenilio kondensavimas į helijų, jei jis būtų nesunkiai įvykdomas, tikrai būtų žavingas energijos šaltinis, 5,000 kartų našesnis, negu vandenilio deginimas.

Šis kondensacijos realizavimas nelengvas. Uranijaus — 235 arba plutonijaus skilimą iššaukia su jų branduoliu susidūręs neutronas, kuris, būdamas neutralus, nėra branduolio atstumiamas. Priešingai, iš vandenilio susidarant helijui, turi susidurti vienoda elektra įelektrinti vandenilio branduoliai, kurie viens kitą atstumia. Šiai atstūmimo jėgai nugalėti, vandenilio atomai privalo turėti nepaprastai didelę kinetinę energiją, vadinas, milžinišką greitį, be to, jie neturi būti per daug išsisklaidę. Šios realizuojamos tik labai aukštoj temperatūroj (apie 15,000.-000°C) ir nepaprastai didelėme slėgime (apie 160,000,000,000 atmosferų). Toks karštis ir slėgimas teimanomas tik saulės arba labai didelių žvaigždžių centruose, tačiau ir čia vandenilio kondensacija į sunkesniuosius atomus vyksta labai lėtai: saulėje vandenilio amžiaus vidurkis siekia milijardą metų. Žemėje vandenilio kondensacijai sąlygos gali susidaryti (labai trumpam momentui) uranijaus—235 arba plutonijaus bombos sprogimo metu.

Vandeniliui kondensuojantis į sunkesnius atomus, pranykstančios medžiagos ir jos sąskaiton išsiskiriančios energijos kiekis didėja drauge su "kondensato" atominiu svoriu. tačiau tik iki tam tikros ribos. Atominiam svoriui pasiekus apie 56 (geležis), išsiskiriančios energijos kiekis nustoja didėjęs ir netgi pradeda mažėti. Dėl to sunkiausieji atomai ne susijungdami, bet suskildami atpalaidoja energiją.

Atomų susidarymą lydinčiąją energiją galima pavaizduoti čia nubrėžta kreive, iš kurios matyti, kad vandenilio kondensacija į, palyginti, lengvus atomus (helijų, litijų, berilijų...) išskiria labai daug energijos, vidutinio svorio atomų tarpusavė transmutacija nėra lydima intensyvių energetinių reiškinių. Vidutinio svorio atomų kondensacija į pačius sukiausius — netgi absorbuoja energiją. Priešingai, patiems sunkiausiems atomams (uranijui, plutonijui), suskylant į vidutinio svorio atomus (barį, kriptoną...), atsipalaiduoja gana dideli energijos kiekiai, nors ne tokie milžiniški, kaip vandeniliui kondensuojantis į helijų, litijų ar berilijų. Daugiausia energijos išsiskirtų, vandeniliui susikondensuojant į geležį, bet šią reakciją iki šiol nepavyko įvykdyti. Vandenilio kondensacija į helijų taipogi iš-

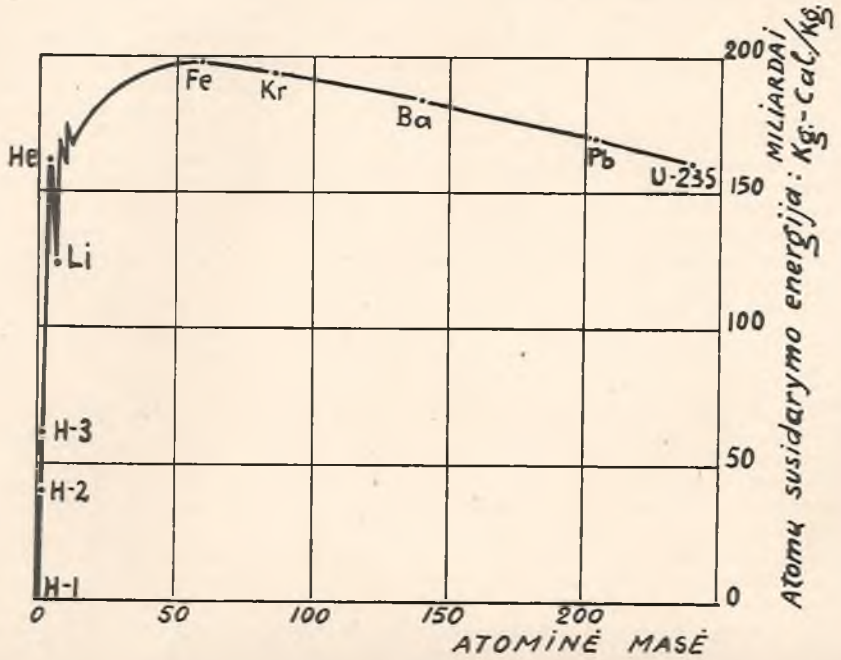

skirtų įspūdingą energijos kiekį: apie 7 kart didesnį, negu uranijaus izotopo — 235 sprogimas į barį ir kriptoną. Deja, ši kondensacija, net ir saulės centro temperatūroj ir slėgime, vyksta tik palaipsniui ir trunka milijardą metų, tad bombai nepritaikoma. Dvigubai sunkesnio vandenilio izotopo — deuterijaus — jungimasis į helijų saulės centro temperatūroj ir slėgime įvyksta per vieną šimtąją dalį sekundės, bet bombos reikalui ir šio greičio neužtenka. Priešingai, sunkiausias radioaktyvusis vandenilio izotopas—tritijus — daug lengviau gali išvystyti sprogstamąją reakciją. Tritijaus atomo branduolį sudaro vienas protonas ir du neutronai, tad proporcingai savo masei jis yra mažiausia elektropozityvus, elektro - repulsyvinis barjeras apie jo branduolį mažiausias iš visų vandenilio izotopų, todėl jo branduolys daug lengviau prieinamas protonui ar kitam tritijaus branduoliui, negu deuterijaus ar, tuo labiau, paprastojo vandenilio branduoliai. Tritijaus branduolin įsmigus didelio greičio protonui, jis pavirsta helijaus atomu, atpalaiduodamas puspenkto karto daugiau energijos, negu uranijaus izotopo—235 atomas, suskildamas į barį ir kriptoną.

Bet tritijaus (H-3) gamtoje praktiškai nėra. Jį įmanoma pagaminti tik dirbtiniu būdu, iš lengvesniojo litijaus izotopo Li-6, kurio natūraliniame litijuje yra apie 10%. Šio izotopo išskyrimas iš mišinio nebūtinas. Natūralų litijų bombarduojant neutronais, Li-6 gana lengvai įsileidžia į savo branduolį vieną neutroną ir suskyla į helijų ir tritijų:

Li-6+n—→He+H-3
(3p+3n) (2p+2n) (p+n)

Tokiu būdu tritijaus gamyba labai panaši plutonijaus gamybai, tik išeiginė medžiaga čia ne uranijus, bet daug prieinamesnis litijus.

Tritijui gaminti didelę įmonę šiuo metu stato firma E. I. du Pont de Nemours a. Co., Inc., Pietų Carolinos valstybėje, ant Savannah upės, 30 km. nuo miesto Augusta. Įmonė užims 1,000 kv. kilometrų ploto, kainuos apie 260,000,000 dol. ir pradės veikti sekančiais (1952) metais. Šioj įmonėj bus pastatyti keli milžinižki Hanfordo tipo reaktoriai, kurie transformuos lengvesnįjį litijaus izotopą-6 į tritijų.

Tritijus yra dujos. Bombos reikalui jį tektų vartoti suskystintą arba junginiuose: pvz., junginys iš vieno atomo litijaus ir vieno atomo tritijaus yra kietas ir puikiai tiktų bombos užtaisui. Litijus šiuo atveju būtų naudinga priemaiša, nes jo atomo branduolys, sudarytas iš trijų protonų ir keturių neutronų, užgautas greito protono, suskiltų į du helijaus atomus, kartu atpalaiduodamas gana didelį energijos kiekį.

Vidutinio sunkumo vandenilis (deuterijus), kurio atomo branduolys sudarytas iš vieno protono ir vieno neutrono, taip pat naudingai gali įeiti vandenilinės bombos sudėtin: aukštoje temperatūroje jo dalis kondensuotųsi į helijų ir tritijų, išskirdamas didelius energijos kiekius, kita dalis suskiltų į palaidus didelio greičio neutronus ir protonus, kurie pagreitintų kitų vandenilinę bombą sudarančių elementų transmutacijas: tritijaus kondensavimąsi ir litijaus skilimą į helijų.

Kadangi tritijaus kondensacijai į helijų reikalinga U-235 arba plutonijaus bombos sprogimo temperatūra ir slėgimas, tai vandenilio bombą sudarytų tipinga plutonijaus bomba, tik plutonijaus žiedas būtų apsuptas didesnio ar mažesnio kiekio litijaus junginio su tritijum, eventualiai tam tikro nuošimčio deuterijaus ir kt. priemaišų.

Plutonijaus sviediniui įsmigus į žiedą ir sprogus, temperatūra pakiltų milijonus laipsnių, slėgimas milijardus atmosferų, plutonijaus sprogimo atpalaiduoti greiti neutronai ir gamma spinduliai bombarduotų garais pavirtusius litijų, tritijų ir kt. bombos sprogstamąjį užtaisą sudarančias medžiagas, kurių dalis pavirstų į helijų, atpalaiduodama milžiniškus energijos kiekius.

Koks būtų vandenilio bombos galingumas? Kai kurie specialistai pareiškė ją būsiant 1,000 kartų galingesnę už Hirošimą sunaikinusią U-235 bombą. Paprastasis vandenilis, kondensuodamasis į helijų, atpalaiduoja 7 kartus daugiau energijos, negu toks pat svoris suskylančio uranijaus, bet jis bombos reikalui netinka, dėl kondensacijos lėtumo. Tenka naudotis tritijum, kurio lyginamasis galingumas tik puspenkto karto didesnis, negu U-235.

Bet, antra vertus, uranijaus bombos dydis apribotas kritiškąja mase, tuo tarpu kai vandenilio bombos dydis teribojamas tik tritijaus ištekliais ir transporto galimybėmis. Tačiau perdidelės bombos neekonomiškos ir jų panaudojimas teturėtų prasmę tik labai specialiais atvejais, pvz., siekiant sukelti žemės drebėjimus.

3. Kiti atominiai ginklai

Atominė era dar vos tik prasideda, tad ir šiandieniniai atominiai ginklai dar nepasižymi nei tobulumu, nei įvairumu. Be jau realizuotų uranijaus -235 bei plutonijaus bombų, ir suprojektuotos vandenilio bombos, neabejotinai sekančiame kare bus naudojamos **radioaktyvinės dulkės**. Atominių bombų gamyboje susidaro įvairių radioaktyvių liekanų, kurios, smulkiai sumaltos ir pabertos ant priešo teritorijos, gana ilgam laikui ją užnuodytų. Brookhaven'o (Mississippi) Atom. Energijos Valstybinėj Laboratorijoj įsteigtas naujas skyrius radioaktyvinėms atmatoms (atomin. bombų gamybos liekanoms) tirti. Šis skyrius aprūpintas nauju, modernesniu, 30,000 kw pajėgumo uranijaus reaktorium. Radioaktyvių medžiagų galima pasigaminti ir specialiai — pagal norą, trumpo ar ilgo veikimo. Šias medžiagas galima taip smulkiai sumalti, kad vieno lėktuvo užskridimu ar viena aukštai sprogusia oro torpeda — jomis galėtų būti užnuodyta šimtai kvadratinių kilometrų. Jų veikimas pasireikštų tik po kelių ar keliolikos dienų, kai spinduliavimu sužalotųjų gydymas būtų jau pavėluotas. Tai žiauri ir galinga naiki-

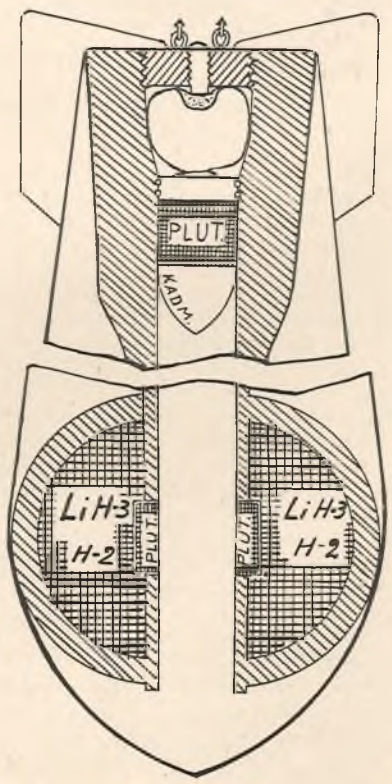

nimo priemonė, kai kurių specialistų laikoma baisesne už atominę bombą. Sekančiame kare projektuoja intensyviai naudoti radioaktyvines dulkes rusai. Kol kas, nesisekant gaminti atomines bombas, centriniame Sibire, Tadžik - Uzbekistano srityje, jie yra įsirengę stambias įmones radioaktyvinėms dulkėms gaminti ir jų panaudojimui tirti, barstant jas iš lėktuvų ir iš valdomųjų oro torpedų.

Kalbant apie atominius ginklus, tiktų paminėti ir **atominius varikliius**, kurių konstrukciją smulkiai atpasakosime trečiojoj šio straipsnio daly. Tokie varikliai jau naudojami povandeniniuose laivuose, kurių greitis, šių variklių dėka, yra patrigubėjęs. Reikia manyti, kad analoginiai varikliai greit bus pritaikyti ir paviršiniams laivams bei lėktuvams.

Neabejotinai atominė energija bus naudojama įvairiose valdomose vandens bei oro torpedose, "skraidančiose lėkštėse," ir pan. Šie dalykai laikomi paslaptyje ir smulkesnių tikrų duomenų apie juos čia tuo tarpu negalime patiekti.

Mūsų patiektieji atominių bombų eskizai taip pat nepavaizduoja naujausių šio ginklo modelių. Nėr abejonės, kad atominiai ginklai tobulėja labai greitu tempu. Kiekvienais metais JAV šiems reikalams išleidžiamas milijardas dolerių. Tokiu intensyvumu dirbant, pažanga turi būti.

4. Atominių ginklų veikimas ir apsisaugojimo priemonės

Atominė bomba veikia dvejopai: ardančiai ir spinduliuojančiai. Ardomasis veikimas, uranijui-235 suskylant į barijų ir kriptoną, turėtų būti apie 17,000,000 kartų didesnis, negu susprogstant tokiam pat kiekiui trinitro-tulueno. Pirmoji šios rūšies bomba buvusi bandyta 1945 m. liepos 16 d. Alamogordo vietovėj, New Mexico tyruose, nepertoliausia nuo Los Alamos laboratorijos. Šios bombos sprogstamąjį užtaisą sudarę 45 kg. uranijaus-235, išskirto iš natūralaus uranijaus elektro-magnetiniu būdu. Bandyme dalyvavę 150 aukštos kvalifikacijos mokslininkų, kuriems buvo įrengtos specialios slėptuvės 10 ir 16 km. atstume nuo sprogimo vietos. Bomba buvusi įtaisyta plieniniame bokšte. Po sprogimo, kurį lydėjo žmogaus dar nepatirto intensyvumo šviesa ir trenksmas, iš plieninio bokšto nelikę jokių pėdsakų: jis pavirtęs garais, kuriuos vėjas išblaškęs po plačią apylinkę. Jo vietoj atsiradęs milžiniškas krateris, kurio sienos buvusios stiklinės (smėlis buvęs susilydęs); šis stiklas dar po pusantrų metų tebebuvęs radioaktyvus. Šios bombos, autorių nuomone, sprogimas buvęs labai nepilnas, susprogę tik nuo 2 iki 5% panaudoto uranijaus, likusis išgaravęs nuo pačioj sprogimo pradžioj išsivysčiusio nepaprasto karščio. Jei būtų įmanoma atominės bombos sprogstamąjį užtaisą nors vieną dešimtadalį sekundės ilgiau apsaugoti nuo išgaravimo ir išsisklaidymo, bombos jėga dešimteriopai padidėtų.

Šiame tyruose atliktame bandyme spinduliavimo efektas į gyvus organizmus nebuvo ištirtas. Nepilnai nustatytas ir ardomasis efektas, nes arti sprogimo vietos nebuvo karo meto taikiniams būdingų pastatų.

Antroji tos pačios rūšies bomba buvusi susprogdinta 1945 m. rugpiūčio 6 d. virš japonų miesto Hirošimos. Barometrinio degtuvo padegta bomba sprogusi 600 metrų aukštyje. Šio sprogimo pasekmės stropiai ištirtos ir paskelbtos. Nuo milžiniško karščio 3 km. radiuse viskas išdegė, stogų čerpės susilydė, jų paviršius pavirto į stiklą. 800 metrų radiuse subiro visi trobesiai, net ir antisisminės konstrukcijos gelžbetoniniai pastatai, kurie buvo skaičiuoti atlaikyti žemės drebėjimus. Dvylika kvadr. kilometrų miesto buvo visiškai sunaikinta. Iš 300,000 Hirošimos gyventojų 90,000 užmušta, 14,000 dingo be žinios ir 100,000 buvo sužeista. Beveik pusė žuvo nuo karščio, trečdalis nuo mechaniškų sužalojimų, griūvant trobesiams, likusieji — nuo gamma ir kitokių spindulių. Gamma spinduliais sužalojimai pasireiškė tik po kelių dienų; prasidėjo kraujoplūdžiai, plaukų smukimas, staigi nepagydoma anemija, nuo kaulų smegenų sunaikinimo. Nedidelė dalis mažiau gamma spindulių sužalotųjų, kuriuos pavyko laikinai išgelbėti, vėliau, dėl savotiškos anemijos (leukocitų stokos kraujuje), visiškai neteko atsparumo apkrečiamoms ligoms ir nuo jų po kelių mėnesių mirė (daugiausia nuo džiovos).

Trečioji iš eilės atominė bomba— šį kartą užtaisyta nebe uranijum, bet plutonijum — buvo susprogdinta rugpjūčio 9 dieną, 1945 m. virš japonų miesto Nagasaki, tokiam pat aukštyje (apie 600 m.) kaip ir virš Hirošimos. Jos sprogimo pasėkoje buvo 39,000 užmuštų ir 25,000 sužeistų, iš 260,000 visų Nagasaki gyventojų. Iš mažesnio aukų skaičiaus, negu Hirošimoj, nereikia daryti išvados, kad plutoninė bomba silpnesnė nei uraninė, priešingai — ji yra stipresnė, tik kalvotas Nagasaki miesto paviršius apsaugojo dalį ir ardomojoj sprogimo zonoj buvusių pastatų nuo sugriuvimo.

Sekantis bandymas su plutonine bomba buvo atliktas 1946 m. liepos 1 d. prie koralinės Bikini salos, virš taikinio, pavaizduojančio didelę karo laivyno eskadrą (75 laivai). Šis bandymas įrodė atominės bombos efektingumą prieš paviršinį laivyną: trys paviršiniai ir vienas povandeninis laivas tuojau paskendo, kituose trjuose kilo gaisrai, kurių pasėkoj dar du paskendo, didžiuma laivų buvo reikalingi pagrindinio remonto.

Kita plutonijaus bomba, toj pačioj vietoj, 1946 m. liepos 24 d. buvo susprogdinta po vandeniu. Ji pasirodė dar efektingesnė: ji išmetė į pusantro km. aukštį apie 10,000,000 tonų vandens, kuris krisdamas sukėlė 30 metrų aukščio bangą. Arčiau sprogimo vietos buvę du šarvuotlaiviai ir vienas lėktuvnešis paskendo. Sprogimo zonoj vanduo tapo tiek radioaktyvus, kad 5 dienų būvyje nebuvo įmanoma prisiartinti prie sprogimo vietos. Visi ant laivų buvę bandomieji gyvuliai (ožkos, kiaulės, pelės), žuvo nuo gamma spindulių.

1947 m. kovo mėn. buvo bandyta 900 metrų gilumoj plutonijum užtaisyta jūros mina. Šio bandymo duomenys nepaskelbti, tačiau spėjama, kad šios minos veikimas buvo nepaprastai stiprus.

Čia aprašytas pirmųjų atominių bombų sprogimas yra pilnesnis ir jos yra keliolika kartų stipresnės, tuo pat metu būdamos lengvesnės, nes patrankos vamzdis jų konstrukcijoj tikriausia nebevartojamas. Paties plutonijaus gamyba yra žymiai patobulinta, ir dabartinės bombos jau daug pigesnės už pirmąsias (dabartinė atominė bomba nebekainuoja pilno milijono dolerių). Netolimoj ateity atominės bombos bus dar stipresnės, ypač realizavus vandeninę (tritijaus) bombą. Šios perspektyvos akivaizdoj net yra paskliudusi nuomonė, kad ateities atominė bomba galinti susprogdinti žemės rutulį, paversdama jį žvaigžde. Tokia pažiūra neteisinga, nes žemės plutos didžiumą sudaro vidutinio atominio svorio elementai, kurių transmutacijų egzotermiškumas nedidelis. Kol atominė bomba semiasi energiją tik iš protonų ir neutronų persigrupavimo, tol ji žemės rutuliui negresia. Kitokioj plotmėj klausimas atsistotų, jei būtų rastas būdas protonus ar neutronus ištisai paversti energija.

Ateities kare pačios galingiausios atominės bombos tebus, beabejo, naudojamos tik prieš stambius pramonės centrus ir kitus ypatingai svarbius strateginius taikinius, arba iššaukti žemės drebėjimams tose priešo teritorijos vietose, kur žemės pluta silpnesnė. Tokiuose kraštuose kaip Japonija Š. Amerikos vakarinis pakraštys, Pietinės Azijos pakraščiai ir salos, Turkija, Alpių sritis — stiprios atominės bombos galėtų sukelti siaubingas ir ilgai trunkančias katastrofas.

Prieš gyvus ir labiau išskaidytus taikinius, reikia spėti, bus gausiai vartojamos radioaktyvinės dulkės. Kai kurie specialistai šio ginklo efektingumą primygtinai pabrėžia. Jau minėjome, kad jį panaudoti intensyviai ruošiasi rusai. Dirbtinių radioaktyvinių medžiagų galima pagaminti įvairaus "amžiaus" (įvairaus veikimo laiko): vienų radioaktyvumas truks kelias dienas, kitų— kelis mėnesius ar metus. Pirmosios bus vartojamos karo veiksmų zonoje: po jų naudojimo seks sausumos kariuomenės antpuoliai arba oro desantai; antrosios — tolimesniame užfrontyje, pramoningose ar kitu kuriuo atžvilgiu priešui svarbiose srityse.

Atominių ginklų panaudojimą žymiai palengvins atominių variklių pritaikymas oro bei jūros laivyne ir valdomosiose oro torpedose, kurios šiuo metu intensyviai bandomos Australijos tyruose (poligone arti 5,000 km. ilgio) ir, reikia manyti, Sibire.

Tikros apsaugos nuo atominio ginklo nėra. Įmanoma suprojektuoti požemines slėptuves prieš dabartines atomines bombas, bet nežinia, kaip jos atlaikytų būsimųjų atominių bombų smūgius. Be to, tokios slėptuvės būtų tiek brangios, kad jas galėtų įsirengti tik labai turtingos tautos ir tik nedidelei savo gyventojų daliai.

Chemikai intensyviai ieško tepalų, specialių drabužių ir įvairių kitokių apsaugos priemonių nuo šilumininių, gamma ir kitokių atominės bombos spindulių. Tokių priemonių jau yra. Jų bus rasta dar daugiau. Jų efektingumas realus, bet tuo pačiu metu ir labai reliatyvus. Svarbiausios apsaugos priemonės — pramonės išskirstymas, gyventojų išsisklaidymas ir įspėjimo tarnybos tinkamas organizavimas, kad gyventojai sprogimo metu būtų pasislėpę nors rūsiuose, dengtuose apkasuose ar lengvo tipo slėptuvėse. Visos šios apsaugos priemonės sumažins aukų skaičių, tačiau visvien atominio karo nuostoliai pasiliks milžiniški ir neįmanomi iš anksto apskaičiuoti.

Vienintelė tikra apsaugos priemonė — pakeisti politinę žmonijos struktūrą taip, kad karas nebūtų įmanomas: panaikinus nuo seno užsilikusius ir naujai išbujojusius vergijos židinius, atrodo, būtų įmanoma rasti tokias žmonijos tvarkymosi formas, kuriose karas taptų tik sunkiai įtikimo košmaro istoriniu prisiminimu. Šios gražios svajonės realizavimas pareina nuo sąžinės jautrumo, išminties ir ryžtingumo šiandien disponuojančiųjų atomine galybe, kuri labai artimoje ateityje gali pereiti į kitas rankas. Visos svajonės apie garbingą ir patvarią taiką yra, žinoma, absurdiškos, kol šimtai milijonų žmonių kenčia negirdėto žiaurumo priespaudą ir bado bei baimės siaubo apimti be atvangos kala ginklus pavergti savo broliams, kurie dar tebesinaudoja laisve.

(Sekančiame numeryje tilps paskutinė šio straipsnio dalis: **ATOMINĖ ENERGIJA ŽMONIJOS GEROVĖS TARNYBOJ**).

KAIP ATRODO ATOMINĖ BOMBA

Amerikiečių žurnalas LOOK savo gegužės 8 d. numeryje paskelbė sensacingą braižytojo ir žurnalisto Jim Berryman straipsnį: "Kaip atrodo atominė bomba ir kaip ji numetama?"

Atomo bomba turi maždaug 6 metrus ilgio ir 3 metrus skersmens. Jos forma yra apvali, į galą kiek smailėjanti. Užpakalis baigiasi lėkštu skrituliu su keturiais sparneliais. Sveria 4.500 kilogramų. Visas paviršius yra apdengtas storu brezentu ir iš tolo atrodo kaip koks lavonas, pridengtas drobe.

Kai reikia bombą numesti į priešo taikinį, daroma šitaip. Pirmiausia traktorium atvelkama atomo bomba prie keturmotorio lėktuvo B-50, kuris jau laukia aprūpintas reikiamu kiekiu kuro ir visiškai paruoštas skirsti. Milžiniško bombonešio, turinčio daugiau kaip 30 metrų ilgio, priešakys specialiu kranu yra pakeliamas nuo 18 iki 20 laipsnių kampu į viršų. Specialistų būrys kaip skruzdės apspinta bombą ir pristumia ją iki B-50 "pilvo", visiškai po bombų skyriaus durimis. Drobės apvalkalas pamažu nuslysta, kai bombonešis, už priešakio didžiuliu kranu pakeltas į viršų, atsargiai leidžiasi ant savo baisiojo krovinio. Hidraulinis keltas pakelia bombą į viršų ir pastato ją metimo padėty į keturių trikampių laikiklių lizdą. Begalinė ranka valdomų sraigtų sistema prilaiko baisiąją bombą iš visų pusių, kolei neatsisėda į savo saugų lizdą. Po to bombų skyriaus durys užsidaro su tokia jėga, kad į jų tarpą patekęs žmogus kaip šiaudas būtų perkirstas pusiau.

Kai bombonešis B-50 artinasi prie savo taikinio, aparato kontrolė pereina iš pilotų rankų į radaro navigatoriaus rankas. Prieš jo akis yra radaro rodiklis. Kairėje ir dešinėje yra painios tabelės su sektoriais, padalytais į laipsnius, ir skaitikliais. Radaro rodiklis navigatoriui parodo, virš kokio žemės paviršiaus lekia lėktuvas. Radaro rodiklio centras yra apvalus, kaip skridinys. Jo pakraščiais driekiasi dvi judamos linijos, kurios, lėktuvui artėjant prie tikslo, glaudžiasi prie viena kitos. Kai šios dvi linijos priartėja prie viena kitos ir susijungia, kaip žirklės, — atomo bomba automatiškai krinta iš lėktuvo "pilvo" ir smenga į savo iš anksto numatytą taikinį.

"LAIKAS"

PARAŠIUTININKAS PASAKOJA

Šiandien jau nenaujiena parengimuose, svečiuose ar gatvėje sutikti žvalių, energingų mūsų vyrų, JAV parašiutininko uniformoje. Baigę pagrindinį mokymą, šion ginklo rūšin vyrai priimami savanoriškai. Malonu pastebėti, kad mūsiškiai dažniausiai pirmaisiais arba arti pastarųjų baigia pirminio karinio mokymo kursą ir gerai pasirodo šioje sunkiausioje ir moderniausioje kariuomenės ginklo rūšyje—parašiutininkų tarnyboje. Kiekvieno šių dienų kario parengimas, tai juo labiau parašiutininko, reikalauja daug ištvermės, sveikatos, stiprių nervų ir nesibaigiančių specialių treniruočių.

—Sveikas, Vytai, seniai matytas! Kaipgi tau sekasi šokinėti iš padangių? — užklausiu anądien netikėtai sutikęs elegantišką jaunuolį, kuklioje parašiutininko uniformoje.

—Ačiū, viskas gerai, kaip matote, — smagiai atsako sveikindamasis jaunas karys, buvęs mūsiškės kolonijos gyventojas. Paskubomis kalbamės apie jo dabartinę tarnybą, įspūdžius.

—Kelis kartus jau teko šokti?

—Su merginomis — nesuskaitomai, parašiutu — penketą kartų.

—Laimingai?

—O, taip. Tik vieną kartą besiskleidžiančio parašiuto diržas kažkaip užtvojo į pakaušį. Keletą sekundžių kritau žemyn be sąmonės...

—Sakykite, kokia esti apskritai vyrų nuotaika šių nepaprastų pratybų metu?

—Visi linksmi, kaip ir kasdien, sėdame į didžiulį, dažniausiai dviliemenį desanto lėktuvą ir užimame savo vietas, galvodami, kad viskas baigsis laimingai. Tačiau kada lėktuvas pakyla nuo žemės ir kopia vis aukštyn, kalbos ir juokai nublanksta arba palieka dirbtinės, apimtos savotiško graudumo. Lėktuvui artėjant prie tikslo, visi nutyla, tikrina aprangą, ginklavimą, atliekame paskutinį pasirengimą šuoliui į bedugnę... Pagaliau atidaromos atitinkamos durys, artėji iš eilės prie jų ir... palieki lėktuvą. Trejetą sekundžių krisdamas akmeniu, lauki parašiuto atsidarymo smūgio. O tada jau viskas OK! ir dainuodamas leidiesi į gražią žemę. Tačiau kada pilna erdvė esti aplinkui "plūduriuojančių" draugų, tai tik žiūrėk kad kas nors ant tavęs ar tu ant kito neužtūptum. Arti žemės atitinkamai parengi galūnių ir viso kūno raumenis, galvodamas apie greitus veiksmus parašiutui suglemžti, pasiekus žemę.

—Sakykite, ar nepasitaiko nesuvaldomos baimės ar nerviškumo, pavyzdžių, prieš pat apleidžiant lėktuvą?

—Pasitaiko. Kartais kuris vyrų, kaip sakoma, sušala lėktuvo duryse ir neatplėšiamai įsikimba, lyg skęsdamas. Tokiu atveju šokimas jam atidedamas kitam kartui.

—Įdomu, ką pasakoja apie iššokimo momentą seni vilkai?

—Jie sako, kad jausmas būna panašus kaip ir kiekvienam kitam, tačiau valia ir pasitikėjimas savimi visa nugali.

—Tai iš tikrųjų nepaprasta ir įdomi tarnyba, — mirkteliu viena akimi jaunam parašiutininkui.

—O, taip! Mėginu ir aš užsirašyti savo įspūdžius ir išgyvenimus, bet kad vis to laiko maža: amžinai esi užimtas ir užimtas. Na, bet vistiek, gal nepoilgo, mėginsiu visa tuo pasidalinti su mūsų KARIO skaitytojais.

—Nekantriai lauksime! Na, o kaip prabėgo atostogos?

—Pora savaičių, lyg pora dienų... Neseniai grįžau iš viešnagės Kanadoje — lėktuvu. Tarp kitko, vienas lėktuvo pareigonis man ir sako: "Reikia stipriau uždaryti duris, kad nesusigalvotum iššokti"... Na, bet turiu skubėti pas mamą. Rytoj rytą grįžtu savo divizijon. Iki!

Paspaudęs ranką, jaunas vyras nuskubėjo savais keliais. Palikau vienišas ir susimąstęs. Apie jaunas dienas Lietuvos kariuomenėje, apie mūsų visų likimą ir sunkią ateities kovą, kurios dunksėjimą jau tarsi girdėjau nutolstančio lietuvio tremtinio — JAV parašiutininko žingsniuose.

J. M. K.

Mūsų dalinys apleidžia lėktuvą

Parašiutininkai sėda į desanto lėktuvą

LAIŠKAS REDAKCIJAI

REDAKTORIAU,

Dažnai po keletą kartų perverčiu mūsų KARĮ, skaitau ir galvoju.—

Tai ryškus pavyzdys, ką reiškia tautai ir jos žmonėms turėtoji laisvė ir nepriklausomybė. Tai, iš tikrųjų, tvirčiausias įrodymas, kokia didi buvo tautos mokykla — Lietuvos kariuomenė, kuriai mokyti, aprūpinti ir ginkluoti mes skyrėme, palyginti, nemaža milijonų. Pagaliau, tai mūsų tautos originalumas — sunkiomis tremties sąlygomis tęsti tikrai gražią kultūrinę tradiciją — leisti vieną senųjų mūsų karinės patriotinės minties, visus lietuvius šia prasme apjungiančių, žurnalų — mūsų KARĮ.

Šio darbo ėmėtės, jį atkakliai ir sėkmingai tęsiate, gerai žinodami spaudos sąlygas Amerikoje. Tačiau jūs per pusmetį subūrėte aplink KARĮ visą eilę žurnalo bendradarbių, užmezgėte ryšius su mūsų vyrais viso pasaulio šalyse ir, atrodo, turite jau nemažą KARIO bičiulių šeimą.

Visa tai pasiekta vien kareiviško pasiryžimo dėka, nes redakcinį darbą dirbate naktimis ar dienomis, atseit, poilsio metu po sunkaus fizinio darbo, gyvenimo egzistencijai užtikrinti. Tai yra gražu ir kilnu, bet to dar maža. Reikia mums visiems kariams, visiems geriems lietuviams, rimtai pasistengti ir KARIO leidimą, žurnalo redagavimą pastatyti į tikrai tvirtą kelią. Reikia sudaryti redakcijai (1-2 žmonėms) nors kuklias sąlygas iš peties dirbti vien redakcinį darbą, kad mūsų KARYS, kaip jūs savo atsišaukime sakote, galėtų išsitiesti visu ūgiu.

Kadangi vien gražių žodžių čia nepakanka, aš iš savo kuklių, sunkiai uždirbtų sutaupų siunčiu KARIO redakcijai 33 dolerius, tuo norėdamas jums padėti ir drauge prisimindamas, kad jau eina 33-ji metai nuo KARIO gimimo dienos, 1919 m., kad žurnalas vėl gyvuoja tik buv. karių pasiryžėlių dėka ir kad jam remti mes visi, pagal išgales, tikrai nesigailėsim dolerio, antro, kad tiktai KARYS būtų dar įdomesnis, puošnesnis, storelesnis.

Tikiu, kad būsiu nepirmas ir nepaskutinis. Tad geriausios sėkmės KARIO ofenzyvai!

Jūsų L. Bu-nis

Mielam KARIO Bičiuliui, buv. kariui L. Bu-niui, už šią didelę paramą žurnalo redakcijai — mūsų tikrai nuoširdus ačiū.

Redakcija.

LIETUVIŲ KARIŲ KARTOTEKOS PRANEŠIMAS

Visus, kurie savanoriškai stojo ar buvo pašaukti JAV kariuomenėn, o taip pat ir tuos, kurie dėvi kario uniformą, nežiūrint kieno vadovybėje betarnautų, prašome atsiųsti šias žinias: **pavardė, vardas, gimimo data ir vieta, kada išvyko į karinę tarnybą, savanoriškai ar pašauktas, ginklo rūšis ir adresas.** Be to, pageidaujama kiekvieno kario fotografija ir trumpas gyvenimo aprašymas. Tai reikalinga tam, kad galėtume užpildyti tam tikro albumo lapą, o reikalui esant — panaudoti spaudai.

Šias žinias siųsti ir visais reikalais kreiptis šiuo adresu: **Lietuvių Karių Kartoteka, 2124 W. 23rd Pl., Chicago 8, Ill.**

Lietuvių karių kartoteka renka medžiagą mūsų karo istorijai, palaiko tarp karių ryšius ir informuoja apie lietuvių tautos kovą ir kančias, skelbia spaudoje lietuvių karių nuopelnus.

Šiandien, kada jau Korejoj yra žuvusių lietuvių karių, kurie dar nėra įrašyti į Lietuvių Karių Kartoteką, kreipiamės į karius, tėvus ir visus tautiečius prašydami kuo skubiausiai prisiųsti šias žinias.

Visiems padedant, neliks nė vieno kario, kuris nebūtų užregistruotas kartotekoje.

A. Tamošiūnas
Lietuvių Karių Kartotekos
Vedėjas.

LEGIONIERIAUS LAIŠKAS

IŠ ŠIAURINĖS AFRIKOS

ORAN, š. AFRIKA, 1951 m. birželio 14 d.

Didžiai Gerbiamas Kapitone,

Iš vieno lietuviško laikraščio sužinojau, jog mūsų mielas ir brangus KARYS vėl yra atgijęs Amerikos padangėje. Man, kaip buvusiam kariui, ta žinia suteikė nemaža džiaugsmo, tad būčiau laimingas, gavęs pasiskaityti bent vieną KARIO numerį. Ak, jau nuo pat vaikystės dienų mėgau mūsų KARĮ ir Nepriklausomybės laikais su įdomumu jį skaitydavau.

Kaip ir daugeliui kitų mano kovos draugų, karo audros nublokštiems, teko atsidurti prancūzų svetimšalių legione. Ėjome ilgą kančios kelią, kovodami tolimojoj Indokinijoj dėl svetimųjų interesų... Laimei dar teko gyvam išlikti, nors ir praradus nemaža sveikatos jau vien dėl klimato sąlygų.

Dabar jau metai laiko kaip esu civiliam gyvenime, nelengvomis sąlygomis įsikūręs saulėtoj Afrikoje. Sunku yra čia naujakuriui, kur vienam tarp svetimųjų reikia kovoti su gyvenimo tikrove. Ypač jaučiuosi vienišas ir badauju dėl lietuviškosiosios spaudos trūkumo. Tad turiu garbės kreiptis į geraširdžius Amerikos lietuvius, kad jie mane sušelptų lietuviškąja spauda, kad pagydytų šį vienišą "ligonį". Ypač norėčiau matyti mieląjį KARĮ. Turiu vilties ir tikiu, kad mano šauksmas pasieks geradarį tautietį, kuris sušelps mane — būsiu labai dėkingas.

Baigdamas prašau gerb. Redaktorių šį mano laiškelį paskelbti KARYJE. Drauge prašau priimti mano nuoširdžiausius sveikinimus ir linkėjimus. Tegul KARYS tvirtai ir garbingai gyvuoja, tegul lanko visus mūsų tautiečius, išsklaidytus plačiame pasaulyje, o mūsų kariams tepriduoda naujų jėgų, ištvermės ir kantrybės. Kovos valandai išmušus, visi ir iš visur pakilsime žygin — vaduoti ir ginti mūsų mieląją senolių ir tėvų žemę. To kuogreičiausiai sulaukti iš visos širdies linkiu Jūsų vadovaujamam KARIO žurnalui.

Su pagarba,
buv. Vilniaus Filharmonijos ir Čiurlionie ansamblio choristas, svet. legiono grandinis Bronius Vrublevičius.
44 Rue Dumanoir,
ORAN—Algerie,
Afrique du Nord.

Nuo Red. Br. Vrublevičiui išsiuntėme visų išėjusių KARIO nr. nr. komplektą. Žurnalas jam bus siuntinėjamas ir toliau. Būtų malonu, jei ir kitos redakcijos ar kas tautiečių, bent retkarčiais, pasiųstų jam vieną kitą laikraštį, žurnalą ar knygą, čia nurodytu adresu.

Karys ir gėlės Floridos žemėje

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

— Šis KARIO nr. atspaustas baigiamoj įrengti "Darbininko" spaustuvėje. Spaustuvei persikeliant ir kuriantis, žurnalą išleisti laiku — buvo neįmanoma. Pradedant sekančiu nr., KARYS bus leidžiamas nepriklausomoj Lietuvoje buvusio formato, iki 32 puslapių apimties, geresniame popieriuje, gausiai iliustruotas, spalvuotu viršeliu.

— Maloniai prašome visus nesumokėjusius metinius ir pusmetinius skaitytojus, vėliausiai **ligi rugpiūčio 1 d.**, įmokėti prenumeratos pinigus. Visi mūsų talkininkai-platintojai, kurie bent kiek yra atsilikę, **ligi rugpiūčio 1 d.** prašomi pilnai atsiskaityti už visus išplatintus numerius, o likusius grąžinti administracijai, drauge su tikslia pinigine apyskaita. Bet kuris atsiskaitymo delsimas trukdo darbą ir sunkina atsiskaitymą...

— Visus KARIO bičiulius ir bendradarbius maloniai kviečiame rašyti ar siųsti turimų foto nuotraukų — be asmeninio prašymo.

— KARIO bičiuliai ir talkininkai! Kvieskite draugus ir pažįstamus išsirašyti žurnalą II-jam pusmečiui. Dar galima gauti ir ligšiol išėjusių numerių. **Red.**

Lietuvos karių choras su orkestru, vedamas M. Liuberskio, Kauno Valstybinio Teatro programoje. M. Liuberskis dabar vadovauja Operetės chorui Brooklyne, N. Y.

Mūsų pareiga

(Atkelta iš 7 psl.)

I. Sovietų įgulų laikotarpis — 1939 m. lapkričio 10 d. — 1940 m. birželio 15 d.

1) Kada, kuriais keliais, kiek ir kokios ginklų rūšies sovietų kariuomenės buvo įvesta Lietuvon;
2) jos žygis į numatytus rajonus;
3) kur ji buvo išdėstyta;
4) Sovietų įgulų vadovybė, organizacija, ginklavimas, šarvavimas, apranga, aprūpinimas maistu ir kitomis reikmenimis;
5) Sovietų įgulų drausmė ir moralė;
6) įgulų paskirtis ir uždaviniai;
7) įgulų ir jų vadovybės santykiai su Lietuvos vyriausybe, mūsų kariuomene ir krašto gyventojais;
8) Lietuvos kariuomenės žygis į Vilnių 1939 m. rudenį.

II. Pirmoji bolševikų okupacija — 1940 m. birželio 15 d. — 1941 m. birželio 22 d.

1) Kada, kuriais keliais, kiek ir kokios ginklo rūšies raudonosios armijos įsiveržė Lietuvon;
2) okupacinių jėgų judesiai — žygis per Lietuvą ir jų apsistojimo rajonai bei vietos;
3) okupacinių jėgų ginklavimas, šarvavimas, apranga, maitinimas ir pan.;
4) jų drausmė ir moralė;
5) jų tikslas bei uždaviniai;
6) okupacinės kariuomenės ir jos vadovybės santykiai su Lietuvos kariuomene ir jos vadovybe;
7) Lietuvos kariuomenės sovietizacija; atskiri sovietizacijos etapai; kaip visa tai buvo vykdoma atskirose kariuomenės dalyse, įvairiose karo įstaigose bei institucijose: politrukai ir jų veikla įvairiose kariuomenės dalyse, daliniuose ir įstaigose; mūsų karių priešinimasis sovietizacijai; kaip tai reiškėsi atskirose dalyse bei įstaigose, sovietizacijos rezultatai;
8) Lietuvos Liaudies Kariuomenės laikotarpis; jo charakteristika; dalių bei įstaigų performavimai, kilnojimai bei likvidacija; performavimo, kilnojimo ir likvidacijos priežastys, tikslas ir eiga; dalių ir įstaigų archyvų likimas, kam jie perduoti saugoti;
9) lietuvių karių naikinimas; kiek karių, kurios dalies ar įstaigos, kada, kur, prie kurių aplinkybių buvo areštuota, nuteista, nužudyta, ištremta; pageidautina, kad būtų prie atsiminimų pridėtas tokių karių sąrašas, nurodant pavardę, vardą, laipsnį, amžių (jei atsimenama), kuo buvo kaltinamas, bausmės dydis ir pan.;
10) lietuvių korpas sovietų armijoje; jo sudėtis, vadovybė, priklausomybė, dislokacija, ginklavimas ir aprūpinimas: korpo bei jo atskirų dalių uždaviniai ir veiksmai, prasidėjus karui tarp Vokietijos ir Sovietų Rusijos 1941 m. birželio 22 d.; tolimesnis korpo bei jo atskirų dalių likimas.

(Pabaiga kitame nr.)

JONAS MINELGA

IŠ POLIGONO DIENŲ

Renkasi vyrai prie šilosėdų, —
Vilnin pasklido jų visas pulkas.
Vos ryto rūkas Nerin nusėdo,
Panerio slėniuos nulijo kulkom.

—Ar beiškęsiu šią dieną baisią,—
Guodžias naujokas savam kaimynui,
Kai mėlynieji su raudonaisiais
Pažėrė žemėn degantį šviną.

Saulė zenitan kyla ir kyla,
O kaitra kokia—Dieve, apsaugok!
Šautuvai aidi — nebenutyla,
Su ginklu, rodos, širdys suaugo.

Kriokdami Anbo virpina orą,
Patrankos groja mirties kadrilių.
Veržias į priekį ištįsę voros, —
Kariui ne kelias dešimtys mylių.

— — — — — — — — —

Seniai saulutė Nerin nuskendo,
Sveikina vyrus naktis žvaigždėta.
Skelbia trimitai pergalės gandą, —
Džiaugsmas krūtinėj—kova laimėta.

SIAUBINGASIS BIRŽELIS LIETUVOJE–

Šiandien sueina 11 metų, kai Sovietų ginkluotosios jėgos, pamindamos iškilmingus pasižadėjimus, įsiveržė į Lietuvą ir, tautos protesto nepaisydamos, pradėjo savaip šeimininkauti.

Su šiurpu ir širdgėla Lietuvos žmonės amžiams prisimins tą saulėtą birželio 15 šeštadienį, kai tankų vedamas, raudonasis tvanas užliejo visus rytinės Lietuvos kelius ir ištisine banga pradėjo riedėti vakarų linkui. Anksti popietį raudonieji tankai pasirodė Vilniaus gatvėse, kai raudonos sargybos užiminėjo tiltus per Nerį. Tą pačią valandą įgulų tankai jau šeimininkavo Kaune, užiminėjo tiltus per Nemuną, o sovietų laivyno vieneta stovėjo išsirikiavę prie Šventosios uosto, bei patruliavo Lietuvos pajūrį.

Apie paskutinių dienų įvykius ir Maskvos rengtą smurtą mažai tėžinodama, Lietuvos plačioji visuomenė liko lyg stabo pritrenkta, kai per valstybinio radiofono tinklą šeštadienį išgirdo tokias žinias:

"Kad užtikrintų sklandų savitarpės pagalbos sutarties vykdymą ir apsaugotų krašto neliečiamybę, Lietuvos respublikos veiksniams pritarus, Sovietų Sąjungos kariuomenė šiandien rytą eilėje punktų peržengė Lietuvos valstybinę sieną ir įžengė į Lietuvos teritoriją. Draugiškai kariuomenei pasitikti, išvyko kariuomenės vadas generolas Vitkauskas ir kiti aukšti kariniai pareigūnai. Lietuvos visuomenė kviečiama laikytis ramiai, suteikiant žygiuojančiai kariuomenei prideramo pasitikimo."

Ir taip birželio 15 prasidėjo nauja Maskvos okupacija, kurios padariniai dar nėra likviduoti ir šiandien. Šiuo nepateisinamu smurto aktu Kremliaus valdovai brutaliai paneigė bent penketą jų pačių laisvu noru duotų pasižadėjimų ir iškilmingai pasirašytų tarptautinių sutarčių.

Paneigė 1920 m. liepos 12 d. taikos sutarties nuostatus, kuriais Sovietų Sąjunga be mažiausio rezervo pripažįsta Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir suverenumą su visomis iš to plaukiančiomis juridinėmis pasekmėmis ir visiems laikams atsisako nuo turėtų suverenumo teisių tiek lietuvių tautos, tiek jos teritorijos neliečiamumo atžvilgiu...

Sovietai įsiveržia į Lietuvą...

"Amerikos Balsas" VI. 15, antrosios programos metu

Paneigė 1926 m. rugsėjo 28 d. su Lietuva pasirašytą nepuolimo susitarimą, kuria Sovietų Sąjunga pasižada gerbti Lietuvos suverenumą, jos integralumą ir teritorinę neliečiamybę... o diplomatinių priemonių keliu eventualių priešingumų susutvarkyti nepavykus, visą reikalą perduoti spręsti sutaikymo komisijai.

Paneigė 1933 m. liepos 5 d. sovietų pasirašytą agresoriaus apibūdinimo konvenciją, pagal kurią agresoriumi pripažįstama toji valstybė, kuri pirmoji:

pirma: — paskelbs karą kitai valstybei;

antra: — karo, kad ir neskelbdama, ginkluotom jėgom, bet kuriuo pretekstu, įsiverž į kitos valstybės teritoriją.

Paneigė 1933 metais Maskvoje pasirašytą savitarpio pagalbos sutartį, kuria pakartotinai patvirtinamas sovietų pasižadėjimas gerbti Lietuvos nepriklausomybę ir nesikišti į krašto vidaus reikalus, primenant tiek 1920 metų taikos sutarties, tiek 1926 metų nepuolimo susitarimo pasižadėjimus, kur kalbama apie taikius būdus priešingumams rišti. Šia sutartimi abi susitariančios pusės pasižada viena kitai teikti visokeriopą pagalbą, imamai su kariškąja pagalba, jei Lietuva ar Sov. Sąjunga būtų tiesiogiai užpulta ar atsidurtų pavojuje būti užpulta... Šios sutarties 4 paragrafu Lietuva buvo priversta leisti sovietams savo teritorijoje steigti įgulas... kad įgalintų išvien ginti Lietuvos sienas.

Ir taip, visos tos sutaryts, visi iškilmingi pasižadėjimai ir skambūs žodžiai tebuvo tik klasta ir apgaulė, beverčiai maskvinės propagandos popiergaliai, nes, Lenino žodžius kartojant: "Iki visas pasaulis nebus mūsų užkariautas, iki mes būsime ekonomiškai ir kariškai silpnučiai, mes, kaipo taeisyklė, turėsime mokėti išnaudoti imperialistinio pasaulio antagonizmus ir prieštaravimus. Šios taisyklės nesilaikydami, kiekvienas mūsų jau seniai kybotų pakartas ant drebulės šakos, didžiausiam kapitalistų džiaugsmui ir paguodai."

Taip kalbėjo Leninas, sveikindamas rinktinį kompartijos sekretorių suvažiavimą Maskvoje 1920 metais lapkričio 26 d. Ir tai ne vieną kartą. Deja, laisvasis pasaulis mažai dėmesio tekreipė į panašius sovietų vadų pasisakymus. Ne ką daugiau dėmesio buvo kreipiama ir į kito diktatoriaus pasisakymus, kol kanuolių gaudimas 1939 metais saldų sapną nutraukė. Tai Hitlerio rašytas Mein Kampf, kur atvirai, juodas ant balto, buvo išpasakota viskas, kas faktiškai buvo vykdoma.

Liaudies patarlę sekant, "atitiko kirvis kotą."

Taigi, "išnaudoti imperialistinio pasaulio antagonizmus ir prieštaravimus," o tas Maskvai praktiškai reiškė, kur galint ir kiek galint drumsti vandenį, kurstyti vieną prieš kitą, žadėti, nepildyti ir vėl žadėti... kad tik laisvąjį pasaulį užmigdytų, suskaldytų, o, užmigdžius ir suskaldžius, vieną kraštą po kito prisijungti.

Tokia tai buvo tikroji visų nuo 1920 m. su Lietuva pasirašytų sutarčių prasmė.

Seniai laukta proga Maskvai atėjo 1939 metais, kai Hitleris ruošėsi pradėti ginkluotą agresiją vakaruose. Čia Kremliaus valdovai, lyg tie varnai, pajuto galį nekaltomis karo aukomis pasisotinti.

1939 metais rugsėjo 28 d., visu mėnesiu anksčiau, tarp Hitlerio ir Stalino sudaryto pakto slaptas priedas buvo kiek pakeistas, ir Lietuvos teritorija buvo perleista sovietų "globai".

Ir taip, 1939 metais atėjo seniai sovietų laukta diena. Rugpiūčio 23 d., pirmuoju su vokiečiais susitarimu, Stalinas sau užsitikrino pusę Lenkijos, Besarabiją su Bukovina, Suomiją, Estiją ir Latviją, o antruoju susitarimu dar ir Lietuvą. Durys į Antrąjį pasaulinį karą liko atskleistos, o Maskva pasijuto laisva pradėti dar Lenino išsvajotą komunistų imperijos plėtimą. Ir kai laisvųjų tautų mėsininkai nakties tamsoje baigė savo šiurpius gyvų kūnu piaustymus ir perėjo prie puošniai serviruotų stalų pasistiprinti, draugas Stalinas pirmas pakėlė taurę į Vokietijos fuehrerio sveikatą prabildamas: "Aš gerai žinau, kiek vokiečių tauta myli savo vadą. Taigi, man malonu būtų išgerti į jo sveikatą." Draugas Molotovas pakėlė savo taurę į von Ribbentropo sveikatą, o von Ribbentropas į Stalino sveikatą. Ir taip, stiklas po stiklo, iki ankstybo ryto, pakaitomis buvo geriama už Nepuolimo Paktą, už naują vokiečių-rusų "gadyne", už vokiečiu tautą, už sovietų vyriausybę ir t.t.

Lygiai savaitei praėjus, vokiečiai puolė Lenkiją, tuo įžiebdami II pasaulinį karą. Jau Lenkijai gulint paklupdytai, rugsėjo 17 d. sovietai pradėjo žygiuoti ir užiminėti rytinės Lenkijos plotus. Užimamas Vilnius. Per dešimtį dienų įvyksta naujas mėsininkų susitarimas, ir Maskva pradeda galvoti, kaip čia užsitikrinti Lietuvą.

Sugalvojama savitarpio pagalbos sutartis ir sovietinės įgulos. O Lietuvos budrumui užmigdyti — pasiūlomas dar ir Vilnius, kurį Maskva žinojo neilgai būsiant Lietuvos rankose. Toliau eiti Maskva tuo tarpu nesiryžo, nes žinojo vokiečius esant laisvus, į tikrąjį karą dar neįsivėlus. Tuo metu netrūko ir kitokių Maskvos raminančių užtikrinimų.

Ir tik ateinančių metų vasarą, kai Prancūzija buvo jau paklupdyta, o vakarai paskendę karo sūkurio chaose, Stalinas nutarė dar vienu žingsniu pasistumėti pirmyn. Tik spėjus Paryžiui kapituliuoti, Maskva sugalvoja iš piršto išlaužtus kaltinimus, gegužės 28 d. patiekia Lietuvai griežtai surašytą notą, o birželio 14 — ir patį ultimatumą. Tolesnė įvykių eiga visiems gerai žinoma.

Pirmais pasisekimais padrąsinti, sovietai savo ekspansiją tęsė toliau ir per trumpą laiką suskubo užvaldyti veik visus Balkanus, visą Lenkiją, pusę Vokietijos su trečdaliu Berlyno, Vengriją, Čekoslovakiją ir Kiniją, o praeitais metais pasišoko sulikviduoti dar laisvėje likusią Koreją, gi visai neperseniai prisijungė ir Tibetą.

Birželio 15 dieną sukaktį minint, pravartu atsiminti, kad Lietuva, kaip nepriklausoma valstybė, buvo viena pirmųjų Maskvos imperializmo aukų ir jai priklauso nepavydėtina garbė ant savo gyvojo kūno pirmai išbandyti visus suktus maskvinio imperializmo vingius.

Visuotinio sumišimo, baimės ir demoralizacijos persunktoje atmosferoje liko nepajudinta ir žmogaus laisvės teises gindama, tiesos žodį aiškiai tarė Amerika.

Rinkiminės komedijos aplinkybėms paaiškėjus, ir Maskvai formalų Lietuvos prijungimą paskelbus, Amerikos užsienio politikos vadovaujantieji veiksniai 1940 metais liepos 23 d. padarė tokio turinio pareiškimą: "Sukti būdai, kuriais vienas stambesniųjų kaimynų tebesiekia sąmoningai sulikviduoti trijų mažų Respublikų — Estijos, Latvijos ir Lietuvos — politinę nepriklausomybę ir teritorinę neliečiamybę, šiomis dienomis greitai savo raidoje pakrypo prie neišvengiamo galo... ir toliau:

"Šios valdžios nusistatymas yra visuotiniai žinomas. Jungtinių Amerikos Valstybių žmonės yra nusistatę prieš grobimą, nepaisant, ar tas grobimas būtų vykdomas tiesioginiai jėga, ar jąja tik grasinant.

"Jie taip pat smerkia bet kokį kišimasį į kitos suverenės valstybės vidujinius reikalus, nepaisant, kiek viena gali būti galinga, o kita silpna.

"Jungtinės Amerikos Valstybės ir toliau yra pasiryžusios šio dėsnio laikytis, nes, Amerikos žmonių įsitikinimu, vieną kartą nuo pagrindinio šiuos principus tvarkančio ir valstybių savitarpio santykius normuojančio dėsnio nukrypus, sveiko

"AMERIKOS BALSAS" PRADĖJO SAVO ANTRĄJĄ PROGRAMĄ

"A. B." taip pat prabilo latvių ir estų kalbomis

Š. m. birželio 3 d. "Amerikos Balsas" pradėjo savo antrąją programą lietuvių kalba. Pirmoji programa, kaip ir anksčiau, girdima Lietuvos laiku 7 val. vakaro, o antroji—12 val. 45 min. naktį. Abiejų programų pakartojimai būsią girdimi 1 val. 30 min. naktį ir 7 val. ryto. New Yorko laiku tai atitinka: 12 val. dieną ir 5 val. 45 min. po pietų, 6 val. 30 min. popiet ir 12 val. naktį.

Išskyrus 5 val. 45 min. popietinę transliaciją, kuri girdima 48 ir 49 metrų ilgio bangomis, kitos programos yra girdimos: 13, 16, 19, 25, 31, 41, 48, 49 ir 250 metrų ilgio bangomis.

"Amerikos Balsas" savo programose dažnai kviečia klausytojus pareikšti pageidavimus ir pastabas dėl šių programų. Taip pat "A. B." yra išleidęs nemokamą iliustruotą leidinį, kuriame yra informacijų apie "A. B." programas. Su pastabomis arba dėl minimo leidinio kviečiama rašyti lietuviškai arba angliškai šiuo adresu: "Voice of America," New York 19, N. Y.

Spaudoje jau buvo atsiliepimų, kad "A. Balso" klausosi nemažai net Australijos lietuvių. Įdomu būtų išgirsti atsiliepimų, pvz., Brazilijos ir kitų kraštų klausytojų. Norintiems klausytis "A. B.", patartina pasiteirauti vietos telefono-telegrafo įstaigose, koks yra valandų skirtumas tarp New Yorko ir klausytojų gyvenamos vietos.

Amerikiečių spaudos pranešimu, "A. B." programos latvių ir estų kalbomis pradėtos duoti tą pačią birželio 3 d., kaip kad ir antroji programa lietuvių kalba. Programos perduodamos New Yorko laiku — 11 val. 20 min. ir 11 val. 45 min. dieną.

žk.

ĮSPĖJIMAS VISAM PASAULIUI

1941 m. birželio 14 d. sovietai pradėjo masinį Pabaltijo gyventojų trėmimą į Sibirą ir kitas tolimas Sov. Sąjungos sritis. Tai buvo barbariškiausias Sovietų Sąjungos prievartos aktas, nukreiptas prieš šias tris taiką ir laisvę mylinčias tautas, su kuriomis Sov. Sąjunga dar 1920 metais buvo sudariusi vadinamąsias "amžinąsias taikos sutartis", iškilmingai pasižadėdama visais laikais gerbti šių valstybių laisvę ir nepriklausomybę, ir nesikėsinti į šių valstybių teritoriją.

Deja, lygiai prieš dešimtį metų, ano baisiojo birželio 14 d., Kremlius padarė dar vieną žingsnį, užsitraukdamas sau prakeikimą. Kremliaus valdovai pasirįžo išnaikinti lietuvių, latvių ir estų tautas, ištremdami jas iš Tėvynės, ir pasmerkdami šimtus tūkstančių nekaltų žmonių lėtai mirčiai sovietų vergų stovyklose.

Šiandien AMERIKOS BALSAS, prisimindamas šimtus tūkstančių nekaltų sovietų smurto aukų, perduos tikrą trėmimo istoriją, kurią mums išsaugojo vienas savo tėvų, brolių ir sesers likimo išvengęs sūnus Vytautas.

— — —

Šiaurės Rytų Lietuvoje yra virš penkių tūkstančių gyventojų turįs apskrities miestas Utena. Miestą į dvi dalis skiria asfaltu lietas plentas, einąs kuone per visą kraštą. Tarp stoties ir pašto gal dar ir dabar paplentėj tebestovi namai, kur gyveno Vytautas.

"Mūsų šeimą sudarė aštuoni asmenys: tėvelis su mamyte, mes, penki broliai, ir jauna sesuo. Jauniausiam broliukui buvo septyneri metai. Aš buvau pats vyriausias. Studijavau teisės mokslus Vilniaus Universitete.

Tėvas, atėjus bolševikams, buvo iš tarnybos atleistas. Maždaug du kartu į savaitę jį tardydavo NKVD. Apie tardymus jis retai teprasitardavo — gal tik tiek, kad vienintelis NKVD nuolat statomas klausimas buvo gana keistas: "Kodėl tave ir prasti žmonės — proletarai užstoja?"

Kodėl? Mano tėvas iš liaudies — iš gausios, bet neturtingos dvaro pusininko šeimos. Į gyvenimą prasimušė tik savo darbu. Jis buvo baigęs tikrą vargo mokyklą: jaunas būdamas nešiojo dėžes prie laivų, mokėsi siūti, vargoninkavo, kol, baigęs mokslus, gavo valstybinę tarnybą, iš kurios galėjo šeimą išlaikyti, mus leisti į mokslus ir per dvidešimtį metų savus namus pasistatyti — tuos, juodu toliumi dengtus."

Apie tėvų trėmimą Vytautas sužinojo tik anos baisiojo birželio penkioliktosios rytą Vilniuje.

"Tada aš gyvenau Akademiniuose

Masinės deportacijos į Sibirą...

"Amerikos Balsas" VI. 14 popietėje

namuose, kartu su vienu draugu, geru draugu — iš to paties krašto. Atsimenu, buvo sekmadienis. Draugas, bijodamas suėmimų, tą naktį namuose nemiegojo. Aš surizikavau. Keista (aš dar ir šiandien atsimenu), šeštadienio vakare pamačiau grindimis ramiai kūprinantį vorą — ir nutariau, kad tai turėtų būti laimės ženklas, kad ši naktis bus rami.

Ankstyvą sekmadienio rytą mano draugas grįžo namo, tačiau ne vienas — su keliais kitais studentais.

Aš atsimenu savo draugo žodžius:

— Ką, Vytautai, tu čia šiąnakt miegojai?

— Miegojau, o kas?

— Bet, Vytautai, tu negalėjai čia miegoti, kada visus tremia, ir niekas nežino, kada kieno eilė ateis. Aštuonis studentus vėl išvežė. Ir ypačiai tu turi saugotis. Atsimink, kad tau dar pavojingiau, kaip man. Aš neturiu tėvų, neturiu namų — nieko...

Čia Vytautas pastebėjo, kaip visi pasikeitė neramiais žvilgsniais. Jis suprato, kad čia dar ne viskas. Staiga draugas, priėjęs prie pat Vytauto lovos, jam tarė:

— Vytautai, tu nežinai. Bolševikai veža žmones ne tik iš Vilniaus. Ir iš Utenos.

— Utenos..? O apie mano tėvus? Mano namų nejudino?

— Vytautai, ir tavo tėvus...

— O, Jėzau!...

Taip, ir Vytauto tėvai, kartu su mažamečiais broliukais ir sesute, buvo tremiamųjų skaičiuje. Vytautas apmiręs slinko su savo draugais Vilniaus miesto gatvėmis. Visi ėjo į Trijų Kryžių kalną. Jie nutarė, kad ten bus saugiausia. Gatvėse matėsi kareiviai, sunkvežimiai, vežami žmonės. Girdėjosi vaikų riksmas ir dejavimai. Tačiau Vytautas, rodos, visam buvo kurčias. Jis nuolat kartojo ir kartojo tą patį klausimą sau ir savo draugams:

— Kuo nusikalto manieji? nusikalto mano maži broliukai ir sesytė? Už ką? Kodėl jie yra ištremti?!

Ir niekas į šį klausimą jam negalėjo atsakyti.

Tą vakarą Vytauto draugas išvažiavo į Uteną, ieškoti Vytauto namiškių. Sekančią dieną ir pats Vytautas, nesulaukdamas savo grįžtančio draugo, nutarė važiuoti savo Sibiran tremiamų namiškių ieškoti. Bet geležinkelio stoty (ir tai buvo sutapimas) Vytautas perone pamatė tik ką grįžusį draugą, kuris pasakė suradęs nuo šeimos atskirtą tėvą Naujoj Vilnioje — ten, kur tremtinių ešalonai buvo galutinai pergrupuojami. Jis pasakojo Vytautui matęs ir tėvų namus Utenoje — **atvirus ir išdraskytus...**

Draugas buvo sužinojęs daug dalykų ir apie Vytauto šeimos suėmimo eigą. Jis pasakė, kad kitame namo gale gyvenusi šeima irgi buvo ištremta — neišskiriant net virš 74 metų turinčio bekojo senelio-invalido ir net jo trijų mažyčių anūkių, kurias tėvai porai dienų buvo pas jį palikę. Tie nekalti kūdikiai buvo vežami be jų tėvų...

Draugas tęsė pasakojimą šiais žodžiais:

— Prie tavo tėvų švintant sustojo sunkvežimis. Tą naktį pas tavo tėvus miegojo vienas svečias. Jį suėmė, bet vėliau paleido, kai tas, atsiklaupęs ant kelių, aiškinosi nesąs Vytautas. Jis man ir pasakojo... Tavo sesutei irgi buvo pavykę išsprukti. Bet ji nepaklausė kaimynų raginimo bėgti pas juos ir slėptis. Ji grįžo... Po poros valandų pro namo duris išėjo tavo tėvas, paskui broliai, sesuo ir motina. Visi su ryšulėliais ant pečių. Kaimynai verkė. Jie visi tavo namiškius mylėjo. Motina peržegnojo namus ir...

Taip Vytautui draugo žodžių besiklausant, traukinys sujudėjo. Vytautas išvažiavo į Naująją Vilnią — pas savus.

Nepraėjo nė pusvalandis, ir Vytautas jau buvo Naujoje Vilnioje, plačiame prekių stoties rajone, kur stovėjo tremtinių ešalonai. Kai kurie sovietų sargybiniai buvo sukalbami.

— Kai aš paklausdavau sargybinių, kur yra šeimos su mažais vaikais — jie juokdamiesi atsakydavo, kad čia esą vežamos tik pasileidę mergos ir kad man netiktų toje grupėje savų ieškoti. Bet aš ėjau. Aš juk žinojau, kad mano tėvas čia, Naujoje Vilnioje. Ėjau nuo vieno ešalono prie kito, o sulaikantiems sargybiniams vis kalbėjau apie tarnybinius reikalus, ir vis mane praleido. Staiga prie trečios eilės išgirdau šaukiant mane vardu. Suvirpėjau. Ir ką aš pamačiau? Gi buvusį savo gimnazijos muzikos mokytoją. Jis prašė vandens... Bet iš kur jo gauti? Aš pamačiau ir daugiau uteniškių. Visi mane sveikino, bet aš vis skubėjau.

Tėvą suradau. Jį iššaukė iš purvino galvijams skirto vagono gilumos. Jis buvo juodais marškiniais apsivilkęs (aš jo niekad nebuvau matęs su juodos spalvos marškiniais.) Buvo ramus. Prašė manęs nesijaudinti, pareikšdamas viltį, kad greitai visi grįšią, ir vėl visi gyvensią kartu... Jis nieko nenorėjo iš manęs imti—viską prašė nunešti motinai ir vaikams, jei jie dar yra. Net siūlė savo maisto dalį. Jis padavė man šeimos fotografiją ir laišką, prašydamas perduoti atskirai vežamai motinai. Aš to laiško niekada neperskaičiau, ir niekad to laiško neperskaitė mano motina. Tą laišką man liepė sargybiniai ten pat sudraskyti. Ir nežinau, kokie buvo paskutinieji mano tėvo žodžiai.

Vėl ėjau. Pro dešimtis, šimtus vagonų. Ėjau ieškoti motinos. Viename vagone šaukė gimdanti moteris, ir niekas prie jos nesiskubino. Be perstogės rėkė mirštą kūdikiai be pieno, ir niekas jų nepagirdė. Niekur nesimatė virtuvės, niekur vandens. Jau kelios dienos niekas nebuvo išleidžiamas iš vagonų, kuriuose buvo sugrūsta po kelias dešimtis žmonių... Durys buvo mažu plyšiu iš lauko pusės užsklęstos. Prie vagonų stovėjo sovietų kareiviai. Aš klausinėjau, sustodamas prie kiekvieno vagono, ir juo toliau ėjau, tuo daugiau balsų man sakydavo, kad mano motina su mažaisiais jau yra išvežta Rusijos gilumon. Kada, praradęs paskutinę viltį, nutariau grįžti atgal pas savo tėvelį, išgirdau vieną savo broliuką šaukiant: "Mamyte, Vytautas ateina!"

Tai buvo stebuklas.

Mamytė mane sutiko besišypsodama — be ašaros. Man sunku papasakoti, apie ką aš kalbėjau. Žinau, kad žodžiai buvo tik labai nevykusi priemonė savo tikriesiems jausmams išreikšti.

Aš niekad neužmiršiu, kaip motina atnešė mano žieminį apsiaustą ir pro pravirą vagono durų plyšį man brukte įbruko. Aš jo nenorėjau imti, labai nenorėjau, bet paėmiau. Jūs nesuprantate; aš turėjau jį paimti. Ir aš to šiandien negaliu sau dovanoti.

Motina sakė tikėjusi mane pamatyti — ir jos noras išsipildė. Sargybinių kantrybė per greitai išsekė. Jie Vytautui įsakė baigti.

— Atsimenu, tada aš panorėjau su kiekvienu atsisveikinti. Pirma aš pasišaukiau jauniausią broliuką. Jis atsiklaupė prie pravertų, bet užsklęstų durų plyšio, ir pro jas mane pabučiavo. Jis buvo basas. Ir taip atsisveikinau su antru, trečiu broliuku, su sesyte. Pagaliau priėjo motina. Atsimenu, nutvėręs sklęstį, aš bandžiau rankomis prie jos veido prisitraukti...

Sargybiniai įšėlo. Jie matė, kad čia yra daugiau, kaip tarnybinis reikalas, daug daugiau, kaip paprasta pažintis — net giminystė. Aš ištariau: "Tesaugo Jus Visagalis." Daugiau jų nemačiau ir daugiau niekad apie juos negirdėjau. Aš nežinau, kur jie yra. Ir šiandien aš nežinau už ką Juos ištrėmė. Viena žinia mane pasiekė. Žinia apie sekančiais metais Sibire mirusį tėvą.

Vytautui sunku tikėti, kad pasauly gali būti tokių žiaurių žmonių, kurie atimtų mano motiną ir uždraustų net žinoti, ar ji gyva.

* * *

Girdėjote Vytauto šeimos trėmimo istoriją. Tokių, kaip Vytautas, anose Baisiojo Birželio trėmimo dienose buvo dešimtys, šimtai, tūkstančiai...

Šiandien visi laisvieji pasaulio žmonės klausia, kaip ilgai tie žmonės turės kentėti? Ir... ar sugrįš? Kaip ilgai ši sovietų sauvalė tęsis, naikindama nekaltas tautas tik dėl to, kad jos savo tėvų žemę myli ir jos neišsižada.

Bet negalima prarasti vilties — visas šis sovietų smurtas baigsis. Ir vėl Lietuva ir kitos sovietų pavergtos tautos bus laisvos!...

---

proto, teisingumo ir teisės nuostatai, kitaip sakant, šių dienų civilizacijos pats pagrindas — negalės būt išsaugoti."

Birželio 15 įvykių giliai sujaudinta, plačioji Amerikos lietuvių visuomenė, dar sovietų tankų sukeltoms dulkėms Lietuvos keliuose nespėjus nusėsti, visa kaip vienas sukruto masiniams mitingams šaukti ir protesto pareiškimus daryti. Iš visų po plačiąją Ameriką išmėtytų lietuvių grupių į Washingtono viršūnes pasipylė gausios protesto telegramos, o jų tėvų žemėje įvykius aprašantieji laikraščiai išėjo juodomis gedulo spalvomis įsirėminę...

KOREJOS FRONTE ŽUVO LIETUVIS KARYS PETRAS AIKŠNORAS

Brooklyniškis **Darbininkas** praneša, kad Korejos fronte žuvo JAV armijoj tarnavęs lietuvis karys **Petras Aikšnoras.** Jis buvo baigęs Marianapolio kolegiją.

KARIO redakcija nuolankiai prašo žuvusiojo gimines bei artimuosius prisiųsti Petro Aikšnoro atvaizdą ir trumpą gyvenimo aprašymą bei tarnybos eigą kariuomenėje. Panaudojus spaudai, atvaizdas bus grąžintas siuntėjams.

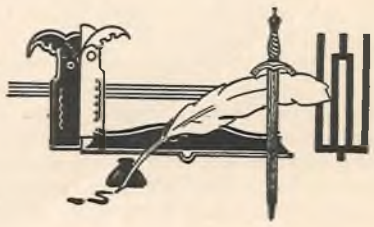

LIETUVIŠKOJI KARINĖ SPAUDA

STASYS BUTKUS

(Pabaiga)

Kariuomenės Štabo Spaudos ir Švietimo Skyrius, nuo pat 1921 m. iki pirmosios bolševikinės okupacijos, kasmet išleisdavo kišeninius KARIO kalendorius. Po kelerių metų pertraukos, KARIO kalendorėlis 1945 metams buvo išleistas jau tremtyje, Berlyne. Šaulių Sąjunga irgi šauliams kasmet leisdavo Šaulių kalendorius. Karių religiniai reikalai irgi nebuvo pamiršti. Kar. Št. Spaudos ir Švietimo Skyriaus buvo išleista kariams maldaknygės: Karys Katalikas ir Karys Evangelikas.

Be karinės knygos, dar buvo išleista vienkartinių leidinių: Savanoris Kūrėjas, Savanoriai Kūrėjai; Lietuvos karo invalidams kasmet išleisdavo "Lietuvos Karo Invalidą" ir "Vyčio ženklą." Taip pat buvo išleista (daugiausia Kar. Št. Spaudos ir Švied. Skyriaus) ir atspaudų: J. Ramanausko "Seinų partizanai," V. S. "Mūsų karinės aspiracijos XIX šimtmetyje,'" plk. ltn. K. Ališausko "Giedraičių kautynės," plk. ltn. Žukaičio "Panevėžio operacijos," A. Ružancovo "Kaunas 1831 ir 1863 m. sukilimuose" ir kitų autorių.

Bibliografijos srityje pirmomis Nepriklausomybės dienomis buvo išleistas A. Ružancovo paruoštasis šios šakos leidinys ir 1922-1929 m. būvyje buvo leidžiama "Karo ir literatūros rodyklė." Kariuomenės Centrinė Biblioteka yra išleidusi 3 tomus (per 1000 puslapių) savo knygų ir periodikos katalogą, pirmąjį Lietuvos šios rūšies leidinį.

Buvo jaučiamas dailiosios karinės literatūros trūkumas. Jos spragas užkišdavo periodinė spauda, ypač "Karys", Karo Mokyklos leidžiamas "Kariūnas" ir iš dalies šaulių "Trimitas." Iš karinės istorinės medžiagos daug duodavo leidinys "Karo Archyvas," kurio per visą Nepriklausomybės laiką išėjo keliolika stambių tomų. Kol nebuvo leidžiamas "K. Archyvas," nemaža tokios medžiagos įdėdavo karo mokslų žurnalas "Mūsų žinynas," ėjęs nuo 1921 m. iki 1940 m. Šiek tiek medžiagos yra davęs ir Karininkų Ramovės leidžiamas žurnalas "Kardas." Visuomeninė spauda įvairiomis progomis taip pat nepašykštėdavo istorinės bei kitokios medžiagos karinėmis temomis. Paskutiniaisiais Nepriklausomybės metais panašios karinės medžiagos daug pasirodydavo ir užsienio lietuvių spaudoje.

Netekus Nepriklausomybės, mūsų karinė spauda neteko sąlygų klestėti. 1940 m. Sovietai, okupavę Lietuvą, jau liepos mėn. pradžioje likvidavo visą karinę lietuviškąją spaudą. Vietoje jos išleido savąjį laikraštį "Karių Tiesą", virtusį dienraščiu.

Visiškai likvidavus Lietuvos kariuomenę ir vietoje jos sudarius raudonosios armijos 29 teritorinį šaulių korpą, buvo likviduota ir Karių Tiesa", o jos vietoje leidžiamas 3 kartus per savaitę laikraštėlis "Raudonarmietis", visuomenės jau nebepasiekdavo, nes buvo draudžiamas išnešti iš kareivinių.

Vokiečių okupacijos metu Lietuvoje vos vienas kitas leidinėlis pasirodydavo. Kaune Petronio buvo išleistas karinių dainų rinkinėlis "Lietuvių Karių Dainos" su gaidomis, kurio antroji laida 1945 m. pradžioje išėjo Berlyne. Kaune buvo išleistas vienkartinis laikraščio formato leidinys "Frontas ir Tėvynė." Rygoje buvo leidžiami knygutės formato frontiniai leidinėliai. Paskutiniaisiais vokiečių okupacijos metais Telšiuose ėjo lietuvių karių laikraštis "Tėvynės Gynėjas". 1944 m. trumpą laiką Vokietijoje ėjo lietuviams kariams skiriamas "Už tėvynę."

Lietuvių leidžiami laikraščiai, nors ir cenzūros varžomi, prašmugeliuodavo tarp eilučių nemaža patriotinių ir Nepriklausomybės siekiančių minčių. Pavyzdžiui, išeidavo kai kurie "Kario"" numeriai, net "dviejų laidų": vieni egzemplioriai, apie 30,000, su cenzūros išbrauktaisiais eilėraščiai arba rašiniais, o likusieji pagal cenzūros užgaidas. Kad Gestapo ar vokiečių cenzūros akis nepastebėtų, pirmieji egzemplioriai būdavo išsiuntinėjami į kaimus, miestelius ir frontą, o likusieji į Vilnių, Kauną ir kitus didesniuosius miestus.

Kas dabar vyksta už geležinės uždangos Tėvynėje — maža žinių teturime. Bet ir iš tų šykščių žinių tenka patirti, kad ir šiuo metu lietuviškasis karinis spaudos žodis nėra miręs. Tenka išgirsti apie Tėvynėje leidžiamus lietuvių partizanų laikraštėlius, kurie savo paskirtimi yra kovingi, kelią tautos kovos dvasią, ir tuo būdu priskirtini prie karinės spaudos.

Be lietuviškoje dvasioje leidžiamos karinės spaudos, lietuvių kalba, mums svetima dvasia, irgi buvo išleista karinio turinio raštų, tikslu griauti Lietuvos Nepriklausomybės pamatus, juodinti ją. Tokią spaudą užsienyje arba slaptai Lietuvoje išleisdavo bolševikai. Nuo pat 1918 m. pradėjo leisti įvairius propagandinius lapelius, laikraštėlius ir brošiūrėles. Lietuvoje leisdavo "Kareivių Tiesą," kurios tikslas buvo kurstyti Lietuvos kareivius. Po kareivių sukilimo Kaune 1920 m. vasario mėn. ir po 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo buvo išleidę brošiūrėlių apie šiuos įvykius, savaip juos apibūdindami ir nušviesdami.

Besirengdami Lietuvą okupuoti, 1940 m. buvo išleidę savo karininkams ir politrukams, o svarbiausia enkavedistams, Lietuviškai rusišką karinį žodynėlį. Šis žodynėlis aiškiai išduoda jų kėslus, kad buvo pasiryžę ir ginklu veikti, jeigu kiti provokacijos būdai nepavyktų. Tai išduoda žodynėlio klausimai fronto ribose, apklausinėjant nukariautųjų sričių vietos gyventojus ir į nelaisvę paimtuosius lietuvių kareivius.

Parbėgusiųjų iš raudonosios armijos lietuvių kareivių pasakojimu ir 1941-1944 m. būvyje lietuviams kareiviams raudonojoje armijoje lietuvių kalba Rusijoje buvo leidžiamas laikraštėlis "Tėvynė šaukia."

Nors mūsų priešų lietuvių kalba leistą karinį spausdintąjį žodį ir negalime priimti į savo tikrosios lietuviškosios karinės spaudos tarpą, nes ji buvo žalinga mūsų laisvei ir nepriklausomybei, bet nors ir trumpai, paminėjau ir ją. Žinoma, šios rūšies spaudą būtų geriausia atskirai iškelti, bet tai ateities darbas, kada atsivers atitinkami šaltiniai.

Šioje trumpoje apžvalgėlėje metęs žvilgsnį į karinę spaudą lietuvių kalba, paėmiau ją siauresne prasme. Plačiau ją imant, gal reikėtų prie jos priskirti ir įvairius romanus, apysakas, poemas, eilėraščius, dramas, senosios Lietuvos valstybės kovų apžvalgas ir aplamai visus tuos raštus, kuriuose vyrauja istoriškai kariniai motyvai. Tai neliečiau, nes šioje srityje būtų įvairių nuomonių už ir prieš. Taip pat neliečiau ir vertimų, kurių savo kalboje turėjome nemaža, ypač iš Pirmojo Pasaulinio karo ir anksčiau. Šiandien, gyvenant tremties sąlygose plačiai išsklaidytiems ir atitrauktiems nuo daugelio žinių šaltinių, o kai kuriems jų per karą žuvus, daugiausia tenka naudotis atmintimi. (iš Nepriklausomybės laikais išleistų leidinių), o iš senesniųjų laikų pasinaudojau prof. V. Biržiškos tremtyje išleistų "Rašytojų kalendoriumi" ir mjr. A. Ružancovo papildymu.

P. S. Būtų malonu, jeigu KARIO skaitytojai, pastebėję ką nors praleistą iš mūsų karinės spaudos ar Nepriklausomybės metais, ar senovėje, papildytų. Gautumėm pilnesnį savo krinės spaudos vaizdą. Kai kurias Lietuvoje likusiųjų pavardes savo rašinyje tyčia nutylėjau.

"KNĮGELĖ DĖL LIETUVISZKŲ KAREIVIŲ'

Stasio Butkaus straipsnio "Lietuviškoji karinė spauda" pirmoj dalyje (7 nr.) buvo minima 1894 m. Amerikoje išleista šio pavadinimo knygelė. Galima sakyti, tai buvo ano meto lietuviškasis pėstininkų rikiuotės statutas. Čia paduodame keletą vietų iš šio leidinio įžangos teksto (kalbos netaisome, tik trūkstant kai kurių spaudos ženklų, nesilaikome ano meto rašybos. Red.):

"Lietuviška kariuomenė dabar tverintisi Amerikoje, tur priduoti viltį prisikėlimui Lietuvos. Lavinimas arba muštras Amerikos kareivių, turės būti pamatu eilinio mokinimo kareivių Lietuvos atgijusios, žinoma vis einant pirmyn ir gerinant šiandieniškus įstatymus. Lietuviams ne ant juoko reikia rištisi kareiviškosna draugystėsna ir persiimti visiems kareiviška dvasia.

"Jei kas nori būti kareiviu, tai reikia būti tikru kareiviu, visa širdžia ir galva; kareiviams nepritinka būti išmergėjusiems vyrams, kur viską norėtų lengvo ir gero, reikia nebijoti pakelti nė jokio vargo; o jei reikalautų Dievas ir tėvynė Lietuva nebijoti pralieti kraujo"...

Šio leidinio pabaigoje įdėta septynetas senobinių lietuviškų dainų. Jų tarpe yra taipat žinomoji "Už giružės teka upė", "Augo ant kalno juodos avietėlės", "Tegul giria šlamščia, ūžia" ir kit.

DAINA VII.

Žemė tėvų mano Lietuva brangioji,
Nors tu kaipo gentė sviete negiliuoji,
Nors tu tarp smagiųjų ašarose viena,
Tikiu, jog dėl tavęs virs šviesesnė diena.

Nors tavo dalis šiandien yr' verksminga,
Laimė praeities kažin kur dingo,
Ir žalios rūtelės dilgėlėms apėjo,
Tikiu, jog dar galas tavo neatėjo.

Tėvų mano žeme, brangioji Lietuva!
Nedaug tavo vaikų, maža jųjų krūva;
Nors daugel iš jųjų susilenkavo,
Po šiaudiniu stogu gyvuos žodis tavo.

Prigimtoji žeme, brangioji Lietuva,
Kaip seneliai sako, daug platesnė buvo,
Nors tav' kaimynai grabą nor paskirti,
Aš neduosiu kalbai prigimtai numirti.

Prigimtoji kalba, brangūs žodžiai tavo,
Man prie lopšio motina liūliavo,
Brangūs tavo žodžiai nuo prastojo tėvo,
Aš už tavo laimę melsiuosi prie Dievo.

O kaip būtų sunku man kuom kitu būti,
Meilę apturėjus per kraują ir krūtį:
Nors svetur norėtų į karalius skirti,
Velyčiau tarp savųjų varguos numirti!

RUOŠIASI DIDŽ. NEW YORKO BALF RUDENS VAJUI

Didžiojo New Yorko Tremtinių Pagalbos Vajaus Komitetas, kuris š. m. spalių 1-7 dd. ruošia rudens vajų New Yorke ir ta proga spalių 7 d. rengia didžiulį koncertą Lost Battalion Hall, 93-29 Queens Blvd., Elmhurst, L. I., N. Y., prašo visų lietuviškų draugijų tuo metu susilaikyti nuo pramogų rengimo ir pagelbėti komitetui sėkmingai pravesti vajų, kurio pajamos skiriamos emigruoti negalinčių lietuvių tremtinių šalpai.

BALF

Po sunkios ir ilgos ligos, š. m. birželio 1 d. Vokietijoj mirė rašytojas-poetas

JUOZAS KRUMINAS.

Nepriklausomos Lietuvos laikais velionis buvo nuolatinis KARIO bendradarbis. Jo skaidrūs, ugningi karinės nuotaikos eilėraščiai dažnai pasirodydavo mūsų žurnale.

Mūsų mielajam bendradarbiui prisiminti, čia duodame vieną J. Krumino eilėraštį, tilpusį 1939 m. KARYJE.

DAINA PER AUDRĄ

Vėjas sulingavo smilgą šalia kelio,
Vėjas tamsioj girioj ėmė ūžt ir gaust.
Lankstėsi sušvilpę šakos beržo žalio,
Debesys pajuodę lipo ant dangaus.

Mūsų kuopa žengė iš karštų pratimų,
Iš plačių dirvonų tėviškės laukų.
Debesys artėjo, viesulas nerimo,
Beržui šalia kelio buvo nejauku.

Gūdžia vėjo raudą perplėšė mūs dainos.
Jų sklandžiųjų posmų vėjui neišskirt!

Nuskambėjo girios, pievos ir šilainės,
Ir širdis krūtinėj džiaugsmu ėmė virt.

Nes daina — ramumas, nes daina — paguoda.
Nes daina Tėvynei — lyg pati širdis.
Nuo dainos suplyšta baimės šydas juodas,
Rytmečiu nušvinta rūškana naktis.

Tamprios lietaus srovės čaižė mūsų veidus.
Mes nejutom vėjo, kuris puolė mus.
Nes krūtinėj buvo džiaugsmas nusileidęs,
Džiaugsmas tvirtos valios, mielas ir ramus.

Ir vaizduotėj kilo drąsūs savanoriai,
Kai žygiavo frontan ginti mūs šalies.
Juos juk plakė lietūs, darganotas oras,
Tačiau neišplovė meilės iš širdies.

Neišplovė meilės mylimai Tėvynei
Ir drąsaus ryžtumo nestengė išpūst.
Juk ta pačia meile plaka mūs krūtinės,
Juk tas pats ryžtumas supa jaunus mus!

Ir jei mes išeisim, kaip didvyriai ėjo,
Ginti savo žemės pėdos kiekvienos,
Nusilenks mums girios, nusilenks mums vėjas,
Įsiklausę mūsų plieninės dainos.

J. Kruminas

POGRINDŽIO SPAUDA NACIŲ OKUPACIJOS METU

K. PELĖKIS

(Pabaiga)

Pogrindžio spauda prieš nacių pastangas išvežti lietuvius darbams

Kai naciai paskelbė Lietuvoje totalinę darbo mobilizaciją, norėdami sumobilizuoti lietuvius priverčiamiems darbams Reichan, pogr. spauda rašė:

"Šiandien atviru veidu vokiečiai skelbia totalinę darbo mobilizaciją. Lietuviams tai reiškia totalinį tautos naikinimą. Dešimtys tūkstančių lietuvių jau Vokietijos darbuose. Pusbadžiu maitinami, drabužio negaudami, lageriuose laikomi, jausdami kiekviename žingsnyje pabrėžiamą vokiečio pranašumą ir jo geresnį maistu ir drabužiu aprūpinimą, už mažiausį nepasitenkinimą baudžiami net koncentracijos stovyklomis — tiek lietuviai, tiek kitų tautų žmonės, prievarta čia atvežti, sakosi pėsti grįžtų, kad tik galėtų. Bet jie yra paversti N. Europos vergais ir moderniom priemonėm saugomi. Kuo daugiausia išspausti iš jų darbo energijos ir nelaikyti jų savame krašte, yra dvigubas Reicho interesas. Jų vieton atsiunčia vokiečius ir vok. repatrijantus, kad jie išvengtų bombardavimo, čia, Lietuvoje, užimtų lietuvių vietas, neprivalėdami jokių karo prievolių, naudodamiesi išimtinėm privilegijom, asmeniškai pasipelnytų ir kraštą perimtų iš lietuviškų į vokiškas rankas."

Naciai nuolat stiprino "vergų" gaudymo akciją. Lietuviai į tai irgi reagavo. Štai vienas pogr. spaudos korespondentas patiekia žinių apie vieną nacių įvykdytą lietuvių gaudymą:

"Naujoji medžioklė.

Tęsdami savo "kultūrinius" žygius "išlaisvintoje" Lietuvoje, vok. jau yra pradėję naują "medžioklės" sezoną, tik dabar dar atviriau ir ciniškiau: visose gatvėse, kinuose, pliažuose, turguose ir t.t.

Sustiprėjęs žmonių gaudymas jau yra iššaukęs natūralaus, savaiminio pasipriešinimo atsitikimus. Šančiuose moterys ir vaikai smarkiai akmenimis ir plytgaliais apdaužė uniformuotus vokietukus, kurie gaudė mūsų jaunuolius. Vokietukai rimtai nukentėjo. Ryšy su tuo suimtos kelios moterys. Geležinkelių dirbtuvių darbininkai prikūlė uniformuotą vokietuką, kuris bandė juos užkabinti, klausdamas dokumentų. Panaši istorija įvyko ir prie kino "Union" Vilijampolėje: vokietukui užkabinus keturius jaunuolius, jie taip smarkiai jį primušė, kad ir ligoninėje nėra vilties pasveikti. Jaunuoliai paspruko. Be to, Šančiuose į tokius žmonių medžiotojus yra paleista šūvių, yra apmėtyta akmenimis nuo stogų ir pan. Tokių atsitikimų yra ir daugiau."

Pogrindžio spauda iškeldavo ir tokias "modernias" baltųjų vergų prekybos priemones:

"Panevėžio komisaras Neumann paskyrė kaip premiją 50 taškų tiems pareigūnams, kurie pristatys po vieną pagautą lietuvį jaunuolį, besislepiantį nuo "savanoriškumo."

Vokiečiai nustatė net kontingentą, konkrečiai nurodydami darbininkų skaičių, kuris reikia paimti Reichan. Pradžioje jis buvo 30,000, vėliau pareikalauta 100,000. Galiausia stengėsi sugauti tiek, kiek valiojo.

Lietuvių nusistatymas buvo aiškus NE!, nes slapti, įtakingi pogrindžio laikraščiai šia proga taip rašė:

"Ponai vokiečiai, prakasykite akis ir apsidairykite, kas dedasi frontuose. Juk artėja 12 valanda. O jūs, jaunieji lietuviai ir lietuvės, stiprinkitės viltimi ir žinokite, kad tokių priemonių gali imtis tik tokie valdovai, kurių valandos jau suskaitytos ir kurie desperacijoje būdami nebežino ką daryti."

Sustiprėjant gaudymo akcijai, pogrindžio spauda nenustojo teikusi kai kurių vilčių:

"Prisigūžkime prie žemės! Ramiai, atsargiai ir šaltai pakelkime šios valandos mėginimus. Tironai baigia nusisukti sprandus, o ateitis mums priklauso."

Pogrindžio spaudos vaidmuo kovoje už krašto laisvę

Baigiant šį rašinį, trumpai reziumuojant lietuvių pogrindžio spaudos reikšmę kovoje prieš nacius, galime nusakyti šitaip:

1) Ji sujungė lietuvių tautą į vieningą organizaciją kovai prieš nacius. Pati (spauda) būdama įvairi savo ideologija ir neretai puldama kitą pogrindžio spaudos dalį, laikėsi vieningos linijos, spręsdama savo pagrindinį uždavinį.

2) Pogr. spauda buvo vienintelis organas, kurio pagalba tuometinis vyr. lietuvių politinis organas reiškė savo valią tautai.

3) Pogr. spauda sugebėjo įsigyti tokį didelį pasitikėjimą tautoje, kad jos valia buvo įsakymas tautai.

4) Ji paveikė plačias gyventojų mases neįsijungti politiškai ir ekonomiškai bei kultūriškai vokiečių karo malūnan.

5) Ji, bent iki tam tikro laiko (nacių okupacijos galo), išsaugojo didelę dalį lietuvių nuo išvežimo prievartos darbams į Reichą.

6) Pogr. spauda buvo vienas svarbiausių veiksnių, dėl kurio nebuvo sudarytas iš lietuvių nacių taip reikalaujamas SS legionas.

7) Pogrindžio spauda (kaip ir užsienio radijas) buvo vienintelis šaltinis, iš kurio lietuvis semdavosi sau politines informacijas.

8) Pogr. spauda buvo vienintelis informacijos šaltinis gyventojams apie įvykius krašte.

9) Pogr. spauda skelbė visuomenei kovų dėl Lietuvos Nepriklausomybės užsieny atgarsius.

10) Jos vadovaujantieji vyrai nuolat sekė karinę bei politinę padėtį ir bandė įžvelgti ateinančius įvykius.

11) Pogr spauda tinkamu laiku galutinai išryškino lietuvių-vokiečių santykius, parodydama tikrąjį nacių veidą.

12) Pogr. spauda auklėjo tautą Vak. demokratijų dvasioje ir teikė jos skaitytojams tikrosios demokratijos supratimą.

EIK ARBA MIRK!

IŠ PRANCŪZŲ SVETIMŠALIŲ LEGIONO GYVENIMO

SERŽANTAS X, MLE 86 613

Bevartydamas pageltusius užrašus, nuo ilgo užsigulėjimo kuprinėje, išnešiotos po Saharos dykumą, Senegalijos miškus, Maroko kalnus, Tuniso apkasus ir perkvipusius benzinu, riedant tanku po Europą, radau mažytę sudžiūvusią gėlelę.

Dabar dar galvoju, kad, gal būt, tikrai ji buvo mano laimės nešėja, kada aplinkui tiek draugų žuvo, aš išlikau gyvas. Nes ji man buvo įduota iš tikros meilės.

Prisimenu gerai tą įvykį, kaip vieną dieną 1944 metais mes stovėjome išsirikiavę didžiajame Sidi-Bel-Abbes svetimšalių legiono kareivinių kieme pasiruošę paradui, prieš išvykstant į frontą.

Karštas pietų vėjas, pučiąs nuo Saharos, vos vos judino medžių šakas ir, apsirengę pilnoj žygio aprangoj, po plieniniais šalmais mes prakaitavome, laukdami kol išneš iš garbės salės legiono vėliavą.

Šį kartą baltos kepurės buvo sudėtos į maišus.

—Baionette au!..., — pasigirdo komanda.

Sužvangėjo durtuvai.

—Presenteeez... armes!

Ritmiškai, kaip vienas, pasikėlė šautuvai pagarbai.

Kieme įsiviešpatavo tyla. Iš gretimo sodelio, kur randasi legiono garbės salė, pasirodė legiono vėliava, nešama jauno leitenanto, bet kurio krūtinė buvo nusagstyta ordenais, kokių retai turi ir senas karininkas. Šalimais ėjo seržantas, kaporalas ir užpakaly trys legionieriai. Visi jie buvo verti eiti šalia šios garbingos vėliavos, kuri linko nuo gausių ordenų. Jų krūtines irgi puošė kryžiai, medaliai ir kitokie pasižymėjimo ženklai.

Visi sulaikę alsavimą žiūrėjo, kaip vėliava sustojo išsirikiavusio kvadratu pulko vidury. Tada pasigirdo nauja komanda:

—Au drapcau!

Ir orkestras pradėjo groti. Legionieriai stipriau suspaudė šautuvų buožes, žiūrėdami į šią vėliavą, kuri yra mačiusi tiek daug paskutinių žvilgsnių.

Kiemo šone susirinkę civiliai, dauguma karių šeimos nariai, irgi su pagarba žiūrėjo į vėliavą.

—Legionieriai! — prabilo pulkininkas. — Jums tenka garbingas uždavinys ir jūs turite būti patenkinti, kad buvote parinkti į šį žygio pulką, kuris vyksta laisvinti Europą. Aš jus siunčiu į mūšį. Eikite, atlikite garbingai uždavinį, pasilikite ištikimi legiono tradicijoms, ir, jei reikės, mokėkite garbingai mirti, nepadarydami gėdos savo vėliavai, kuri matė tiek daug herojiškai žūstančių legionierių...

Po parado civiliai prisiartino prie išsirikavusių legionierių atsisveikinti. Pro mane praėjo vieno karininko žmona, vedina mažą trijų metų mergaitę.

—Mama, aš noriu šiam seržantui įduoti gėlelę...

Motina pasižiūrėjo į ją ir mane. Kodėl ne?

—Įduok.

Mergaitės, priėjusi prie manęs, pasistiepė ant pirščiukų ir ištiesė gėlelę. Aš pasilenkiau ir paėmiau iš jos rankelių, užsikišdamas už atlapo, kuo meiliausiai stengdamasis nusišypsoti. Bet mergaitė nesitraukė.

—Mama, aš noriu jį pabučiuoti.

Perdavęs savo automatą kaimynui, drebančiom iš susijaudinimo rankom pakėliau nuo žemės, ir ji, prisispaudusi prie manęs, pabučiavo į žandą.

Šis gal nereikšmingas įvykis mane sujaudino, jog mano akys sudrėko. Kas aš jai? Jei ne ji, tai gal niekas nebūtų atėjęs pasakyti sudiev. Ir šioj mažoj mergaitėj aš pajutau, kad visi pasilikę civiliai dėkoja ne man vienam, bet ir visiems mano draugams, atvykusiems iš toli ir dabar einantiems kovoti už laisvę.

Vakare, susėdę į šarvuočius, motorams keliant didžiausį triukšmą, riedėjome Sidi Bel-Abbes gatvėmis Orano link, kur turėjome pasikrauti į karo laivus.

Gatvės buvo pilnos žmonių ir, tankams pravažiuojant, visi mums šaukė:

—Grįžkite laimingi!...

*

Tarp mūsų visų greit užsimezgė ekipinė draugystė. Jau anksčiau mes viens kitą gerai pažinojome, mus rišo bendri sentimentai, bet po bombų kruša ši draugystė dar labiau sutvirtėjo ir mes dalijomės laime ir nelaime.

Tie, kurie pirmą kartą mus matė, stebėjosi, kai mes drąsiai atlikinėjome uždavinius, nežiūrėdami į jokius pavojus. Jei priešo kulkosvaidis spiaudė mirtingai piaudamas, į priekį tuoj buvo siunčiamas legionas, ir kulkosvaidis nutildavo.

Per šimtą penkioliką metų legionas pasiliko ištikimas savo tradicijoms.

Netoli Saint Marie, du legiono tankai, vos įšliaužę į miestelį, buvo ugnies apimti, užšokus ant priešo minos. Bet legionieriai nepasidavė ir prie liepsnojančio tanko susispaudę laikėsi, kol vakarop atėjo pagalba.

*

Elzase žiemos metu vienoj vietoj reikėjo persikelti per upelį. Tankai negalėjo pereiti. Reikėjo pirm įsitvirtinti kitame krašte, kurį priešas tvirtai gynė, kad galima būtų pastatyti tiltą. Grupė legionierių tuojau šoko į leduotą vandenį ir pasinėrę iki smakrų, laikydami į viršų iškėlę kulkosvaidžių dalis, kad nesušlaptų, perplaukė. Vienas, kuris nešė kulkosvaidžio kojas, sunkiai mokėdamas plaukti, visai pasinėrė, bet iš rankų nepaleido kojų.

Išlipus, pirmoji mintis buvo sustatyti kulkosvaidį ir įsitvirtinti. Niekas nepagalvojo apie tai, kad rūbai baigia pavirsti į ledą, kad gali susirgti...

*

Pakeliui visur matėsi lavonai. Vanduo bėgo per jų kūnus. Kartais iš pilno vandens griovio kyšojo ranka, lyg šaukdamosi pagalbos, kitur kareivis buvo žemyn galva nusivertęs į griovį, kojas palikęs ant kelio, kurios jau buvo sutraiškytos pravažiuojančių tankų. Ore kvepėjo krauju, kaip kokioj skerdykloj...

Artinantis prie miestelio, prie vieno degančio namo radome vokietį kryžium rankas išskėtusį. Nuo karščio prie jo pusiaujo sproginėjo granatos...

*

Vienas mano draugų, irgi seržantas, pasiųstas su misija į priekį, negrįžo.

Po penkių dienų jis pasirodė štabe su gipsuota koja, sėdįs vokiškame automobily. Pasirodo, kad tą dieną vokiečiai jį pašovė ir, paėmę į nelaisvę, paguldė į ligoninę. Bet vieną vakarą jis pabėgo su ligoninės daktaro automobiliu.

*

Vieną rytą dingo iš mano būrio legionierius Martinez. Vakare jis atsirado.

—Ah, tai tu. Ką veikei visą popietį? Žinai, kad tas kvepia karo teismu už dezertavimą fronte?

—Bet, seržante, aš landžiojau po namus kratydamas...

—Taip, kad atradus kokią bonką konjako!

—Ne, seržante.

—Kaip ne, — supykau aš.

—Aš paėmiau keletą vokiečių į nelaisvę.

—Belaisvius, kur jie?

—Lauke.

Kieme stovėjo išrikiuoti vokiečių belaisviai, laikydami rankomis kelnes, iš kurių visos sagos buvo išpiautos ir diržai atimti. Jų buvo 53...

Pasitaikė ir kitokių. Vienas legionierius atsitempė 15 juodai apsirengusių vokiečių geležinkeliečių, palaikydamas juos SS kareiviais.

*

Vienas legionierius, kuris buvo sužeistas trimis kulkomis į krūtinę, pats prisistatė į lauko slaugyklą po to, kai kapitonas panorėjo duoti įsakymą prievarta jį evakuoti. Belaukdamas, kol pertvarstys, jis pamatė, kaip vokiečių patrulis iš dvidešimt žmonių artinasi prie namo, kuriame buvo įrengta slaugykla. Pasigrobęs automatą, jis sulaikė priešo artinimasi, kol atvyko pagalba. Kada jis sugrįžo į slaugyklą, jau turėjo šešias žaizdas ir vienos rankos kaulas buvo sutriuškintas...

*

Viename Vokietijos kaime legionieriai užtiko kiaušinių dėžę. Tuo metu, kada kitame kaimo gale virė kova, jie, iš kažkur išsitraukę keptuvę, kryžkelėj priešais bažnyčią įrengė tikrą virtuvę, papylę ant žemės benzino, kepdami draugams kiaušinienę, apipiltą degančiu romu. Legionieriai tarp dviejų šūvių atrepliodavo užkąsti ir išgerti stikliuką...

*

Vienas mano būrio legionierius, kuris farmos užpakaly norėjo įsitaisyti kulkosvaidį, pastebėjo šalia medžio iš žemės bekyšančią vielą.

—Mina — pagalvojo jis.

Pririšęs virvės gabalą ir pasitraukęs toliau, patraukė. Nieko. Šovė į tą vietą, irgi nieko. Tada prišliaužęs arčiau, rankomis pradėjo rausti žemę ir ką jis rado? — Užkastą dvidešimties litrų konjako bačkutę...

*

—Tankai negali pasijudinti pirmyn. Pasiųskite legioną! — pasakė kartą 5 šarvuotos divizijos vadas generolas Vernejoul.

*

Vokiečių generolas von Maur, per von Rundstedo ofenzyvą Ardenuose, buvo išleidęs kariuomenei įsakymą:

"... aš pasitikiu jumis ir manau, kad už kelių dienų galėsime pranešti mūsų Fiureriui, jog svastika vėl plėvesuoja ant Strasburgo katedros."

Bet tas jam nepasisekė. Legionieriai ne tik neleido jam iškabinti svastikos, bet peržengė Siegfriedo liniją.

*

Prisimenu, kaip Schwarzwalde balandžio 30 dieną, per tradicinę legiono šventę, kuri švenčiama net ir tada, kada tenka kautis, tankai paradavo pro generolą. Jiems dar nebaigus riedėti, pirmieji tankai jau susirėmė su vokiečiais ir keli jų sprogo, bet paskutinuose tankuose vadai, atsistoję bokštely, ramiai atidavinėjo pagarbą generolui...

*

Daug žuvo draugų, su kuriais aš apleidau Afrikos krantus. Mes išvažiavome masė, o grįžome saujelė. Šiandien jie nebėra nei alkani, nei ištroškę, nejaučia šalčio nei karščio... A, dažnai pagalvoju apie juos ir tyliu. Kodėl aš turėčiau kalbėti. Juk vis vien to niekas nesupras.

Daug jų dingo be žinios. Kiti krito mūšio lauke. Tas jau geriau, nes jie surado žemės gabalą ir neišgaravo į orą...

Po pietų kryžiumi

Dabartiniu metu Australijoj priskaitoma 6,000-7,000 lietuvių, kurie gyvena išsibarstę įvairiose Australijos vietose. Daugiausia yra susispietę šiose trijuose didmiesčiuose (trikampis): Sidnejus, Adelaide, Melburnas, kur ir yra pats geriausias, švelniausias klimatas ir sąlygos mums europiečiams kurtis.

Yra žinių, kad pirmieji lietuviai Australiją pasiekė jau 19 šimtmečio pabaigoje. Tai buvo emigrantai iš Anglijos ir ypač Škotijos, ieškantieji laimės naujame kontinente. Laikinai didesnė jų dalis buvo apsistojusi Adelaidoje, kur veikė jų ir šalpos draugija. Antra banga Australiją pasiekė po I-jo Pasaulinio karo, kur buvo jau dalis emigrantų ir iš Lietuvos, viso iki 1,000 žmonių. Bet jie išsiskirstė po didžiąją šalį, atrodo, jau galutinai nutautėjo ir apie jucs nieko negirdėti. Yra žinomi tik Sidnejaus lietuviai, kurie nuo 1929 metų yra susiorganizavę į Australijos Lietuvių Draugiją. Šiuo metu iš senųjų lietuvių emigrantų yra žinoma tik kelios dešimtys aktyvesniųjų.

Negalima sakyti, kad Australijoj yra blogos įsikūrimo sąlygos. Darbo ir visokių galimybių krašte begalės. Uždarbiai yra, palyginti, geri, ir visi darbštūs, sąžiningi tautiečiai šiuo kraštu yra patenkinti. Ypatingo darbo tempo čia nėra. Judėk ir žiūrėk, kaip australas juda. O australai tempų nemėgsta ir daugumoje prie tinginic, tad dirbant sveikata ypatingai nesieikvoja. Daugelis po dviejų metų darbo, atliekant sutartį, susitaupė ir jau turi didesnius ar mažesnius namus, gražų vidaus apstatymą, arba važinėja motociklais ir automobiliais. Daugelis, atlikę sutartį, jau dirba savo iniciatyva, spėję suorganizuoti savas įmones, kur ne tik patys dirba ir turi gražaus pelno, bet ir svetimi darbininkai randa gerai apmokamo darbo. Iš tokių reiktų paminėti: P. VOVERIO ir sūnaus medžio apdirbimo įmonę Canbercje, K. BIELKEVIČIAUS vadovaujamą meniško odos apdirbimo dirbtuvę "Romuva" Melburne, žinomo Lietuvoje inž. M. BOGUŠO namų statybos firmą "Statyba," P. VALASINAVIČIAUS namų statybos firmą Melburne, ir kit. Šiuo laiku Australijoj jeigu nori pirkti ar statyti namus, radijo aparatą, siūdintis drabužius, apsidrausti, vesti bylą teisme, užsakyti meniską foto ir t.t. — visa galima atlikti savo tautiečių pagalba ir maloniu patarnavimu.

Kultūrinis gyvenimas irgi yra gana gyvas ir judrus. Lietuviai yra susiorganizavę į Australijos Lietuvių Bendruomenę, kurios krašto valdyba randasi Sidnejuje. Bendruomenė pasidalinus į 11 apylinkių, kurios apima didesnes lietuvių susibūrimo vietas. Taip pat lygiagrečiai veikia ir Australijos Liet. Katalikų Draugija, Lietuvių Kultūros Fondas, Skautai, Akademinio Jaunimo Sambūris "ŠVIESA" ir keli sporto klubai jau spėję gražiai pasižymėti, apie ką rašė ir australų spauda, labai gerai juos įvertindama. Švietimo reikalais kiekvienam didesniam centre veikia sekmadienio mokyklos mūsų jaunimui, o š. m. balandžio 29 d. įvyko iškilmingas atidarymas Karaliaus Mindaugo Aukštųjų Mokslų Instituto Melburne, vadovaujamo prof. V. RAULYNAIČIO. Kiekvienoje didesnėje tautiečių susibūrimo vietoje sekmadieniais yra laikomos lietuvių kunigų, kurių čia yra šešetas, pamaldos, veikia chorai. Pvz., Sidnejuje sekmadienį bažnyčioj pasijunti kaip savo gimtojoj parapijoj.

Anksčiau Australijoj ėjo trys lietuviški laikraščiai: "Mūsų Pastogė," "Australijos Lietuvis" ir "Užuovėja." Nuo š.m. pradžios "Už-ja" susijungė su "M. Past.," kuri dabar kartu A. L. B-nės ir A. L. K. D-jos organas. Išeina kas savaitę. "Mūsų Pastogę" įsteigė, leidžia ir visas sunkias laikraščio leidimo išlaidas, sąryšyje su mažu skaitytojų skaičiumi, neša senas emigrantas iš Lietuvos ir Australijos lietuvių veteranas, dabartinis bendruomenės garbės narys A. BAUŽĖ Sidnejuj. Adelaidėje privačia iniciatyva yra leidžiamas ir redaguojamas J. GLUŠAUSKO "Australijos Lietuvis." Išeina kas dvi savaitės, ir spausdinamas savo nuosavoje spaustuvėje. Tai yra pirmoji Australijos lietuvių spaustuvė, didelėmis pastangomis ir darbu suorganizuota, tautiečiams padedant, J. GLUŠAUSKO nuosavam name. Greitu laiku žada iš spaustuvės pasirodyti ir pirmosios Australijoj lietuviškos knygos, P. ANDRIUŠIO "Sudiev, Kvietkeli" ir K. PAŽĖRAITĖS romanas jaunimui "Nusidėjėlė." Sidnejuj taip pat minėto A. BAUŽĖS privačia iniciatyva nuo š. m. liepos mėn. bus atidaryta spaustuvė ir tokiu būdu "Mūsų Pastogės" spausdinimas pereis į nuosavą spaustuvę.

Kaip matom — judam ir mes, šioje tolimoje pasaulio žemėje, kuriamės, rankų nenuleidžiam, neapsileisdami kitoms lietuvių kolonijoms įvairiuose pasaulio kraštuose ir laukiam, kada galėsim grįžti į savo numylėtą protėvių žemę, Tėvynę Lietuvą.

A. Skirka—Skrinska

Niekuomet nevėlu išsirašyti KARĮ!

Dveji metai N. Zelandijoje

Nejučiomis baigiasi ir antrieji metai N. Zelandijoje. Per šį gan trumpą laiką daug kas pasikeitė. Atvykę iš triukšmingo, gyvo, revoliucinio gyvenimo, patekome į ramią, lėtą, evoliucinės raidos aplinką. Taigi ir gamta, klimatas ir kiti, mums nesuprantami žmonės. Paveikti staigaus pasikeitimo, pesimistinės nuotaikos ir naujakurio nesėkmių, daugumas karštai puola kantresnius, ne taip paveiktus asmenis, kurie nori lėtai ir aiškiai įrodyti klaidingas nuomones ir padėti suprasti N. Zelandiją. Daugiausia užkliūva propaganda. Taip, Zelandijos vardas buvo plačiai išgarsintas, ir daugumos nuomonė apie šį kraštą Europoje buvo gera, ypač mums D. P. Vokietijoje. Gal truputį kai kur ir per daug. Tačiau propaganda visur varoma, ir JAV, ir Kanadoje, ir kitur.

Vos atvykę ir net žmoniškai neįsitaitę, neapsipratę ir, kas svarbiausia, nepažinę naujosios aplinkos, naujieji ateiviai moko, teisia ir taria rūsčius, lemiamus žodžius. Pagyvenę metus, pasijunta beesą naujakuriais, pasigenda numatytų lobių ir karjeros, tuoj atsiranda ir kitokių trūkumų. Amerika vėl tampa "pažadėta žeme." Paklausus, ko trūksta, tuoj susilauki lietuviškos perkūnijos (kurios čia pasigendame). Tucmet pasiilgstama kavinių, operos ir kitokių garsenybių.

Nežinau ar daug kas iš mūsų galvojo apie tokias gėrybes IRO stovyklose. Tačiau pamirštama, kad prieš 150 metų išlipę į šį kraštą pirmieji pionieriai buvo paprasti darbininkai, staliai, kalviai, ūkininkai ir nuctykių ieškotojai. Jie 50 metų kariavo su laukiniais maorais, nepažįstama, šiurkščia gamta ir dar šiandieną negali apmalšinti siaučiančios gamtos jėgų. Jie pastatė Zelandijos uostų, miestų, pramonės, prekybos ir žemės ūkio pamatus. Pamirštama, kad šitas kraštas ir žmonės buvo ir yra apsupti vandenyno ir jūros. Australija artimiausias kaimynas, tačiau ją skiria 1,200 myl. audringa Tasmanijos jūra. D. Brit. interesas buvo išvežti žaliavas ir kitus turtus, o ne statyti operas ir siųsti tos srities menininkus. Tai buvo palikta naujųjų atvykėlių iniciatyvai. Nuvargę ir plačiai išblaškyti darbininkai nepajėgė tai įgyvendinti.

Taip pat reikia prisiminti, kad didesniame aštuntdaliu už Angliją plote gyvena tik 1,500,000 gyv. Ir šis mažas skaičius negali aprūpinti savęs kai kuriomis būtiniausiomis kasdieninėmis prekėmis. Jie negali pasinaudoti turimomis žaliavomis ir kitomis gamtos gėrybėmis. Bet gi ko trūksta šio krašto darbininkui? Jis turi darbo ir yra tikras, kad ir rytoj jį turės. Jis gyvena savame namuke, kuris patenkinamai apstatytas. Jis yra sotus ir turi užtenkamai pramogų ir užsiėmimų praleisti laisvalaikį. Turi lengvą mašiną, aprūpintas elektra, vandentiekiu. Socialinis draudimas ir kt. Zelandietis nebijo ir nesupranta karo, nes nebuvo jo paliestas. Teisybė, dalyvavo abiejuose Pasauliniuose karuose ir šiandieną dalyvauja. Šelpė ir šelpia maistu D. Britaniją ir kitus kraštus.

Zelandietis mums nesuprantamas, nes jis kitaip galvoja, jis kitų papročių, jis yra paveiktas uždaros aplinkos. Jo pasaulis yra labai siauras. D. Britanija jiems daugiau žinoma, tai jų tikroji kilmės vieta. Pagaliau mes turime suprasti, kad esame pabėgėliai ir mūsų norai ir siela skirtinga nuo emigrantų. Duona ir pastoge mes niekur nebūsime patenkinti. Taip, mums čia trūksta lietuviškos nuotaikos, gyvenimo ir veiklos. Bet mes čia esame pirmieji lietuviai ir vos antri metai. Mes esame pirmieji pionieriai, kuriems atitenka garbė ir pareiga padėti pamatus lietuviškai kolonijai. Tai mūsų būtiniausia pareiga, nuo kurios nei vienas neturime teisės atsisakyti. Kiek kas išgalime, dirbkime ir stiprinkime lietuvišką gyvenimą ir ryšius. Prie darbo, daugiau nuoširdumo, kruopštumo, noro, daugiau gyvos lietuviškos sielos. Kas padarė tokią gausią ir tvirtą JAV lietuvių koloniją? Lietuvis pabėgėlis su lietuviška širdimi ir sąžine. Todėl keltis kuo greičiau iš apsnūdimo ir pesimistinės nuotaikos, nes kai ugnis išsiplečia, sunku ją užgesinti. Tad kelkis nuo žemės, nesiduok miegui, nes turime budėti. Arti Aušra, juk reiks tuoj keltis! Vargas ir bausmė tam, kuris Ją pramiegos.

Vl. Procuta

Iš Australijos, N. Zelandijos ir P. Amerikos norintiems imigruoti į Jungtines Amerikos Valstybes

Daugelis lietuvių, emigravusių į Australiją, Naująją Zelandiją ir Pietų Ameriką, teiraujasi dėl galimybių persikelti ir įsikurdinti Jungtinėse Amerikos Valstybėse pagal D. P. įstatymą. Tokiems reikia atlikti štai kas:

1) — Įrodyti, kad tarp 1939 m. rugsėjo 1 d. ir 1949 m. sausio 1 d. įvažiavo ar įžengė į bet kurią Europos valstybę, išskiriant Italiją, Vokietiją (visas zonas ir Berlyną), Austriją (įimant Vienną), ribotam a neribotam laikui.

2) — Privalo įrodyti, kad buvo ištremtas ar išvietintas iš savo gimtojo krašto ar nuolatinės gyvenamos vietos po 1939 m. rugsėjo 1 d. ir kad dėl politinių, religinių ar kitokių persekiojimų grįžti negali.

3) — Reikia įrodyti, kad bet kurioje kitoje valstybėje nebuvo pastoviai įkurdintas.

Toki tremtiniai gali gauti ribotą skaičių vizų nonpreference kvotos ribose.

Asmenims, norintiems emigruoti iš Australijos, Naujosios Zelandijos ir Pietų Amerikos, patartina pirmiausia susisiekti su artimiausiais Amerikos konsulais ir iš jų patirti ir išaiškinti, ar aplikantas kvalifikuotas emigracijai į Ameriką pagal D. P. įstatymą. Tik gavus teigiamą konsulo atsakymą, reikia kreiptis į savo gimines ir draugus Amerikoje, prašant jų parūpinti darbo ir buto garantijas.

BALF

N. Zelandijos lietuvių būrelis po pamaldų Pahiatua stovykloje

Karinės ŽINIOS

Avio žybčiojimai

Naujausi JAV karo laivyno puolamieji lėktuvai turi įrengimus atominėms bomboms nešti. Iš Naujoj Meksikoje stropiai saugojamos avio bazės jie vykdo atitinkamus pratimus.

Karo Aviacija jau turi 4-rių sparausminių variklių jėga varomą transporto lėktuvą Chase XC-123A, kuriam pakilti reikia vos 700 pėdų bėgimo tako.

Vienoje vietoje "kabą" helikopteriai yra laivyno didžioji viltis, kaip sėkmingai kovoti su priešo povandeniniais laivais. Helikopteriai galį nuleisti į vandenį savo pasiklausymo ir krypties bei greičio nustatymo įtaisus ir tuo būdu visai tiksliai surasti pasislėpusius laivus.

Tankai-robotai

Armija išvystė radijo valdomą tanką-robotą, skiriamą vadovauti puolimams stipriai ginamų priešo pozicijų, išvalyti minų laukus ir žvalgybos uždaviniams. Jis turi televizijos siųstuvą ir radarą, kas įgalins jį perduoti "pranešimus" į užnugarį.

Tankų karo žinovai pripažįsta, kad 3,5 col. superbazuka, kuri lengvai pramuša rusiškąjį tanką T-34, negali sustabdyti tanko milžino J. Stalinas III, kuris ligi dabar nesivėlė į kautynes. Šiuo metu yra dirbama prie tobulesnio ginklo, kuris perskros Staliną III net iš 2,000 jardų atstumo.

Nauji JAV karininkai

Birželio pradžioje garsioji Amerikos Karo Mokykla — West Point vėl išleido naują 475 karininkų laidą. Tačiau ši laida, kaip jos pirmatakai 1948-49-50 metų laidos, nebus mesta į Korejos frontą, kur Armija gavo žiauriai kruviną pamoką. Taip pvz., iš 1950 m. klasės 17 buvo užmušta, 30 sužeista ir 8 dingę; iš 1949 m. laidos — 22 užmušti, 30 sužeista ir 7 dingę. Nors West Point auklėtiniai sudaro tik 1:20 proporciją su kitų mokyklų karininkais, tačiau iš 530 užmuštų karininkų apie 100 netekusiųjų gyvybės yra West Point auklėtiniai.

Šių metų West Point laida pirmiausia gaus tinkamą 6 mėnesių kautynių lavinimą, prieš juos išsiunčiant į Korejos frontą.

JAV aviacija jau turinti naują kulkosvaidžio kulką sprausminiams lėktuvams padegti. Mat, sprausminiai taip greit neužsidega, kaip propelerinės traukos mašinos.

Karo aviacijos specialiose elektronikų kontra priemonių mokyklose ypatingai gabūs mokiniai yra mokomi, kaip apgauti priešo radarą naujausiomis technikos priemonėmis.

Nors aviacijos statybos pramonė nepaprastai auga, siekdama per metus pastatyti ligi 50.000 lėktuvų, tačiau šiais metais ji išleis tik 5.000 mašinų, 1952 — 8.000, o 1953 — 11.000 įvairios paskirties lėktuvų.

DUOMENYS APIE MIG-15

Sovietų sprausminis naikintuvas MIG-15, kaip ir visi modernūs lėktuvai - naikintuvai, yra kilęs iš paskutiniųjų vokiečių sprausminių lėktuvų — Messerschmidt "P-1110" ir "P-1101" bei Focke-Wulf "Ta-183". Jo motoras yra rusiškoji modifikacija britų variklio Rolls Royce Nene. Vienok MIG-15 yra grynai rusiškas lėktuvas, rodąs būdingas orientališkas idejas, kaip turi būti suderinta pilotui teikiama apsauga ir patogumas.

Tai yra vienvietis, su sparnu viduryje monoplanas, kuriame yra atsisakyta visa to, kas didintų lėktuvo svorį, nekenkiant statybos integralumui. Rusiškoji konstrukcinė filozofija reikalauja sunkaus kiauto, po kuriuo paslėptos iš lengvesnių medžiagų gamintos dalys.

Lėktuvo ginklavimas: dešinėje piloto vienas 37 mm pabūklas, o iš kairės pusės du 20 mm ar 23 mm pabūklai. MIG-15 trūkumas — silpnas ryšys ir matomumo įtaisai. Pagal pranešimus atrodo, kad MIG instrumentai yra vos elementariniai, o radijo ryšys palaikomas senais rusiškais radijo aparatais ir vogtais iš JAV aparatais, kuriuos rusai gavę pagal "lend-lease" lėktuvus. Matomumą teikia rusifikuoti vokiškieji Revi optiški įtaisai, kurie jau buvę nepatenkinami II-jo Pasaulinio karo gale.

AIR FORCE

Kol kas MIG-15 geresnis

Pagal gen. Hoyt Vandanberg suteiktus Senatui parodymus atrodytų, kad MIG-15 variklis yra geresnis už amerikinius sprausminius variklius. Mat, rusiškasis, JAV aeronautikos žinovų nuomone, yra pagerintas britų Rolls-Royce Nene, kurio šaldymo sistema yra patobulinta, bei statyba esanti stipresnė. Tačiau Pentagonas tvirtina, kad naujieji JAV sprausminiai varikliai viršija viską, ką turi rusai.

Bombonešis Boeing B-52

Naujasis aštuonių sprausminių variklių jėgos varomas Boeing B-52 bombonešis būsiąs daug greitesnis, turės didesnį skridimo spindulį ir skris daug aukščiau, negu visi ligi šiol žinomi bombonešiai. Bandomieji skridimai įvyks š. m. lapkričio mėn., o serijinė gamyba prasidėsianti po metų laiko.

Laivynas jau parengė naują lėktuvą, kuris galėsiąs skristi apie 1.200 mylių per valandą, pakils (ligi 50.000 pėdų aukščio) nuo lėktuvnešių.

Armijos nuostabusis vairuojamas sviedinys Nike galės numušti priešo lėktuvus 50.000 pėdų aukštyje. 1952 m. rudenį priešlėktuvinės baterijos jau naudosis šiuo išradimu.

NEWSWEEK

Kas tas "mirties smėlis"?

Šiuo metu karinėje literatūroje dažnai kalbama apie naują atominę naikinimo priemonę, "mirties smėlio" vardu.

Štai keletas duomenų apie tą naująjį ginklą, kurį amerikiečiai yra pavadinę RW (Radiological Warfare). Be JAV, Kanados, Anglijos iri Prancūzijos, mirties smėlį turi pasigaminusi taip pat ir Rusija.

Vienos profesorius Hans Thirring radioaktyvinį skiedinį išdžiovino smulkiame smėlyje, kuris pasisavino visą skiedinyje buvusį radioaktyvumą. Toks smėlis, pergabentas į kitą vietą, gali būti sėkmingai panaudotas, kaip naikinimo priemonė radioaktyviais spinduliais.

Absorbuoti radioaktyvius spindulius naudojama kreida, skalbino soda, smulkus smėlis ir pelenai, gautieji iš radioaktyvių medžiagų skaldymo vamzdelių. Minimos medžiagos laikomos aliuminijaus induose, saugojant, kad aktyvumas nebūtų perstiprus, nes tuo atveju sutirpdintų patį indą.

Radioaktyvios medžiagos, smėlio ir kitokių biralų formoje, yra patogios pergabenti jas lėktuvais ir išbarstyti norimoj vietoje. Apkrėstą vietą priešas bus priverstas apleisti, nes, ilgiau pasilikus, pradeda ardančiai veikti gamma spinduliai. Tų spindulių veiksmas priklausys nuo intensyvumo: gali veikti nuo valandos iki keleto savaičių laiko. Šių spindulių, kaip ir A bombos, paliestieji netenka plaukų, suserga anemija, jūros liga. Iš apkrėstųjų vietų greitai pasitraukus, minėtieji susirgimai nepasireikš.

Panaudojus RW, užpuolikas gali būti priverstas atitraukti įsibrovusius dalinius, nutraukti apsupimo žiedą, pasitraukti iš užimto miesto, iš savo įsitvirtinimų. Greitai pereinant RW apkrėstą plotą, organizmui tai nepakenkia. Ši aplinkybė įgalina persekioti priešą, pasitraukusį iš apnuodintų plotų. Apkrečiant RW priešo užnugaryje esančius tiekimo mazgus, karo pramonės ir aprūpinimo centrus, priešas bus priverstas palikti visus įrengimus nesugadintus. Praėjus gi tam tikram laikui — radioaktyvumas pranyks. Kiek gi tokių medžiagų reikėtų? New Yorko plotui apnuodyti, reikėtų apie 400 svarų "mirties smėlio." Tuo tarpu britai, bandymo tikslais, jau yra "pasėję" apie 5 tonas RW.

Radioaktyvios medžiagos dar gali būti panaudotos debesų formoj, kurie, plaukiodami pažeme, veiktų kaip nuodingos dujos. Įkvėpti alfa ir beta spinduliai plaučiuose atliktų griaunamąjį darbą. Apsaugai gali būti naudojami ypatingi koštuvai. Plutonius, radioaktyvus kalcium'as, ytrium'as yra pavojingiausi organizmui ir lengviausiai akumuliuojasi skystyje, kuris gali būti purkštuvais paskleidžiamas iš lėktuvų, radioaktyviams debesims sudaryti. Šiam tikslui gali būti naudojami ir artilerijos sviediniai.

KULTŪRINĖS Naujienos

— **Australijoj** Adelaidės mišrių balsų kvartetas, vedamas Zdanavičiaus, įdainavo lietuviškų plokštelių radijo transliacijoms.

— **Argentinoj** Rosario lietuviai rūpinasi įsigyti parapijos namą, kur bus drauge ir lietuvybės centras.

Tautinio meno ansamblis suruošė gražų koncertą. Taip pat pastatytas 3 pav. "Paparčio žiedas".

Vietos gudai palaiko su lietuviais gražius santykius. Jų sekretorius Juozapavičius laisvai kalba lietuviškai.

— **Belgijos** lietuviai baigiami registruoti PLB kartotekai.

Atvykusi iš Paryžiaus dr. Deveikė tarpt. teisės istorijos mokslininkų kongrese Lieže skaitė paskaitą apie Lietuvą "Paskutinis atsivertimas Europoje teisiniu atžvilgiu."

— **Brazilijos** lietuviai turi nuoširdų draugą kilusio iš Lietuvos finansų ministerio dr. Horacio Lafer asmeny. "Aš jaučiu gilią simpatiją mano tėvų tėvynei Lietuvai ir esu pasižadėjęs mamai ją palydėti, kai tik ji galės vykti aplankyti savo gimtosios Paželvės", pareiškė jis "Žinių" bendradarbiui mok. S. Bakšiui.

— **J A V** pabėgėlių organizacijų konferencijoj Vašingtone iš lietuvių dalyvavo min. Žadeikis, prof. V. Stanka ir V. Sidzikauskas.

Centro-Rytų Europos Komitete lietuviams atstovauja prof. K. Pakštas ir V. Sidzikauskas, "Žaliojo Internacionalo" c. komitete—Lietuvos Valstiečių Sąjungai A. Devenienė, C. Europos Krikšč. Demokratų Internacionale į vykd. komitetą vicepirmininku įeina prof. K. Pakštas, o iždininku— Pr. Vainauskas. Šis komitetas steigia naują biurą New Yorke, kur vienu apmokamu redaktorium kviečiamas ir lietuvis, be to, prisideda ir prie "Tėv. Sargo" leidimo, nes šiuo metu jis yra vienintelis šių kraštų krikšč. demokratų organas tremty.

Ukrainiečiai pasikvietė su pranešimu prof. K. Pakštą, o Čikagos lenkų taryba — V. Sidzikauską.

Karių "Ramovės" laikinoji c. valdyba rūpinasi liet. tautinių dalinių organizavimo reikalais, tuo reikalu palaikydama ryšį su vyr. Lietuvos laisvinimo organais.

— **Kanados** lietuviams padeda "The Ensigne" leidėjas Kaizerlingas, kuris yra kilęs iš Lietuvos.

Kanados ukrainiečiai mini savo įsikūrimo 60 m. sukaktį. Dabar ten jų yra apie 350.000. Su liet. organizacijmis jie palaiko šiltus santykius.

Kanados lietuvė Marija Aldona Pauliutė iš Toronto dirba Hollywoodo filmuose, kur laikoma kylančia artiste.

Čia skautai stato savo namus, kur bus atdaras visiems tautiečiams lietuvybės židinys.

Toronte rinkliava T. Fondui davė gražių rezultatų.

Montrealy dail. J. Ladyga atidarė baldų studiją "Artis". LAS organizuoja Kanadoj savą spaustuvę ir jau nusipirko linotipą.

Kolumbijos lietuviai išleido skoningą "Kol. Lietuvio" Nr. 2, iliustruotą dail. J. Penčylos ir E. Kulviečio piešiniais.

Iš dailininkų K. Žoromskis įsikūrė jau JAV, Penčyla bendradarbiauja Kolumbijos dienraščiuose ir turi sukūręs visą eilę tapybinių paveikslų. E. Kulvietis buvo surengęs net 2 savo parodas. J. Bagdonas dėsto keramikos mokykloj. Mackuvienė su savo vyru braižytoju dirba reklamų įmonėj.

Kaina 2 u. — c

MŪSŲ KARYS KVIEČIA VISUS Į TALKĄ!

MES PRADEDAME VASAROS OFENZYVĄ!

Telkiame naujus bendradarbius, ryžtamės gyvinti žurnalo turinį, norime visokiais būdais padėti seniesiems Lietuvos kariuomenės veteranams ir palaikyti mūsų jaunųjų karių dvasią JAV ir kitų demokratinių šalių armijų eilėse. Mes ryžtamės tęsti gražiąsias Lietuvos kariuomenės tradicijas ir skleisti šios didžiosios tautos mokyklos dvasią po visą pasaulį išblaškytų ar ten jau seniau įsikūrusių lietuvių tarpe.

Tačiau —

"Vienas vyras—ne talka,
Vienas žodis — ne šneka."

Tad: nuoširdžiai kviečiame visus lietuvius, karius JAV armijoje ir kitur, visus Lietuvos savanorius - kūrėjus, visus buv. Lietuvos kariuomenės vyrus, visus iki vieno Sąjungos "Ramovės" narius, legionierius, buv. šaulius, partizanus, abiejų okupacijų rezistentus — vieningai stoti į talką senajam Lietuvos laisvės kovų veteranui

K A R I U I

Pradedant jam 33-sius nenuilstamo žygio metus, visi supuolę padarykime KARĮ tokį populiarų, turiningą ir puošnų, koks jis buvo Nepriklausomoje Lietuvoje. Bendromis jėgomis nėra sunku tai pasiekti. Savo plunksna ir kukliais centais greitai galime padvigubinti KARIO tiražą, žurnalo apimtį, ir tuo pačiu palengvinti redakcijos darbo sąlygas.

KARIO skaitytojų šeima diena dienon pamažu didėja. Mūsų vyrai atsišaukia iš tolimiausių pasaulio kraštų — iš fronto Korejoje, iš svetimšalių legionų, iš anglių kasyklų Belgijoje, iš Australijos, N. Zelandijos, o taip pat mūsų invalidai ir sergantieji iš ligoninių bei sanatorijų Europos žemėje. Todėl talkos būdu norime KUO GREIČIAU susirišti su visais senaisiais KARIO bičiuliais. Prašome visus lietuvius, kurių šeimos nariai, draugai ar pažįstami išėjo JAV armijon, atsiųsti redakcijai turimus JŲ ADRESUS. KARYS jiems bus siuntinėjamas nemokamai. Galintieji atsilygins, o visus kitus galėsime aprūpinti visokeriopos KARIO rėmimo talkos dėka.

Nežiūrint, kad spaudos darbai žymiai pabrango, KARIO metinė prenumerata, palyginti, yra žema. Ją galima sumokėti ir dalimis, po 1,2...dol. Tad visi stokime KARIO talkon! Nelaukime nė vienos dienos! Artimiausiu laiku sudarykime KARIUI sąlygas išsitiesti visu ūgiu! Išlaikykime mūsų gražiąją kultūrinę tradiciją. Tai yra mūsų garbės reikalas. Sėkminga KARIO talka yra vienas įrodymų apie buvusios Lietuvos kariuomenės auklėjimo reikšmę, apie jos vyrų patriotinę dvasią, jų nuotaikas.

Jaunime ir senime! Vyrai ir moterys! KARIO ofenzyva eina! Šiandien visi esame kariai, sunkiame mūsų pavergtos tėvynės išlaisvinimo žygyje.

Tad sėskime ir rašykime —

K A R I O redakcijai: 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.; administracijai: 417 Grand St., Brooklyn 11, N. Y.

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

Nuoširdžiai sveikinu KARĮ ir jo Redakciją. Neapsakomai džiaugiuosi vėl matydamas KARĮ prieš save. Tos penkios raidės — KARYS — apipintos ąžuolo lapais, įsminga širdin... vaizduotėje — ąžuolinė Lietuva... Gediminas, Vytautas Didysis, Lukšys, Juozapavičius... Ak, kažkas dega krūtinėje neišpasakytai...

KARYS vėl sustiprina dvasią, vėl atstato žmogų į lygsvarą, užgrūdina veikti ir laukti to momento, kada Rambyno kalno viršūnė sužėrės žėrės aukso raidės — LAISVA LIETUVA...

Tad dar kartą sveikinu KARĮ ir linkiu gyvuoti, gyvuoti, gyvuoti ir vesti mus mielon tėviškėlėn.

M. Kymantas

Bathurst, Australija,
1951 m. birželio 9 d.

* * *

GERBIAMIEJI,

Ačiū už atsiųstus pavyzdžius. Pridedu čekį prenumeratai ir linkiu tolesnio pasisekimo.

Žurnalas įdomus, gerai redaguojamas, sugebąs jungti viso pasaulio lietuvius.

J. Zabelskis,
ats. ltn., inž.

* * *

— — — — — — —

P. S. Tiesa, aš susirašinėju su Australijoje esančiais mūsų karininkais. Jie gauna KARĮ ir juo džiaugiasi. Prašo sveikinti redakciją ir padrąsinti dirbti toliau. Stebisi red. gabumais ir sumanumu. KARYS labai visiems patinka. Tad tai ir perduodu.

K. Ališauskas

* * *

GERB. ADMINISTRACIJA,

Prašau nuo sekančio numerio siuntinėti ir man KARĮ. Dabar siunčiu $5. KARIO straipsniais esu patenkintas. Įdomu pasiskaityti apie buvusią Lietuvos kariuomenę ir kitų šalių karinius dalykus.

Reiškiu pagarbą.

Pvt. Antanas T. Adomaitis

Fort Sam Houston, Texas,
1951 m. birželio 25 d.

* * *

— — — — — — —

Birželio 23 d. gavau KARIO 6-jį nr., kuriame radau gana daug man aktualių žinių, ypač apie "Ramovę." Matai, ir mes, šios planetos užkampyje gyvenantieji, nusprendėm susiorganizuoti. Birželio 7 d. sušaukėme steigiamąjį susirinkimą ir įsteigėme Adelaidės Liet. Karininkų savišalpos Draugiją. Laikinai narių turime 21, bet artimiausiu laiku tikimės turėti per 30... Tuoj rašau į "Ramovę" ir, jei sąlygos leis, persikrikštysim į šiaip — nieko naujo. Gyvename tomis pačiomis viltimis, kaip ir jūs. Tikiu, kad nepcilgo susilauksit daugiau prenumeratorių ir iš mūsų draugijos, nes ir mes KARĮ laikome savo oficiozu.

Jūsų Alb. L-kis

Adelaide, Australija,
1951 m. birželio 26 d.

* * *

ŠYPSOMĖS...

Iš praeities

"Dvidešimt penkerių metų amžiaus anglas, apie 5 pėdų 8 colių aukščio, nekokios išvaizdos, eina priekin pasilenkęs, raudonai rudi plaukai, nublyškęs, kalba per nosį, neteisingai ištaria "S" ir nė kiek nemoka olandiškai" (iš 1899 m. gruodžio mėn. Pretorios kalėjimo skelbimo, kurį perdavė Transvalio vyriausybė, siūlydama 25 svarus už suėmimą Winstono Spencerio Churchillio, tuo metu karo belaisvio, pabėgusio iš kalėjimo).

Ilgai lauktas...

Danijoje, Aarhus uoste, šventinant naujus įrengimus, ten šias iškilmes savo atsilankymu pagerbė ir karalius Kristijonas X. Visa karališkosios kelionės pakele buvo išsirikiavę daugybės vaikučių, kurie plevėsavo vėliavėlėmis ir draugiškai šūkavo.

—Mano Viešpatie, iš kur šie vaikai susirinko? — stebėjosi karalius.

—Jūsų Šviesybe, — atsakė miesto galva. Šiai didžiai dienai mes ruošėmės daugel metų...

Jaučiasi lyg pulkininkas...

Eilinis amerikietis GI grįžta į stovyklą girtutėlis. Po 24 valandų jis privalo prisistatyti savo kuopos vadui.

—Taip besaikiai gerti jums negalima, — aiškina karininkas. — Jeigu jūs būtumėte blaivus vyras, jūs galėtumėte pasiekti puskarininkio, net viršilos, laipsnį. Ar tai jums nepatiktų?

—Kapitone, — atsako karys. — Kai aš paragaunu šio skysčio keletą lašų, tai, jūs netikėsite, jaučiuosi lyg pulkininkas!...

Negirdėtas derlius

Komunistas, mėgindamas įtikinti skeptiką, kad šis įstotų į kompartiją, aiškina, kad Rusija yra žemdirbių rojus.

—Ir kodėl? — jis sušunka. —Sovietai per metus gauna keturius kviečių derlius!

—Bet kaip toks dalykas yra galimas?

—Labai paprastai, — aiškina partietis. — Vienas derlius iš Rusijos, antras iš Lenkijos, trečias iš Rumunijos ir ketvirtasis iš Vengrijos...

Tai nepaprasta!

Šiuo metu, kada visi žiūri didžiausio saugumo, viena karo laivyno įstaiga, norėdama sugalvoti ką nors aukščiau, negu "labai slaptai," pradėjo rašyti "kosmiškai aukšta paslaptis". O Pentagone, pagal vieną karininką, yra nauja raidžių klasifikacija, žinoma kaip DBR — Destroy Before Reading (sunaikink neskaitęs).

Gudruolis

Jaunas kareivis, žinodamas, kad jo laukia sunki bausmė už miegojimą sargyboje, kai buvo pakeistas ankstybą rytą, poste laikėsi, kiek įstengdamas. Pagaliau stačias užsnūdo. Pažadintas menko garso, jis pakėlė savo akis ir pamatė ateinantį budintį karininką. Naujokas nepakeitė savo padėties ir stovėjo minutę žemai nusilenkęs. Tada lėtai išsitiesė, pažvelgė maldingai į dangų ir sumurmėjo "Amen".

—Nejaugi dar ligšiol neskaitai

KARIO?!

—Šiandien siunčiu pusmetinę prenumeratą.

VISI SKAITOME

KARĮ!

JONAS SUTKAITIS

L I E T U V I S

LAIKRODININKAS

449 GRAND STREET

Brooklyn, N. Y.

Parduoda ir taiso laikrodžius, atlieka juvelirio ir graviravimo darbus.

Pigus ir sąžiningas darbas ir greitas patarnavimas.

Skaitykite ir platinkite

"TĖVŲ KELIĄ"!

Venecuelos lietuvių mėnesinis žurnalas

Rašyti: **Revista Catolica Para Lituanos,**
Aportado 369,
CARACAS — VENEZUELA.

JONAS PATAŠIUS

Žiedai, laikrodžiai, jų taisymas, kosmetika ir religiniai dalykai

307 GRAND STREET

Brooklyn, N. Y.

DR. TADAS SAVICKAS

1390 East 31st Street

(kampas Avenue N)

VALANDOS: 1—2 popiet; 6—8 vakare ir susitarus.
Ofiso tel. ESplanade 7-1135
Buto tel. TAylor 7-8221

SHALINSKAS
SHALINS FUNERAL HOME

J. B. SHALINS—F. W. SHALINS

84—02 JAMAICA AVE **WOODHAVEN, N. Y.**
At Forest Parkway

SVARBI NAUJIENA LIETUVIAMS!

Visi, kam yra reikalingos dokumentų, spalvotų ar paprastų, foto kopijos — tuojau rašykite:

K A R Y S — Foto Skyrius

417 Grand Str., Brooklyn 11, N. Y.

Fotografijų, dokumentų perfotografavimas, didinimas ir visi kiti foto darbai atliekami pigiai, greitai, sąžiningai ir pačiomis moderniausiomis priemonėmis. Teiraukitės — neapsivilsite!

REMKITE SAVUOSIUS!

NAUJIENA! NAUJIENA! NAUJIENA!

VYTAUTAS BELECKAS

Žinomas sportininkas, Amerikos lietuvių jaunimo veikėjas, spaudos bendradarbis, buvęs tremtinys, neseniai įsigijo, pertvarkė, pagražino ir atidarė

WINTER GARDEN TAVERN, Inc.

Su puikiu baru, restoranu ir didele sale susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams.

VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

1883 MADISON STREET **BROOKLYN 27, N. Y.**

(Prie Forest Ave. stoties) (RIDGEWOOD)

Tel.: EV. 2-9586

Brooklyno Lietuviai Gydytojai

DR. BLADAS K. VENCIUS
(DANTŲ GYDYTOJAS)
499 Grand Street

VALANDOS:
9—12 ryte
2—9 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. Ofiso: STagg 2-0706
Namų—Jamaica 6-3834

DR. JOHN WALUK
161 No. 6th Street

VALANDOS:
8—10 ryte
1—2 popiet
6—8 vakare
Tel. EVergreen 8-9229

DR. A. P E T R I K A
(DANTŲ GYDYTOJAS)
221 So. 4th Street

VALANDOS:
9—12 ryte
1—8 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. EVergreen 7-6868

ELENA IR JONAS BLAŽONIAI

JAUKUS LIETUVIŠKAS RESTORANAS

Geriausia užeiga vietos lietuviams.

Čia galima gauti visų geriausių rūšių gėrimų, alaus ir užkandžių, normaliomis kainomis.

Šalia yra erdvi patalpa susirinkimams, šeimyniniams pobūviams ir kitiems parengimams.

Malonus lietuvių patarnavimas.

Great Neck, Middle Neck Rd. 744

SCHOLES BAKING CO., Inc.

A. LUKAS, Sav.

L I E T U V I O K E P Y K L A

Gaminiai pristatomi į krautuves ir į privačius butus pagal užsakymą.

532 GRAND STREET, BROOKLYN, N. Y.
Tel.: EVergreen 4— 8802